

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta

Bakalářská práce

ŽIVOTNÍ ZKUŠENOSTI AKTIVNÍCH UŽIVATELŮ NÁVYKOVÝCH LÁTEK

Autor práce: Nikola Fidlerová
Vedoucí práce: Mgr. Veronika Zvánovcová Ph.D.
Studijní program: Sociální a charitativní práce

2024

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.“

25. března 2024

.....

Nikola Fidlerová

Poděkování

„Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Veronice Zvánovcové, Ph.D. za cenné rady, připomínky, metodické vedení práce a velkou míru ochoty během celého procesu psaní práce. Dále děkuji všem narativcům, kteří mi poskytli narativní rozhovory.

Obsah

ÚVOD	5
1 RODINA A ZÁVISLOST	6
1.1 RODINA.....	6
1.2 VLIV RODINY NA ZÁVISLOST.....	6
1.3 VLIV ZÁVISLOSTI NA RODINU	7
2 ZÁVISLOST A NÁVYKOVÉ LÁTKY	9
2.1 ZÁVISLOST NA NELEGÁLNÍCH NÁVYKOVÝCH LÁTKÁCH	9
2.2 NÁVYKOVÉ LÁTKY A JEJICH DĚLENÍ.....	9
2.3 PROBLÉMY SPOJENÉ SE ZÁVISLOSTÍ NA NELEGÁLNÍCH NÁVYKOVÝCH LÁTKÁCH	10
3 ODBORNÁ POMOC A PODPORA PRO UŽIVATELE NELEGÁLNÍCH NÁVYKOVÝCH LÁTEK	12
3.1 SOCIÁLNÍ PRÁCE S UŽIVATELI NELEGÁLNÍCH NÁVYKOVÝCH LÁTEK	12
3.2 ZDROJE POMOCI A PODPORY PRO UŽIVATELE NELEGÁLNÍCH NÁVYKOVÝCH LÁTEK	13
3.3 MOŽNOSTI LÉČBY ZÁVISLOSTI NA NELEGÁLNÍCH NÁVYKOVÝCH LÁTKÁCH	14
3.3.1 Odborná léčba	14
3.3.2 Svépomocná léčba	15
4 ZJIŠŤOVÁNÍ VLIVU AKTIVNÍHO UŽÍVÁNÍ NELEGÁLNÍCH NÁVYKOVÝCH LÁTEK NA RODINNÉ VZTAHY	16
4.1 METODOLOGIE VÝZKUMU	16
4.2 VÝSLEDKY VÝZKUMU	18
DISKUSE.....	31
ZÁVĚR	35
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	37
SEZNAM PŘÍLOH.....	40
PŘÍLOHY	41
ABSTRAKT.....	72
ABSTRACT	73

ÚVOD

Návykové látky nejsou výdobytek dnešní civilizace. Jsou s námi už dlouhá století. Poznatky o účincích máku, jakožto narkotika, jsou staré víc jak šest tisíc let. Mnohé látky se využívaly při rituálních obřadech, či u léčebných procesů.¹

Dnešní doba nabízí látky různých účinků a mnoho z nich za nízkou cenu. Podle dostupných informací na stránkách policie České republiky od pracovní skupiny TOXI se například gram pervitinu na trhu pohybuje okolo 1000-1500 Kč, ale od takzvaného vaříče se dá gram sehnat už za 500 Kč. Cena kokainu a heroinu se pohybuje také v rozmezí od 1000 do 1500 Kč za gram. Marihuanu lze sehnat na trhu už od 150 Kč za gram, od pěstitele dokonce za 80 Kč.²

Ve své budoucí profesi sociální pracovnice se budu s touto problematikou potkávat často, ale již nyní mám k tématu velmi blízko. Již druhým rokem vypomáhám v Kontaktním centru Prevent 99, kde jsem získala cenné informace o nelegálních návykových látkách. Danou problematiku považuji za zajímavou a různorodou. Vzhledem ke stoupající křivce závislosti ji nelze opomíjet a je potřeba ji pochopit detailněji. Pochopit problematiku závislosti lze i díky nástroji zkušenosti, které sociální pracovník získává při práci s klienty. Tyto zkušenosti umožňují hlubší proniknutí do problematiky a mohou sloužit jako odrazový můstek pro efektivnější poskytování pomoci osobám zasaženým závislostí. Téma bakalářské práce „Životní zkušenosti aktivních uživatelů nelegálních návykových látek“ jsem si vybrala i s ohledem na své osobní zkušenosti s rodinami zasaženými drogovou problematikou.

Cílem práce je zjistit, jaký vliv má aktivní užívání nelegálních návykových látek a účast v trestné činnosti na rodinné vztahy. Dílčím cílem je identifikovat, jaké kontexty ovlivnily vývoj závislosti. Podnětem pro vytvoření výzkumu je nedostatek autentických poznatků a zkušeností přímo z prostředí dotčených rodin, které často chybí v dostupné odborné literatuře

Bakalářská práce je rozdělena na čtyři kapitoly. První kapitola je zaměřena na rodinu a problematiku závislosti na nelegálních návykových látkách, konkrétně vliv rodiny na závislost a vliv závislosti na rodinu. Druhá kapitola se věnuje charakteristice závislosti, návykovým látkám a jejich dělení. Třetí kapitola se věnuje problémům spojeným se závislostí a užíváním nelegálních návykových látek, sociální práci s uživateli a odborné pomoci, která je uživatelům dostupná v rámci řešení jejich problémů, jako je ztráta bydlení, finanční problémy a nezaměstnanost. Dále se zde práce zaměřuje na možnosti léčby. Čtvrtá kapitola obsahuje kvalitativní výzkum zaměřený na životní zkušenosti aktivních uživatelů nelegálních návykových látek realizovaný metodou narativních rozhovorů, zaměřený na dvě rodiny se zkušeností závislosti na návykových látkách a na její členy. Výzkum slouží k přiblížení vlivu aktivního užívání nelegálních návykových látek a účasti v trestné činnosti na rodinné vztahy. V této části práce je rovněž zkoumáno, jaké kontexty ovlivnily vývoj závislosti.

Hlavními zdroji informací v teoretické rovině byli autoři Maté G., Matoušek O., Nepustil P. a Kalina K., kteří se zabývají sociální patologií, závislostí, návykovými látkami, léčbou závislosti, sociální prací a tématem rodina.

¹ Srov. DVOŘÁK, O. *Já, droga*, s. 8-10.

² Srov. *Pracovní skupina TOXII*. Policie České republiky [online].

1 Rodina a závislost

1.1 Rodina

Rodina je sociální skupina dvou a více osob žijících v jedné domácnosti. Zároveň mezi sebou mají tyto osoby pokrevní vztah, jsou oddány, nebo jinak právně spojeny.³

Rodina má šest základních funkcí. Do těchto funkcí patří funkce rekreace, relaxace a zábavy, biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomická, ochranná, socializačně-výchovná a emocionální funkce.⁴

Je žádoucí, aby podpora v rodině byla vzájemná. Členové rodiny by měli být schopni poskytnout si vzájemně emocionální i ekonomickou pomoc, být si oporou a naplňovat všechny funkce rodiny. V případě vyrůstajícího dítěte je hlavní funkcí rodiny zajistit jeho potřeby.⁵ Většina mužů a žen si přeje mít děti, protože věří, že rodičovství přinese do jejich života větší štěstí a pocit naplnění než život bez potomků. V posledních letech si páry pořizují méně dětí, než tomu bylo dříve. Většina párů má jedno až dvě děti.⁶

Avšak mnohé se potýkají s vnitřními změnami, které jim v tom brání nebo to ztěžují. V minulosti rodinu a její zakládání silně ovlivňovalo křesťanství, páry žily především v manželství. Dnešní společnost zakládá rodinu na citových potřebách obou partnerů, nikoliv na potřebách jejich potomků. Existence rodiny je tedy ohrožena emocionální rovnováhou vztahu mezi partnery. V důsledku toho rodina ztrácí svou stabilitu a fungování rodiny je ohroženo rozvodem. Nesezdaná soužití mají podobný charakter jako manželství. Dle statistik narůstá i počet dětí z nesezdaných párů. Rozpad partnerského vztahu osob žijících mimo manželství má mnohé podobné aspekty jako rozvod.⁷

1.2 Vliv rodiny na závislost

Nepustil (2014) ve svém výzkumu zkoumal příběh lidí, kteří byli závislí na nelegálních návykových látkách. Z jeho výzkumu vyplynulo, že více než polovina dotázaných pochází z rozvedených rodin, či rodin, kde byly časté konflikty. Tuto skutečnost dotázaní označili za zlomové body svého života. Další často vyskytující se bod byla závislost jednoho z rodičů.⁸

Konflikty mezi rodiči, ať už je jejich původ jakýkoliv, například probíhající rozchod či rozchod z minulosti, nebo problémy aktuálního soužití, představují ohrožení dítěte. Mezi standardní odezvu dětí na rozchod rodičů patří smutek, agrese, neposlušnost, zhoršení studijních výsledků či fyzické symptomy a nemoci s psychosomatickým původem. Starší děti mohou reagovat na rozchod rodičů pomocí únikových mechanismů, jako je konzumace alkoholu a užívání jiných, často nelegálních, návykových látek, nebo jiným delikventním chováním.⁹

³ Srov. TOMÁNEK, P. *Rodina – výchova – společnost*, s. 15.

⁴ Srov. KRAUS, B. *Životní styl současné české rodiny*, s. 40-48.

⁵ Srov. MATOUŠEK, O. PAZLAROVÁ, H. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí*, s. 11-12.

⁶ Srov. HAMPLOVÁ, D. *Proč potřebujeme rodinu, práci a přátele*, s. 127-128.

⁷ Srov. MATOUŠEK, O. a kol., *Děti a rodiče v rozvodu*, s. 14-19.

⁸ Srov. NEPUŠTIL, P. *Bez léčby to jde*, s. 38-73.

⁹ Srov. MATOUŠEK, O. a kol., *Děti a rodiče v rozvodu*, s. 25-26.

Maté (2022) ve své knize píše, že fyzická či psychická nepřítomnost rodičů způsobuje trauma a má vliv na vznik závislosti. Dále uvádí, že každá osoba, která má problémy se závislostí, si nese nějaké trauma z dětství. Zároveň zdůrazňuje, že ne všechny osoby s traumatem musí trpět závislostí, jedná se o komplexnější problematiku.¹⁰

Důslednost ve výchově je klíčová pro správný vývoj dítěte, avšak důslednost neznamená přísnost. Přehnaná striktnost a nadbytek zákazů ve výchově vedou spíše ke vzdoru a frustraci dětí. Neadekvátní přísnost rodičů v dětech vyvolává pocit neschopnosti dělat věci správně, Forma výchovy pomocí strachu, manipulace odměny a trestu není vhodná. Správná důslednost zahrnuje pevně stanovená pravidla a hranice, odpovídající věku, potřebám a schopnostem dítěte. Je potřeba nechat dítě nést důsledky svých činů, vést ho k zodpovědnosti a důvěřovat mu. Velmi nebezpečná je i bezhraniční výchova, kdy je rodič nedůsledný, nemá na dítě žádné nároky a vyhýbá se konfrontaci. Tato výchova vyvolává u dětí pocit nejistoty a frustrace.¹¹

K rizikovým faktorům, které zvyšují pravděpodobnost rozvoje závislosti, patří také závislost jednoho či více členů rodiny a obecně sociální skupiny a vliv životního prostředí.¹²

Zároveň rodina může být důležitým prvkem při léčbě závislosti. Její význam je v tomto ohledu mnohdy zcela zásadní. V důsledku blízkého a četného kontaktu jsou často rodiče první, kdo závislost odhalí. Při řešení závislosti je důležité zachovat klid, komunikace v afektu situaci spíše eskaluje. Základem úspěšného řešení je ujistit závislého, že se ho snažíte pochopit a vysvětlit mu, že o něj máte strach. Vhodné je řešit závislost s odborníkem a konzultovat s ním další kroky.¹³

1.3 Vliv závislosti na rodinu

Závislost není izolovaný problém, nepostihuje pouze závislého jedince, ale i jeho rodinu. Závislost přináší velký stres všem členům rodiny. Mezi stresové faktory patří strach o zdraví a život uživatele nelegálních návykových látek, ale i strach o vlastní bezpečí, život či hmotný majetek. Rodinný terapeut Scott Gornto vysvětluje, že závislost lze vnímat jako nový vztah v rodině. Samotnou závislost popisuje jako vztah mezi závislým a určitou návykovou látkou. Tento vztah závislého izoluje od původních vztahů. Rodina bývá mnohdy posledním záchytným kruhem v životě závislého. Rodiny se často staví do pozice zachraňovatele a berou na sebe zodpovědnost za vyléčení závislého, ať už svépomocně či za pomoci odborníků. Mýtus, který se šíří společností, radí, že je potřeba závislého takzvaně nechat padnout na dno. Tato metafora radí odebrat závislému všechny zdroje, pomoc a podporu. Žádaný efekt by měl být, že závislý najde motivaci a se závislostí skončí. Tento mýtus stojí na předpokladu, že závislému bude chybět komfort pomoci, podpory a různých zdrojů, které mu rodina poskytovala. Získání původního komfortu nazpět má být dle předpokladu tohoto mýtu dostatečnou motivací. Terapeuti ovšem doporučují řešit problém společně i se závislým, naslouchat jeho úhlu

¹⁰ Srov. MATÉ, G. *V říši hladových duchů*, s. 13.

¹¹ Srov. NOVOTNÁ, K. a KYSELÁ, I. *Moje děti, tvoje děti, naše šťastná rodina*, s. 163-165.

¹² Srov. FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*, 3., rozšířené a aktualizované vydání, s. 101-105, 198.

¹³ Srov. *Jak můžete poznat, že Vaše dítě bere drogy?* Substituční léčba [online].

pohledu a hledat případné řešení i s ním. Je velmi podstatné pochopit, co závislého motivuje k užívání nelegálních návykových látek. Toto pochopení je klíčové k úspěšné pomoci závislému. Krom problému závislosti rodinu postihuje problém stigmatu. Společnost často poukazuje na teorii o traumatu, která způsobuje závislost. To podporuje stigma, že se v rodině muselo dít něco špatného, jinak by nepropukla závislost. Závislost je často příčinou, proč se rodina izoluje od přátel a nechává si problém pro sebe. Teorie traumatu vychází z odborných poznatků a mnoha výzkumů. Přesto každý výzkum a každý odborník upozorňuje na skutečnost, že závislost je mnohem složitější a komplexnější problém s celou řadou proměnných. Tuto komplexnost nelze opomíjet a zjednodušovat problematiku pouze na pojem trauma.¹⁴

¹⁴ Srov. ŠŤASTNÁ, B. *Droga jako člen rodiny*. *Moje psychologie*. 20(2/2024), s. 40-42.

2 Závislost a návykové látky

2.1 Závislost na nelegálních návykových látkách

Návykové látky jsou specifický typ drog, který má potenciál způsobit fyzickou či psychickou závislost. Jedná se o látky s účinkem vyvolávajícím nutkovou potřebu opětovného užití. Pojem droga je obecný termín, jenž označuje různé látky s psychoaktivními účinky. Například LSD a houby nemají výrazné návykové účinky, proto se neřadí mezi návykové látky. Každá návyková látka je droga.¹⁵

Závislost lze považovat za soubor příznaků, který je charakterizován změnou hodnot v životě. Jde o takový stav, kdy závislý myslí na drogu, na její obstarání, má nutkání ji užít a svůj čas věnuje jejímu získání. Psychické, dle látky i fyzické, fungování je podmíněno pravidelným přísunem látky, na které je osoba závislá.¹⁶ Osoba má nutkání látku užívat i přes negativní dopady a má pouze omezenou kontrolu nad daným chováním. Dalším typickým rysem jsou sliby o ukončení závislosti, pokusy o abstinenci, které většinou končí recidivou a lhaním.¹⁷ Dále se projevuje zvyšující tolerancí na danou látku a zanedbáváním jiných aktivit a povinností. Mezi dopady syndromu závislosti patří fyzické poškození organismu, poruchy chování a myšlení, popřípadě narušení osobnosti a zhoršení sociálního fungování.¹⁸ Fyzické poškození organismu se projevuje rychlým hubnutím, narušení spánkového režimu, změnou ve stravování, změnou v chování, často paranoia a agrese, a v neposlední řadě specifickým zápachem.¹⁹ Dopamin, jeden z neurotransmiterů, je spojen s pocitem radosti a vzrušení. Je společným prvkem pro všechny závislosti. Závislost vytváří zdánlivý pocit kontroly nad životem.²⁰

Fáze cesty k závislosti lze popsat ve třech stádiích. První je experimentování z různých důvodů, které je ale spíše jednorázové. Ve druhém stádiu jedinec objevuje pro něj pozitivní účinky drogy, neboli okouzlení drogou, například odeznívající úzkosti či pocity tenze. Třetí stádium je již problémové užívání, které je typické sociálními problémy, a následně přechází do závislosti.²¹ Dle dostupných dat WHO vytvořila americká agentura Bloomberg žebříček četnosti užívání. Česká republika se umístila na druhém místě v užívání drog.²²

2.2 Návykové látky a jejich dělení

Návykové látky lze rozdělit do mnoha kategorií. Známé dělení je podle rizika pro uživatele, podle vlivu, jakým působí na psychiku a v neposlední řadě podle toho, jak se k těmto látkám staví společnost.

Postoj společnosti vystihují kategorie legální a nelegální návykové látky. Nelegální návykové látky výrazně mění chování osob, které je užívají. Výroba a držení těchto látek je zákonem omezena či zcela zakázána. Patří sem heroin, kokain, pervitin a jiné. Legální návykové látky jsou běžně dostupné. Některé jsou odstupňovány věkem.

¹⁵ Srov. *Návykové látky (drogy)*. NZIP [online]. 2024 [cit. 2024-03-17].

¹⁶ Srov. KRÍŽOVÁ, I. *Závislosti*, s. 15.

¹⁷ Srov. MATĚ, G. *V říši hladových duchů*, s. 130.

¹⁸ Srov. KRÍŽOVÁ, I. *Závislosti*, s. 15-22.

¹⁹ Srov. NEPUŠTIL, P. *Bez léčby to jde*, s. 9.

²⁰ Srov. ŠTASTNÁ, B. *Ctnostné závislosti*. *Moje psychologie*. 20(2/2024), s. 30-32.

²¹ Srov. KABÍČEK, P., CSÉMY, L., HAMANOVÁ, J., a kol., *Rizikové chování v dospívání*, s. 54-55.

²² Srov. NIELSON SOBOTKOVÁ, V. a kol., *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*, s. 47.

Společnost se k těmto látkám nestaví příliš kriticky. Patří sem alkohol, nikotin, kofein a některé léky.²³ Často řešené legální látky byly v posledních letech kratom a HHC. Kratom lze pořídit v prodejních automatech. Není zde žádné věkové omezení, takže si je zde může koupit kdokoliv. Avšak v mnoha zemích je kratom považován za nelegální návykovou látku. Ve Francii je zakázán od roku 2020, kdy zde byl prohlášen za psychotropní látku. Dále je nelegální na Slovensku, v Polsku a mnoha dalších státech Evropy. Kratom je v České republice stále legální.²⁴ Látky HHC, HHC-O a THCP byly dočasně přeřazeny do druhé kategorie, tedy do nelegálních návykových látek.²⁵

Z hlediska rizik pro uživatele jsou kategorie měkké a tvrdé drogy. Měkké jsou považovány za méně škodlivé, s menší pravděpodobností vzniku závislosti. Řadí se sem marihuana a hašiš. Tvrdé označují látky s vysokým rizikem vzniku závislosti, výraznými škodami na zdraví a narušením sociálního prostředí. Sem patří především heroin, pervitin a další.²⁶

Poslední rozdělení je podle působení na psychiku zdravého člověka. Zde jsou látky děleny na tlumivé, stimulační a halucinogenní, kanabinoidy, opioidy a inhalační látky.²⁷

2.3 Problémy spojené se závislostí na nelegálních návykových látkách

Závislost na nelegálních návykových látkách přináší celou řadou problémů. Tyto problémy jsou na začátku mnohdy malé a nepřikládá se jim příliš velká pozornost. Postupem času se problémy kumulují a rostou periodickou řadou. Uživatelé jsou často velmi agresivní a dostávají se do konfliktu s mnoha dalšími lidmi i zákonem. Dále se uživatelé rychle dostávají do dluhových pastí, jelikož jejich závislost je finančně velmi náročná. Jelikož často nezvládají splácet půjčky, berou si další, kterými řeší ty původní. Když jim nepůjčí ověřené bankovní společnosti, půjčují si od nebankovních společností, které mají ale velmi nevýhodné splátkové kalendáře a vysoké úroky a penále při nesplácení. Tím je finanční spirála dovršena a uživatelé se dostávají pod velký tlak a často oberou o peníze právě své nejbližší. Při začátcích závislosti mají většinou uživatelé stálou práci, nebo příležitostnou brigádu. S postupem zhoršování závislosti, pro které je typické navyšování dávek omamné látky a rapidní zkracování intervalu mezi jednotlivými dávkami, se stává zodpovědnost chodit do práce a plnit povinnosti s prací spojené takřka nemožnou. Je zde také patrné zhoršení vztahů s rodinou či přáteli, pokud nejsou také závislí. Uživatelé jsou ohroženi ztrátou bydlení. Upadá zájem o rodinu, zájmy, závazky, povinnosti a jediným středobodem zájmu se stává droga a cesta, jak se k droze dostat.²⁸

Výjimečné nejsou ani zdravotní komplikace. Mezi nejčastější zdravotní problémy patří hepatitida typu B a C, která napadá játra. Dále virus HIV, který napadá imunitní

²³ Srov. *Rozdělení drog*. Substituční léčba [online].

²⁴ Srov. *Legalita kratomu v Evropě*. Kratomák [online].

²⁵ Srov. *HHC, HHC-O, THCP byly dočasně zařazeny mezi návykové látky*. Drogy–info [online].

²⁶ Srov. KŘÍŽOVÁ, I. *Závislosti*, s. 26.

²⁷ Srov. DVORÁK, O. *Já, droga*, s. 11.

²⁸ Srov. *Závislost na návykových látkách*. HOUDKOVÁ, Hana. Psychiatrická nemocnice Havlíčkův Brod [online].

system. Jedná se o infekce, které se přenáší krví. Velkým rizikem je tedy sdílení injekčního vybavení.²⁹

S užíváním nelegálních návykových látek hrozí i psychotická porucha. Vysoké dávky mohou vyvolat schizoforní paranoidní psychózu. Mezi typické projevy patří bludy, halucinace, paranoia a volné asociace myšlenek. Dále hrozí deprese, úzkosti či panické ataky. Pravděpodobnost psychotické poruchy je vyšší v případě nitrožilního užívání.³⁰

S užíváním nelegálních návykových látek přichází stigmatizace a uživatelé jsou ohroženi sociální exkluzí. Tomu předchází ztotožnění závislého se subkulturou uživatelů nelegálních návykových látek. To zahrnuje přijetí vzorců chování a zvnitřnění se s hierarchií hodnot, které daná subkultura vyznává. Tento bod je považován za snížení šancí na změnu životního stylu na minimum.

Sekundárním problémem závislosti je delikvence. V případě úspěšné léčby ke kriminálnímu chování již nedochází.³¹

²⁹ Srov. IMMOMEDICAL CZ s.r.o., *Injekce + infekce* (Brožurka, Kód produktu L003).

³⁰ Srov. KALINA, K., a kol., *Klinická adiktologie*, s. 202.

³¹ Srov. FISCHER, S., ŠKODA, J., *Sociální patologie*, 3., rozšířené a aktualizované vydání, s. 133-135.

3 Odborná pomoc a podpora pro uživatele nelegálních návykových látek

3.1 Sociální práce s uživateli nelegálních návykových látek

Úkolem sociálního pracovníka, který pracuje s cílovou skupinou uživatelů nelegálních návykových látek, je vytvořit prostředí a atmosféru, které klienta motivují k otevřené komunikaci na všechna témata, včetně užívání nelegálních návykových látek. Je klíčové, aby si klient uvědomoval skutečnost, že při této komunikaci není stigmatizován, ale naopak je k němu sociální pracovník empatický a naslouchá mu. Sociální pracovník staví komunikaci na vzájemné důvěře, respektu a toleranci. Klient projevuje velkou míru důvěry, když o užívání nelegálních návykových látek mluví se sociálním pracovníkem, pro většinu uživatelů je to velmi intimní téma.³²

Je velmi důležité vnímat klienta v souvislostech, přijímat ho takového, jaký je a kým je. Klient má svobodnou vůli a vždy se musí rozhodovat sám, sociální pracovník musí jeho rozhodnutí akceptovat. Například pokud uživatel nechce přestat nelegální návykové látky užívat, sociální pracovník mu nevnucuje léčbu, narušilo by to důvěru. Sociální pracovník pracuje s klientovou aktuální životní situací a s jeho rozhodnutími. Je důležité vnímat aktuální pozici klienta, ve které se nachází. To, že dříve nestál o pomoc v některé oblasti, například v léčbě závislosti, neznamená, že o ni nestojí nyní.³³

Sociální pracovníci poskytují komplexní podporu jednotlivcům i komunitám, které se s problematikou potýkají. To zahrnuje poskytování emocionální podpory, informace o rizicích užívání návykových látek, vzdělávání v ohledu bezpečnějšího užívání, informace o dostupných možnostech řešení různých situací a problémů.³⁴

Šířením osvěty o rizicích užívání a možnostech bezpečnějšího užívání nelegálních návykových látek se věnuje program harm reduction. Ten se zaměřuje na práci s uživateli, kteří nechtějí či nemohou s užíváním přestat. Jeho filozofie akceptuje užívání nelegálních návykových látek. Jedná se o výměnný program injekčních stříkaček, distribuci zdravotního materiálu, předávání informací o bezpečnějším užívání a odborné poradenství. S tím souvisí program human rights, který avizuje to, že i uživatelům náleží stejná práva jako lidem bez závislosti, například na kvalitní zdravotní péči. Cílem programu je hájit práva uživatelů. Oba programy jsou realizovány především skrze kontaktní práci.³⁵

Sociální pracovníci využívají metodu empowerment. Cílem této metody je, aby klient získal opět kontrolu nad svým životem a začal se aktivně podílet na řešení a změně. Empowerment může cílit i na celou komunitu. Zde sociální pracovník není nositelem změn, ale spíše podporujícím elementem ochotným naslouchat.³⁶

V práci s uživateli se využívá dále případová sociální práce. Přístup nahlíží na klienta i jeho životní situaci komplexně a snaží se pochopit vztah všech aspektů. Soustředí se na řešení problémů, které brání klientovi v řešení jeho situace.

³² Srov. NEPUSTIL, P. *Klienti pod vlivem – drogy jako citlivé téma*. Sociální služby. 23(5/2021), 10-11.

³³ Srov. GOODMAN, A. *Social work with drug, alcohol and substance misusers*. 3rd ed., s. 6-8.

³⁴ Srov. NEPUSTIL, P., GEREGOVÁ, M., *Bez podmínek*, s. 13-14.

³⁵ Srov. Tamtéž, s. 77-83.

³⁶ Srov. Tamtéž, s. 57-64.

Klient a sociální pracovník, označovaný jako klíčový pracovník, jsou v dlouhodobém kontaktu. Práce se zaměřuje na silné stránky klienta.³⁷

Uživatelé nelegálních návykových látek se mohou setkat s řadou situací vyvolávajících krizi. Krizová intervence je krátkodobá pomoc s cílem obnovy rovnováhy bio-psycho-sociálního fungování. Pomáhá klientům si uvědomit své možnosti a zorientovat se v situaci. Cílem není vyřešit problém, který krizi způsobil, ale zmapovat situaci a nalézt kroky následujícího postupu. K řešení se využívá například strategie copingu.³⁸

3.2 Zdroje pomoci a podpory pro uživatele nelegálních návykových látek

Kontaktní centrum

Sociální služba určená uživatelům drog a alkoholu. Poskytuje individuální poradenství, krizovou intervenci, doprovod na úřady, zprostředkování dalších sociálních služeb a odkazy na ně, například bezplatná právní pomoc. Funguje zde program harm reduction, v rámci kterého je zde distribuce harm reduction materiálu a peer distribuce. Centrum poskytuje potravinový servis, hygienický servis, možnost použití PC, internetu a telefonu. Lze si zde uschovat dokumenty, peníze a léky. Dále služba nabízí předléčebné poradenství a zprostředkování léčby.³⁹

Azylový dům

Azylové domy jsou určeny osobám bez přístřeší, které jsou ohroženy nepříznivou situací. Azylový dům je placená služba, kde si klient platí předem stanovenou částku za lůžko. Pomocí individuální sociální práce zde pracovníci klientům pomáhají při řešení jejich situace. Mezi fakultativní služby patří základní dluhové poradenství a krizová intervence. Je zde zákaz využití služby v akutní intoxikaci.⁴⁰

Noclehárna

Noclehárna je služba, kde může osoba bez přístřeší přespat v teplém, čistém a důstojném prostředí. Jedná se pouze o nocleh, takže v ranních hodinách musí osoby noclehárnu opustit. Služba je vybavena hygienickým zázemím a kuchyňkou. Služba je placená, ceny se obvykle pohybují od 20kč do 100kč za noc. Služba nepřijímá osoby v akutní intoxikaci.⁴¹

Úřad práce

Na úřadu práce si může osoba v nepříznivé finanční situaci zažádat o příspěvek na bydlení a živobytí, doplatek na bydlení a mimořádnou okamžitou pomoc, ale musí splňovat podmínky pro vznik nároku na dávku.⁴² Při ztrátě zaměstnání je možnost využít služeb úřadu práce a zaregistrovat se do evidence uchazečů. Úřad práce pomůže zprostředkovat

³⁷ Srov. Tamtéž, s. 101-104.

³⁸ Srov. Tamtéž, s. 118-125.

³⁹ Srov. *Služby*. Prevent99 [online].

⁴⁰ Srov. VÁGNEROVÁ, M., MAREK, J., CSÉMY, L., *Bezdomovecství ve středním věku*, s. 129-134.

⁴¹ Srov. Tamtéž s. 125-129.

⁴² Srov. *Dávky a příspěvky*. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online].

nové zaměstnání. Je zde možnost využít rekvalifikační kurzy. Lze si zde zažádat o podporu v nezaměstnanosti.⁴³

Dluhové poradenství

Sociální služba nabízí pomoc v oblasti dluhového poradenství. Snaží se klienty motivovat k aktivnímu řešení jejich situace. Služba je určena osobám, které se dostaly do finanční tísně v důsledku zadlužení, protiprávního jednání jiné osoby, či nesprávného úředního postupu.⁴⁴

Krizová centra

Krizová centra pomáhají pomocí krizové intervence zvládnout krizovou situaci klienta. Jedná se o proces obnovy rovnováhy bio-psycho-sociálního fungování klienta. Služba poskytuje krátkodobou a časově ohraničenou pomoc, pomáhá klientovi si uvědomit, že krizi je možné překonat. Krizová centra poskytují bezpečí, emocionální oporu, dodání naděje, vytvoření plánu pomoci.⁴⁵

3.3 Možnosti léčby závislosti na nelegálních návykových látkách

Prvním problémem pro možnost léčby je, že si mnohdy uživatelé vůbec nepřipouští, že by se závislostí měli problém. Dokud si závislý člověk tento fakt nepřipustí, je veškerý nátlak na léčbu zcela zbytečný. Lidé, kteří absolvují léčbu nedobrovolně, například pod nátlakem rodiny či partnera, mají větší pravděpodobnost relapsu.⁴⁶

O takovém nátlaku ze strany rodiny, nevhodném motivování závislého pomocí financí a odměn za léčbu je napsána kniha „Můj syn feťák“. Kniha je psána z pohledu matky a jejího závislého syna do jednotlivých časových bloků v průběhu jeho závislosti. Je zde vyobrazen celý průběh léčby, jak ji vnímal syn, jaký vliv to mělo na rodinu a hlavně, že se po léčbě opět vracel k užívání pervitinu. S pervitinem skončil až v momentě, kdy si závislost sám připustil a absolvoval léčbu znovu a dobrovolně, s vlastní motivací.⁴⁷

Mnohonásobná léčba závislosti není nic neobvyklého. „*V mnoha programech je polovina nebo více než polovina pacientů v léčbě opakovaně (Institute of Medicine, 1990).*“ Studie NTORS zjistila, že 80 % pacientů, kteří se studie zúčastnili, již v předchozích dvou letech léčbu podstoupilo minimálně jednou, z toho 75 % byla předepsána substituční léčba.⁴⁸

3.3.1 Odborná léčba

Detoxifikace

Proces detoxifikace trvá pět až deset dní. Jedná se o zbavení organismu návykových látek takovým způsobem, kdy se minimalizují symptomy odvykacího syndromu a riziko

⁴³ Srov. *Co dělat při ztrátě zaměstnání*. Úřad práce [online].

⁴⁴ Srov. *Dluhové poradenství*. Člověk v tísně [online].

⁴⁵ Srov. ŠPATENKOVÁ, N., a kol., *Krize a krizová intervence*, s. 42-49

⁴⁶ Srov. *Text pacienta, který absolvoval léčbu na oddělení 15*. Pomoc v závislosti [online].

⁴⁷ Srov. HACLOVÁ, E., HACL P., HACL, L., *Můj syn feťák*.

⁴⁸ GOSSOP, M. *Léčba problémů spojených se zneužíváním drog*, s. 63.

poškození organismu. Detoxifikace je doplněna psychoterapií. Po detoxifikaci nastupuje většinou navazující ambulantní nebo pobytová léčba.⁴⁹

Ambulantní léčba

Ambulantní léčba je odborná pomoc při léčbě závislosti. Je založena na ambulantním docházení do zařízení, které službu poskytuje. Klient zůstává v původním prostředí. Léčba zahrnuje farmakoterapii, různé druhy terapií, podporu rodiny, poradenství a jiné. Trvá většinou tři měsíce a do zařízení se dochází dvakrát týdně, nebo podle potřeby častěji. Je vhodná pro pacienty, kterým hrozí nižší riziko relapsu.⁵⁰

Terapeutická komunita

Terapeutická komunita je pobytová sociální služba, která nabízí střednědobou a dlouhodobou odbornou péči. Léčba je rozdělena do čtyř fází. Služba se snaží dosáhnout dlouhodobé abstinence svých klientů, budovat u nich odolnost vůči relapsu. Cílem je životní změna, která obsahuje přijetí abstinence. Důraz je kladen na komunitní způsob života a na terapii. Služba poskytuje pracovní terapii, skupinovou i individuální terapii, individuální poradenství v rámci sociální práce, rodinné poradenství a práci s rodinou.⁵¹

Substituční léčba

Substituce je forma ambulantní léčby závislosti. Jedná se o náhradu látky, na které má klient závislost, často i způsobu užití. Existují tři typy programů: základní léčba, rozšířená substituční léčba a komplexní substituce. Substituce může být krátkodobá, střednědobá a dlouhodobá. Nejčastěji se využívají látky metadon, buprenorfine, subuxone a lofexidine. Látky jsou podávány pod lékařským dohledem, v množství, které pomáhá snížit abstinenci příznaky. Tento proces napomáhá abstinenci. Podávání substituční látky je většinou obohaceno o psychosociální péči.⁵²

Doléčovací centra

Jedná se o formu péče po absolvování léčby. Cílem je minimalizovat riziko relapsu. Program trvá od šesti do dvanácti měsíců. Součástí programu jsou terapie, sociálně-právní poradenství, popřípadě pomoc s hledáním práce a zvládání běžných životních událostí. Může mít formu ambulantní i pobytové služby.⁵³

3.3.2 Svépomocná léčba

Přirozené zotavení

Jedná se o proces, kdy se uživatelé rozhodnou se závislostí skončit a podaří se jim to bez odborné pomoci. Nepustil (2014) ve své knize popisuje několik výzkumů, které podobný jev zkoumaly. Společným prvkem je teorie identity, která vysvětluje proces ukončení závislosti tím, že si závislý jedinec dobrovolně a z vlastní iniciativy zvolí cestu nové identity, změni okruh lidí, se kterými je v kontaktu, často i místo bydliště, což mu poskytne vhodnější podmínky pro abstinenci a následně začne žít život bez drog.⁵⁴

⁴⁹ Srov. PETR, T., MARKOVÁ, E., a kol., *Ošetřovatelství v psychiatrii*, s. 204.

⁵⁰ Srov. Tamtéž, s. 207.

⁵¹ Srov. KALINA, K., a kol., *Klinická adiktologie*, s. 446-461.

⁵² Srov. Tamtéž, s. 378-387.

⁵³ Srov. Tamtéž, s. 469-477

⁵⁴ Srov. NEPUSTIL, P., *Bez léčby to jde*.

4 Zjišťování vlivu aktivního užívání nelegálních návykových látek na rodinné vztahy

Cíl Výzkumu

Cílem výzkumu v bakalářské práci je zjistit, jaký vliv má aktivní užívání nelegálních návykových látek a účast v trestné činnosti na rodinné vztahy. Dílčím cílem je identifikovat, jaké kontexty ovlivnily vývoj závislosti.

Pro naplnění cíle práce byly stanoveny následující výzkumné otázky:

- Jakým způsobem se závislost a trestná činnost odrážely ve vzájemných vztazích mezi členy rodiny?
- Jak rodina reaguje na závislost a trestnou činnost svých členů?
- Jaké emocionální a sociální kontexty ovlivnily drogovou a kriminální aktivitu závislých jedinců?

4.1 Metodologie výzkumu

Pro dosažení cíle a získání odpovědí na výzkumné otázky byla zvolena výzkumná strategie kvalitativního výzkumu, technika nestrukturovaného rozhovoru, konkrétně jeho specifická podoba narativního rozhovoru. „*Narativní rozhovor spočívá ve vyprávění informanta (zde používáme specifický pojem „narátor“), do kterého tazatel zasahuje co nejméně – ponechává vypravěči prostor, naslouchá mu, povzbuzuje jej ve vyprávění. U tohoto typu rozhovoru není důležitá časová posloupnost událostí, důležitější je způsob, jak děj v čase, prostoru a významu propojí sám vypravěč.*“⁵⁵

Sběr dat probíhal formou osobního rozhovoru, kdy byla zadána otázka, ke které se narátor volně vyjadřoval bez zasahování výzkumníka. Narátoři vyprávěli o svém životním příběhu a střetu s drogovou problematikou.

Výzkumný vzorek

Pro výběr narativců byl využit účelový výběr, konkrétně jeho zvláštní typ, takzvaný cílený výběr. Při účelovém výběru získáváme výzkumný soubor pomocí zkoumání jasně vymezených a daných jevů u konkrétní cílové skupiny. Důležitá je zde skutečnost, že nikde jinde nelze potřebnou informaci nalézt.⁵⁶

U cílového výběru se neuvažuje na úrovni narativců, ale na úrovni případů, které výzkumník vybírá na základě znalosti problematiky či vlastního uvážení. Je nutné mít stanovená kritéria případu na základě výzkumných otázek a mít stanovený počet případů, který bude sledovat. Lze sledovat jeden, či více specifických případů.⁵⁷

Ve výzkumu této bakalářské práce se jedná o výzkumný soubor, kde jsou cílovou skupinou členové rodin, kteří mají zkušenost se závislostí na návykových látkách u člena rodiny. Výzkumná část je zaměřena na dvě konkrétní rodiny, celkem šest narativců.

⁵⁵ HRICOVÁ, A., ONDRÁŠEK, S., URBAN. D. *Metodologie v sociální práci*, s. 28.

⁵⁶ Srov. Tamtéž, s. 83.

⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 84-85.

Oba případy mají velkou vypovídající hodnotou. V takový případech se jedná o situaci, která může přinést hluboký vhled do dané problematiky.⁵⁸

Fáze výzkumu

V přípravné fázi byly osloveny dvě rodiny, které osobně znám a splňují kritérium závislosti na návykových látkách u člena rodiny. Byli osloveni dva muži, jenž mají zkušenost se závislostí, jejich matky a mladší sourozenci.

V realizační fázi výzkumu byl s každým narativcem domluven a potvrzen termín schůzky. Komunikace proběhla telefonicky. Pro zachování etiky výzkumu byl každý narátor předem informován o ochraně jeho soukromí a zajištění anonymity. Narativci byli obeznámeni s informací, že nikde nebudou zveřejněna žádná skutečná osobní jména, názvy měst, firem a jiné údaje, které by je mohly identifikovat. Před začátkem rozhovoru každý z narativců souhlasil s nahráváním rozhovoru a zveřejněním jeho přepisu pro účely bakalářské práce.

Rozhovory byly nahrány na audio záznam pomocí diktafonu a doslovně přepsány s výjimkou přepsání údajů, jenž by narativce odhalily. Názvy měst, osobní jména a další identifikační údaje jsou tedy smyšlené. Samotný přepis rozhovorů neobsahuje zahajovací část, která byla spojená s motivací narátora a jeho souhlasem, závěrečnou část poděkování, zhodnocení a rozloučení se. V prepisech se nachází pouze vyprávění narativců. Po přepisu rozhovorů byly audio nahrávky vymazány z důvodu ochrany anonymity narativců.

V závěrečné fázi byly prepisy narativních rozhovorů kódovány a kategorizovány pomocí metody tematické analýzy. Tematická analýza je kvalitativní výzkumná metoda, která se zaměřuje na systematické zkoumání obsahu textu za účelem identifikace a interpretace vzorců, témat a významů. Tato metoda umožňuje důkladně porozumět obsahu rozhovorů a identifikovat klíčové aspekty.⁵⁹

Tematická analýza je prováděna pomocí rozdělení textu do témat neboli kódů. Kód je základní významovou jednotkou textu, která pojmenovává určitý textový segment. Kód se vytváří opakovaným čtením textu a hledáním stejných vzorů a témat. Kódy jsou výstižné a shrnují podstatu významu. Z kódů se vytváří seznam kódů neboli kódovník. Kódy jsou rozděleny do kategorií, tento proces se nazývá kategorizace. Kategorie je nadřazená jednotka kódům.⁶⁰

⁵⁸ Srov. Tamtéž, s. 84-85.

⁵⁹ Srov. Tamtéž, s. 133-137.

⁶⁰ Srov. Tamtéž, s. 133-137.

4.2 Výsledky výzkumu

Rozhovory byly rozděleny do hlavních témat, nazývaných kategorie. Každá kategorie obsahuje kódy, které souvisí s tématem kategorie. Ke kódům byly přiřazeny odkazy na rozhovory v přílohách. Pro lepší orientaci a přesné dohledání citovaných částí z rozhovorů byl každý rozhovor rozdělen na menší části, všechny části jsou očíslované. Pod označením BV/BD + číslo jsou odkazy na části rozhovorů od bratrů Viktora a Denise, MV/MD + číslo na části rozhovorů od matek Viktora a Denise, V/D + číslo na části rozhovorů od Viktora a Denise. Například D3 je odkaz na přílohu Denis, text označený číslem 3.

Kategorie	Kód	BV/BD	V/D	MV/MD
Vliv rodinného prostředí na závislost	Negativní aspekty výchovy		D: 3, 4 V: 1, 2, 3, 5, 9, 14, 16, 19,	MV: 1, 5, 17, 19, 22, 65 MD: 16, 17, 26, 61, 64, 65
	Excesivní tlak nároků a očekávání		D: 27	MV: 2, 3 MD: 6, 56, 62
	Vliv traumatu na závislost		D: 3, 27 V: 8, 26	MV: 3, 15, 18 MD: 58
Závislost na nelegálních návykových látkách	Externí signály o možné závislosti			MV: 7, 20 MD: 5, 13
	Interní signály o možné závislosti			MV: 7, 9 MD: 1, 37, 70
	Užívání návykových látek	BD: 11, 19, 30, 36, BV: 3, 5, 8,	D: 1, 4, 11, 13, 15, 20 V: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 28	MV: 6, 13, 14, 19, 21 MD: 1, 13, 32, 78, 86
Rodinné úsilí v léčbě závislosti	Komunikace o závislosti se závislým			MV: 10 MD: 2, 29, 71
	Pokus o domácí léčbu			MV: 12, 14, 21 MD: 29
Pomoc závislému od rodiny	Psychická podpora a pomoc rodiny		D: 23, 28 V: 17, 30	MV: 25, 32, 40, 43, 50, 54 MD: 8, 10, 45, 76, 84
	Finanční pomoc		D: 9, 22, 23	MV: 28, 37, 39 MD: 18, 21, 23, 80
	Pomoc od rodiny s bydlením		D: 12, 23	MV: 27 MD: 8, 28, 39, 41, 68
	Pomoc s hledáním a získáním práce		D: 23	MV: 33 MD: 8, 51

	Pomoc v právních a administrativních záležitostech		D: 24	MV: 27 MD: 21, 80
Vězeňský disciplinární řád	Návštěva ve věznici	BD: 15	D: 22	MV: 61 MD: 25
	Problematika drog ve vězení		D: 20	MV: 60 MD: 33
Náhled na budoucnost	Naděje v resocializaci a střet s realitou	BD: 16 BV: 15	D: 14, 21, 23, 29, 31 V: 17, 26	MV: 44, 46, 48, 52 MD: 12, 14, 19, 23, 31, 54, 83
	Benefity vězeňského systému		D: 17, 33, 34 V: 18	MV: 47 MD: 47
Kriminální aspekty	Trestná činnost	BD: 20, 36, 39, 40, 59	D: 1, 5, 7, 10, 11, 12, 15 V: 9, 11, 12, 13, 15,	MV: 41, 42, 63 MD: 9, 13, 18, 30, 32, 39, 42, 69, 77
	Rozsudky za spáchání trestné činnosti		V: 22 D: 32	MV: 26 MD: 9, 49, 50
	Příběhy z vězení		D: 18, 19, 30, 32 V: 18, 20	
Vliv závislosti na sourozence	Pohled na sourozence	BD: 1, 6, 16 19, 24, 33, 46 BV: 3, 11, 16		
	Ovlivnění života	BD: 6, 7, 8, 10, 12, 17, 22, 24, 28, 32, 48, 50, BV: 1, 4, 5, 7, 11, 12		

Vliv rodinného prostředí na závislost

Negativní aspekty výchovy

Z výpovědi rodinných příslušníků a samotných aktivních uživatelů návykových látek vyplývá, že jedním ze společných rysů obou případů je vliv rozvodu a jeho dopad na výchovu. Matky aktivních uživatelů často zdůrazňují, že jejich rozvod měl negativní dopad na výchovu, především z důvodu nedůslednosti a nepoctivosti otců, nad kterými po rozvodu ztratily kontrolu.

Obě matky říkají, že pro jejich děti bylo pohodlnější trávit čas s otci, kde neměli pravidla. Matka Denise uvedla: „Nevim, *myslím, že největší chyba byla, že zjistil, že se na tom rozvodu dá vydělat.*“ Denis k rozvodu řekl: „Navíc *naši byli rozvedení, oba si našli někoho jiného, měli další caparty. Tak tam se dalo uhrát plno věcí. Člověk se v tom rozvodu naučí chodit a využívat toho.*“

Ztrátu kontroly nad výchovou potvrzuje nízký přehled o přátelích jejich dětí a trávení jejich volného času. Viktor uvedl, že první dávku mu dal kamarád jeho strejdy již v patnácti. Další střet s návykovými látkami začal na střední škole. Zde se projevil špatný vliv ze strany otce, který v té době drogy užíval a obstarával mu je syn. Dále Viktor mluvil o výrobě a distribuci drog: „*Říkal jsem tátovi, že bychom si měli dát chvíli pauzu, nebo se na to úplně vykašlat, že už teď to bylo na hraně. Ale táta měl kec, že to nejde, že máme nasmlouvané kšefty.*“ Negativní vliv na něj měl i strejda, který také užíval návykové látky.

Jako další negativní vliv vyplývají finance. Matka Viktora uvedla, že vliv na to, co její syn dělal, měla výchova ovlivněná penězi. Dále uvedla, že k trestné činnosti ho zlákal otec: „*Jednoduše vydělaný peníze, který mu táta nabídnul. Prostě budeš dělat dealera.*“ Tuto informaci Viktor potvrdil: „*Táta v té době měl rozjetej už svůj byznys, prodával a do toho vařil, takže jsem do toho taky skočil.*“ Matka Denise v souvislosti s rozvodem uvedla, že si otec syna kupoval a Denis toho začal zneužívat ve svůj prospěch: „*Když mi to nekoupíš ty, koupí mi to táta.*“

Excesivní tlak nároků a očekávání

Z výpovědí obou matek je patrný excesivní tlak nároků na děti. Matka Viktora uvedla, že jeho otec po něm vyžadoval pozitivní výsledky ve fotbale. V případě Denise to byla matka, kdo na něj vyvíjel velký tlak. V rozhovoru řekla: „*Já jsem si na našem Denisovi hrozně zakládala, on do sedmé třídy měl samé jedničky.*“ Dále z rozhovoru vyplynulo, že po rozvodu se Denis musel starat o staršího bratra, který docházel do zvláštní školy. Byla na něj vyvíjena velká zodpovědnost. V případě Viktora byl neúspěch ve fotbale doprovázen chladnou reakcí otce. V druhé rodině bylo patrné zklamání matky v důsledku odchýlení Denise od předchozích akademických úspěchů a předpokladů.

Denis jako tlak nároků a očekávání vnímal i vztah se svou expřítelkyní, se kterou má dítě. Uvedl: „*To ona mě vrátila do toho, abych zase začal prodávat.*“ Důvodem byl zisk peněz.

Vliv traumatu na závislost

V případě Viktora mohlo trauma vzniknout ze strany otce, který lásku projevovat pouze za podmínky fotbalových úspěchů. Jako další možné trauma matka Viktora uvedla narození jeho dcery v brzkém věku a následný rozvod. Následkem toho byl odchod z práce a hledání útěchy v alkoholu a nelegálních návykových látkách. To v rozhovoru

potvrdil i Viktor: „Po rozchodu jsem začal ale zase hodně. Neměl jsem kam jít, tak jsem se přestěhoval k tátovi, mohl jsem jít k mámě, ale jít k tátovi byla lehčí cesta. No, a když to jde, vybereš si tu lehčí možnost. Navíc naši byli taky rozvedení a měl jsem pocit, že s tím tátou máme stejné osudy. Prostě, že mě bude chápat a bude mi u něj líp.“

Matka Denise uvedla: „Jediné, co mě napadá, že možná žárlil na toho malého Vildu, tak začal dělat tohle. Nevim. Jemu bylo vlastně dvanáct, když se Vilda narodil, takže byl Denis v šesté třídě, no a od sedmičky to začalo. Tak možná to fakt bylo tím... Navíc jeho otec měl další dva syny, a to ještě dřív, než já měla malého Vildu.“ Denis v rozhovoru také zmínil, že oba rodiče měli nové partnery a další děti. Možným traumatem u Denise mohou být také jeho vztahy s ženami a narození dítěte, se kterým se nevidá.

Ze zjištěných dat vyplývá, že výchova a rodinné prostředí hrají klíčovou roli u vzniku problémového chování u dětí. Traumatizující zážitky z dětství, jako je například rozvod rodičů, excesivní tlak nároků a očekávání nebo nedostatek emocionální podpory, mohou vést k rozvoji závislostí v dospělosti.

Závislost na nelegálních návykových látkách

Externí signály o možné závislosti

Externí signály byly patrné hlavně ze strany okolí. K odhalení závislosti přispěla všímavost okolí, pro které byla závislost zjevná. Matka Viktora uvedla: „Moje ségra mi to taky furt říkala, že určitě v něčem jedou, že určitě berou. A ta ségra to zase prej zjistila od lidí z města, že jely drby o tom, že Viktor s Klárou fetujou.“ I o relapsu se matka Viktora dozvěděla pomocí informací z okolí. U matky Denise to bylo až po zadržení Denise policií.

Interní signály o možné závislosti

Interních signálů si postupně začaly matky všimnout v důsledku různých událostí. Matka Viktora uvádí: „Bydleli u mě... tady sehrál vlastně největší roli můj přítel Pavel, kterej mi říkal, hele nepřijde ti divný, že oni tam celou noc rajtují, pak celej den žerou a spí, nejsou na tom perníku?“ Matka Denise uvedla, že si sama všimla signálů, jako byl zápach marihuany, nebo nošení dlouhých rukávů i v létě.

Užívání návykových látek

Denis ke svému užívání uvedl: „Nejdřív jsem hulil jen trávu, pak jsem šňupal a nakonec jsem skončil u jehly.“ Viktor má jiné zkušenosti. K užívání uvedl: „Furt jsem na tom ale z těch feřáku byl nejlépe, si myslím, já jsem moc nebral, ale táta bral fakt hodně... Mně je 26 a buchnu jsem nikdy neměl. Já jim to říkal, ať fetují aspoň nosem, je to nechutný, co z nich pak bude, ale ne.“

Dále ke svému užívání zmínil: „Můj první kontakt s drogou byl v patnácti. Měl jsem tehdy jen jednu čáru... mimo jsem z toho byl ještě čtyři dny. Měl jsem hrozně moc energie, nespál jsem.“ Poté v užívání pokračoval na střední škole, kde užíval aktivně. S narozením dcery drogy částečně omezil.

K drogám řekl: „Drogy stojí málo. Jak koho tedy stojí málo, musíš vědět, kde a od koho to sehnat, ale to se časem naučí každý. Nezkušený člověk sežene gram za patnáct set, já za litra, od vaříče za sedm set, on navaří za tři sta...Když máš

trochu rozumu, budeš se snažit sehnat čistej materiál, když si dáš blbej, vyžere ti to mozek. ...Pervitin má být bílej, já zažil ale i černej, fakt byl černej jako uhel. Nevím, jak to mohl kdo vyrobit. Já si fet vždy zkoušel, vzal jsem si lžičku a nechal jsem to rozehřát, když se to vše rozteče a hezky to stejká, je to ok, když se něco nerozteče, je to řízlé blivajzem. Já byl na matro vždy pintlich, bál jsem se o své zuby. Já si čistil zuby šestkrát za den, po každé čáře jsem si je šel vyčistit“

Denis i Viktor ve vyprávění o drogách mluvili o takzvaném řezání drog. Denis uvedl: „Pak jsem to dost řezal, protože jsem si z toho vždy něco ušňupnul.“ Viktor drogy také řezal: „V té době, kdy jsem fetoval já, tak fetoval i otec. Měl to celkem složité. Každopádně táta mi dal dvacet tisíc, chtěl dvacet gramů. Já měl v té době gram za litr. Tak jsem si pro těch dvacet gramů dojel, vzal jsem si z toho pět gramů a dosypal jsem mu tam jedlou sodu. Ta soda hezky štípe v nose, ale není to jedovaté.“

Viktor byl vychováván v rodinném prostředí, kde drogy byly přítomné, ač o tom mnoho rodinných příslušníků nevědělo. K drogové závislosti členů rodiny zmínil: „Tatka začal fetovat v Rakousku, když klekla firma a začal budovat novou firmu, tak tam na stavbách s klukama to zkusil. Zase parta lidí... Strejda tam fetoval, táta tam fetoval, jejich kámoši fetovali, no tak jsem se přidal.“

Svůj podíl na Viktorově závislosti měl i okruh vrstevníků a životní styl. V Denisově rodině neměl nikdo zkušenost s drogami, ale zde hráli opět velkou roli vrstevníci, jak sám uvedl: „Já byl sám takovej, ale našel jsem si takový i kámoše.“

V případě obou rodin došlo k několikanásobnému relapsu. Obě matky zmiňují, že jejich děti lhali a opětovné užívání drog skrývaly. Matka Viktora to zjistila skrz náhodné testování. U rodiny Denise se na relaps přišlo až po spáchání trestné činnosti, která proběhla pod vlivem návykových látek.

Ze zjištěných dat vyplývá, že informace o závislosti se často šíří skrze slovní sdělení mezi rodinnými příslušníky či přáteli, avšak někdy se zjišťují až v důsledku následků spojených s užíváním drog, jako jsou třeba problémy s právem. Je zásadní brát v potaz informace a názory od okolí a prověřit je včas, protože závislost může postupovat rychle a vést k vážným následkům, které mohou mít trvalý a negativní dopad na život jednotlivce i jeho blízkých.

Rodinné úsilí v léčbě závislosti

Komunikace o závislosti se závislým

Komunikace o závislosti se závislým je obtížná a emotivně náročná situace pro všechny zúčastněné. V obou případech je popisováno silné zapírání, které v případě Denise ústí až k agresi. Matka Denise uvedla: „Hlavně když neměl to kouření, tak byl podrážděnej, choval se jinak, takže bylo lepší si ho nevšímat.“ Po otázkách na téma drogy a závislost nastala neadekvátní reakce: „Tak jsem se ho zeptala, zda zase kouřil. No a on se naštvál, že né, že co zase mám a že on tam vůbec nemusí být, že jde pryč.“ Matka Denise uvedla, že se o komunikaci na téma drogy pokusila mnohokrát, ovšem vždy se stejným výsledkem.

Matka Viktora také popisuje snahu o komunikaci na téma drogy a závislost. Také se zde objevuje vzorec silného zapírání a lhaní. Zeptala se Viktora a jeho přítelkyně přímo, zda užívají pervitin, reakce byla: *A oni o zapírali ano. Klára úplně brutálně, Viktor*

trochu, ale viděla jsem na Viktorovi, že lže. Na ní ne, ona byla stoprocentně důvěryhodná a ona očividně absolutně nechtěla, abysme se to dozvěděli.“

U obou matek nastal stejný vzorec obranného mechanismu. Zvládnutí situace pomocí oproštění se. Matka Denise uvedla: „*At' si dělá, co chce, at' si dá klidně deset dávek, je mi to fuk.*“ Matka Viktora uvedla: „*Nicméně jsem prostě odešla z toho pokoje s tím, že prostě vím, že to tak je, a že jestli chtějí pomoci, tak teď, anebo vypadnou, že prostě jdou, a že mi je jedno, jestli budou na ulici pod mostem, že vypadnou z tohoto baráku, protože mi lžou, a já to vím, že lžou.*“

Pokus o domácí léčbu

Pokus o domácí léčbu závislosti se ukázal jako velmi náročný. Každá z rodin zvolila jiné přístupy k řešení problému závislosti. Rodina Denise se snažila konfrontovat závislého člena rodiny s jeho chováním. Jejich pokus o domácí léčbu formou domácího vězení a hlídání závislého Denise skončil jeho útekem. Matka Denise uvedla: „*Babička se vztekala, že nikam nejde, že ho zamkne v pokoji, já věděla, že to nemá cenu. No, a měla jsem pravdu, vyskočil z okna.*“ Matka Viktora se svým přítelem zvolili metodu změny prostředí, která zahrnovala zaměření se na různorodé aktivity, aby závislé osoby lépe snášely abstinenci příznaky. K procesu domácí léčby matka Viktora uvedla: „*Samozřejmě byli na nervy, byli ukřičení, byli nasraný, byli, nevím co, byly upocený a hotový, zvraceli. No dobrý, po tom tejdnu jako by odeznělo to nejhorší, takže jsme je teda propustili domů s tím, že je ale prostě budeme chodit testovat.*“

Náhodné testování bylo dalším krokem domácí léčby. Avšak i přes úsilí a péči se objevovaly komplikace. K prvnímu relapsu matka uvedla: „*Takže Viktor mi dones tu moč a Pavel mi jenom povídá tahle moč bude čistá. Já jsem tomu samozřejmě nechtěla věřit ani omylem. Samozřejmě bylo to tak, protože to byla moč Kláry, která byla čistá a ne jeho... Viktor musel za keřem počůrat nový papírek... Takhle se vlastně zjistilo, že Viktor jako opět lže, opět v tom jede a začali jsme od znova s odvykačkou.*“ Na druhý relaps matka závislého přišla opět pomocí testování: „*A chtěla jsem po něm, aby mi tady udělal testy, tak mě rezolutně odmítnul. No, a jelikož mě odmítnul, tak bylo naprosto jasný, že je to pravda.*“ Podnět na testování přišel z externích zdrojů.

Ze zjištěných dat vyplývá, že rodina a domácí prostředí mohou ovlivnit úspěšnost léčby. Nedostatek odborných rad, nedostatečné povědomí o možných léčebných metodách, či nedostatek vhodných prostředků pro podporu abstinence, mohou mít negativní vliv. Správná podpora a pomoc rodiny, doplněna o odbornou pomoc adiktologické poradny, či jiný zdroj specializované pomoci, můžou naopak mít kladný vliv na léčbu a její úspěšnost. Nicméně je důležité si uvědomit, že každý případ závislosti je individuální a vyžaduje individuální přístup a péči. Je podstatné závislost probrat se samotným uživatelem a řešit s ním možnosti léčby. Je důležité, aby se závislý chtěl vyléčit.

Pomoc závislému od rodiny

Psychická podpora a pomoc rodiny

Obě matky zvolily jako jednu ze složek pomoci psychickou podporu a pomoc závislému. Viktorova matka ho podporovala v dopisech, když byl ve vazbě: „*A vlastně jsem v těch dopisech nepsala nic než jenom všechno pozitivní, nic jsem nevyčítala, na nic jsem se neptala, čekala jsem na něj.*“ Následně se snažila využít tento čas tak, aby si Viktor

přehodnotil životní hodnoty: „Abysme si nějak našli ten smysl života. Aby to nebyla dcera, aby to nebyla manželka budoucí nebo bejvalá, ale aby to byl prostě on. Aby se mu ten život líbil, protože ty proměnný se tam mění, mění se manželka, mění se přítelkyně, ale zůstane ti matka a bratr. A to jsou věci, na kterých prostě jako, který musí brát, jako za to gro, tu rodinu, která mu tam vždycky zůstane. A ne, když nějaká proměnná odejde, tak se prostě z toho sesypu a první, co udělám, je, že si vezmu pervitin, což je prostě blbě, no.“

Psychická podpora a pomoc pokračovala u obou rodin i po propuštění z vazby a vězení. Obě matky situaci vnímaly tak, že už se stalo, a nevracely se k negativním událostem. Viktor s matkou budují vztah založený na důvěře, která nebyla zatím nijak narušena. Viktorova matka považuje komunikaci a důvěru za nejdůležitější: „Řekni mi, že bojuješ s tím, že si chceš šlehnout někde za rohem. A myslí si, jo, já to udělám jenom víkendově, my víme, že víkendově to neexistuje. Ted' je to víkendově, a pak je to každý den, to taky víme. Ale že když tam není ta důvěra, a on ti to neřekne, a proto si myslím že tady je ten nejdůležitější bod, nutit ho pořád do té důvěry. Víš, že kdyby cokoli, že mi máš říkat i ty špatný věci. Ne jenom ty hezký, abych já se cítila dobře, ale já potřebuju slyšet hlavně ty špatný, abych dokázala pomoci v tu pravou chvíli, a ne za rok, až bude pozdě.“ Psychickou pomoc a podporu od rodiny označil i Viktor za velmi podstatnou v procesu resocializace.

Matka Denise se snažila svého syna také psychicky podporovat a být pro něj v těžkých chvílích. Denis měl ale opakované zkušenosti s pácháním trestné činnosti a s užíváním návykových látek, takže postupem času podpora a důvěra upadla: „Nejsmutnější je, že jak mi furt lhal, tak jsem mu pak nevěřila. Ze začátku jsem mu vždy věřila, vždy jsem ho podporovala, ale pak. Možná někdy říkal pravdu a já mu křivdila, ale on mi nikdy nedal důvod, nikdy mě nepřesvědčil, abych mu věřila.“ Vztah je natolik narušen, že Denis uvedl: „Ted' už nemůžu ani domů. Nikdo mi nepomůže, na všechno jsem sám.“

Finanční pomoc

Obě rodiny za své členy zaplatily dluhy. Rodiče Denise zaplatily dluhy na sociálním a zdravotním pojištění v plném rozsahu, aby získal invalidní důchod. V době jeho nezletilosti za něj několikrát platili škodu na majetku. Po několika negativních zkušenostech za něj jeho matka již nic platit nechce: „On by furt tahal peníze. Já jsem to jednou počítala, on nás stál osm set tisíc, tehdy! Nebyly to malé peníze.“

Denis zmínil finanční pomoc v podobě peněz na řidičský průkaz, které mu jeho matka dala. Dále uvedl finanční podporu v době výkonu trestu.

Viktorovi finančně pomohla jeho matka. Ta k situaci řekla: „Maminka pomohla hodně vysokou finanční částkou, na něj zbyl doplatek asi tak třetinový, ale taky nebyl ještě nízký, který vlastně se mu podařilo splatit až po roce.“

Pomoc od rodiny s bydlením

Matka Viktora mu poskytla domov hned po propuštění z vazby: „Dostal se teda nakonec ven, skončil tady i se svojí přítelkyní. Jsme jim nabídli prostě domov, dali jsme jim ložnici, sami jsme spali v obýváku.“ Viktor se o tomto vstřícném gestu ze strany matky v rozhovoru nezmínil.

Rodina Denise mu poskytla domov několikrát, ale jejich zkušenosti jsou negativní: „*My jsme ho tam naivně pustili, když vyšel z kriminálu, že si tam zaplatí akorát vodu a elektriku a že tam můžou žít. To byl barák po prarodičích. No, barák vybilili, všechno prodali, vytrhali trubky, vařili tam perník.*“ Tuto informaci Denis v rozhovoru také zmínil. Při dalším pokusu o pomoc s bydlením se Denisovo rodiče snažili zařídit a zrekonstruovat byt, kde měl Denis žít se svojí přítelkyní. V bytě nebydlel, protože nastoupil opět do výkonu trestu.

Po mnoha negativních zkušenostech matka, ani otec už doma Denise nechtějí. Matka Denise uvedla: „*Já sama za sebe řeknu, že ho ve svém baráku nechci. Jeho táta řekne, že si Jitka, ta paní doktorka, nepřejde, aby k nich domů chodil. Takže táta není ten zlej a já jsem hyena.*“

Pomoc s hledáním a získáním práce

Obě rodiny se snažily pomoci svým dětem najít práci. V případě Denise nalezení práce nebyl problém, ten se vyskytl až po nástupu do zaměstnání. Denisova matka uvedla: „*Když ho pustili, tak mu otec sehnal práci, tam vydržel dva týdny, že se tam něco ztratilo, oni z toho obvinili Denise, takže se popral a zase byl zpět ve vězení. Pak jámu sehnala práci v betonárce, tam vydržel tři týdny, zase se tam něco ztratilo. Zase se porval a zase šup na deset měsíců do vězení.*“

Viktor pracoval na zlepšení svého života již ve vazební věznici, kdy se po dohodě s matkou začal učit německy. Díky snaze Viktora a jeho rodiny se podařilo Viktorovi získat práci v Německu, kde nyní i žije.

Pomoc v právních a administrativních záležitostech

Vyřešení právních a administrativních záležitostí je jednou z nejdůležitějších záležitostí pro propuštění. Obě rodiny se snažily dát tyto záležitosti do pořádku. Viktorova matka uvedla: „*Začali se vyběhávat všechny možné úřady, aby se dalo všechno do pořádku. Úřad práce, socka, zdrávka, a kde co dluží, protože, že jo, aby ty dluhy narůstaly, samozřejmě.*“

Rodiče Denisovi zařídili invalidní důchod. Invalidní důchod zmínil i Denis. Denisova matka ještě zmínila, že Vilém, mladší bratr Denise, mu pomohl zařídit nový občanský průkaz.

Ze zjištěných dat vyplývá, že existuje mnoho způsobů, jak závislému pomoci s řešením problémů, které sebou závislost přinesla. Pomoc rodiny je mnohdy klíčová. Ovšem i závislý se musí na řešení problémů podílet, tím se snižuje riziko patologického chování. I rodina by měla znát své limity, kdy je pro ni pomoc závislému únosná a kdy už má na ni destruktivní vliv.

Vězeňský disciplinární řád

Návštěva ve věznici

Na návštěvu do vězení docházeli členové obou rodin. Obě matky zmiňují nekonformitu návštěvy a kontroly před vstupem. Matka Viktora popsala kontrolu při vstupu: „*Prohlížená je jenom návštěva, jo. Oni tam přelejvají, já nevím, šampon, aby v něm nebyl nějaký pytlíček, to tam přelévají před tebou do mističek, jsou normální? Kdybych chtěla, tak to zamíchám do toho klidně. Ať to klidně vychlastá, ten šampon.*“

Matka Denise ke kontrole a návštěvě uvedla: „Pro mě bylo hrozně ponižující chodit do toho kriminálu na návštěvy. Člověk nikdy nic neudělal, a teď tam jdeš, musíš odevzdat tu kabelku, vše ti prohlížejí, vysypou ti kabelku, a přitom tam sedíš u stolu, nemůžeš na něj ani sáhnout, protože tam všude stojí ty bachaři.“

Denis při vzpomínce na vězení a návštěvy řekl: „Ze začátku za mnou jezdila rodina i s malým bráchou do kriminálu. Ale když to bylo znova a znova, tak už za mnou nejezdili, ani mi neposílali prachy.“

Problematika drog ve vězení

Problematiku drog ve vězení zmínily obě matky. Matka Viktora získala informace o této problematice od Viktora, matka Denise od známého policisty. Obě matky si myslely, že drogy se ve vězení nevyskytují, tedy pobyt ve vězení či vazbě dle nich měl fungovat jako abstinenční léčba.

Viktor své matce řekl o svém pohledu na problematiku. Po této konfrontaci myšlenku abstinence ve vazbě opustila: „My si myslíme, jako že to tam funguje jako očištec, ale to ani omylem. To tam prej donese každě... Tam to donese zřízenec, knihovnice, kuchařka, protože tyhle ty lidi nejsou prohlížení, že jo.“ Matka Denise řekla: „Bavila jsem se s policajtem, který ho zná, tak jsem se ptala, že když jsem někde zavřený pět let, tak jsem pět let zavřený někde, kde k těm drogám nemám přístup, jak je možný, že během pár měsíců do toho spadnu znova? A on mi řekl, že to není pravda, že oni v tom kriminálu seženou ty drogy rychleji než na svobodě.“

K drogám ve vězení řekl svoji zkušenost i Denis, který popsal, jak sám chtěl do vězení propašovat drogy: „Už jsem věděl, jak to v krimu chodí, tak jsem si chtěl vzít fet, aby mohl obchodovat. Hlavně s fetem v krimu máš taky lepší postavení. A hlavně prachy. Protože v krimu to prodáš až pětkrát dráž než venku. Jenže jak jsem to sháněl, tak jsem pak jel busem do té věznice a přijel jsem pozdě. No a ty debilové mě nepřijali. Ty tam přijdeš dobrovolně a oni tě nevezmou. No, jenže jak sem si myslel, že mě vezmou, tak jsem ten fet měl schovaný v sobě. Do druhého dne to povolilo.“

Ze zjištěných dat vyplývá, že návštěvy ve vězení mohou být považovány za ponižující či nekomfortní z důvodu přísné kontroly a prohlížení. Je ovšem důležité si uvědomit, že tyto bezpečnostní postupy se snaží minimalizovat rizika, jako jsou například návykové látky či zbraně.

Náhled na budoucnost

Naděje v resocializaci a střet reality

Viktor popsal, že podmětem pro jeho resocializaci byla nová dívka, kterou nechtěl zatahovat do kriminálního života.

Jeho matka i po několika relapsech věří, že to její syn zvládne. Je připravená tu pro něj být i v případě opakované trestné činnosti: „Řekla bych si, jo, vždyť to je normální, vždyť to říkají všichni, zavřou je jednou, vydržejí tři pět let, pak to zkusej znova, no, a potřetí to možná klapne. Počítám i s touhle verzí, takže se to asi může opakovat.“ Zároveň řekla, že si je vědoma, že pomáhat lze jen pokud o to ten člověk stojí: „Rozhodně nejde pomáhat do nekonečna. Myslím si, že je to fakt jako hodně o tom, jestli zachraňuješ někoho, kdo zachránit chce, anebo zachraňuješ někoho, kdo ti to bojkotuje...“

Tam nepomůžeš, tam ho musíš nechat. Spadni na hubu, sqvuatuj, dostaň žloutenku, bohužel člověku, kterej nechce pomoct, rozhodně nepomůžeš... Protože i člověk, který chce pomoct, i tam se to nemusí povést, ale aspoň víš, že on chce.“

Denis nenašel žádný podnět natolik silný, aby pro něj byl důležitější než záliba v trestné činnosti. Své aktivity popisuje: *„Líbilo se mi to, fakt jo. Bylo to vzrušující. Nikdy nebyla nuda.“* Po několika návratech do vězení zastává názor: *„Nelituju ničeho. Nelituju, s kým jsem se bavil, nelituju, co jsme dělali. Prostě to byla moje cesta, můj život. Bavilo mě to a baví. A vždycky bavit bude.“*

Denisova matka uvedla, že se postupem času se situací smířila: *„Takže já už jsem se potom obrnila, že jsem dala ruce pryč, protože jsem zjistila, že nemá cenu ho nějak převychovávat nebo tak no.“*

Během prvního výkonu trestu věřila v nápravu svého syna: *„Ale furt jsem si nějak říkala, že dobrý, někdy se to stát může, do kriminálu se člověk může jednou dostat.“* Ale po několikátém zatčení přestala věřit. Jako zlomový bod uvedla krádež u prarodičů.

Viktor našel podnět, který ho posouval kupředu, a podpora rodiny byla jedním z faktorů, které resocializaci napomohly. V případě Denise ale tento podnět nebyl nalezen a přání rodiny nebylo dostatečnou motivací, proto resocializace nikdy úspěšně neproběhla. Denis sám za sebe změnu životního stylu nechtěl a nechce.

Benefity vězeňského systému

Z výpovědí lze vnímat čtyři různé přístupy k vězení. Denisův postoj k vězení znázorňuje určitou formu akceptace a adaptace na život ve vězení: *„Já to tam mám vlastně rád. Přijdeš a jsi boss.“* Zdůrazňuje různé benefity: *„Však tam já mám vždy nejvíc času na sobě makat. Udělal jsem si v krimu dokonce výučák... A v jaké formě jsem vždy po kriminálu. Pohled pro bohy. Samé svaly mám, když odcházím z basy. Máš tam jídlo, žádný zázrak, ale máš jídlo. Určitě lepší, než který vyhrabeš v popelnici za obchodem. Máš postel, taky pohodlnější než spacák ve stanu. A jako bonus tu prostě poznáš ty lidi. Kolik jsme toho naplánovali, když jsme seděli. A každým trestem se ti zvětšuje počet užitečných lidí.“*

Denis k vězení uvedl: *„Pro nás prostě basa není trest, je to součást našeho života. Ten systém je vlastně výsměch. Byl by to trest pro běžného člověka, ne pro nás. Ale to oni nechápou, a proto nás zavírají.“* Viktorův názor, že vězení není trest, s Denisem nesdílí: *„Už bych se tam fakt vrátit nechtěl.“*

Matka Denise vnímá vězení jako bezpečný prostor pro své dítě a je klidnější, když je ve výkonu trestu. Matka Viktora vnímá vězení jako místo, kde se její syn lépe zorientovat ve svém životě a našel cestu k nápravě. Uvedla: *„Jsem vlastně ráda, že se to stalo... mně se díky tomu vrátilo dítě. Začal žít normální život. A ještě si stihl něco uvědomit.“*

Ze zjištěných dat vyplývá, že proces resocializace je náročný a individuální. Subjektivní vnímání aktivních uživatelů návykových látek na výkon trestu a užívání návykových látek zůstává klíčovým prvkem při adaptaci na společenské normy a prevenci recidivy a relapsu. Páchání trestné činnosti často souvisí s užíváním návykových látek. Při absenci užívání těchto látek klesá i pravděpodobnost recidivy.

Kriminální aspekty

Trestná činnost

Viktor i Denis popisují širokou škálu trestných činů, kterých se oba dopustili. Mezi tyto trestné činy patří krádeže, nelegální výroba a distribuce drog, poškozování cizího majetku, napadení, porušování pravidel silničního provozu a účast na organizovaném zločinu.

Denis popsal svoji vzpomínku na první krádež auta: „Šel jsem z klubu, nechtělo se mi jít pěšky a tam bylo auta, tak jsem si ho vzal. Nebylo to těžký, byl jsem frajer, co jel v autě. Samozřejmě bez řidičáku, ten jsem neměl, ale na ten to nejezdí, že jo.“ Dále popsal distribuci drog: „Vozil jsem to do Rakouska za hranice, od nás to byl kousek a bylo to snadný... Tak jsem si vymyslel figl, takovou očůrávku a schovával jsem to do toho auta. Museli by ho komplet rozšroubovat, aby to našli, což se moc nestávalo tehdy. To byly dobré časy. Byl jsem prostě někdo tady. Měl jsem hezký značkový hadry, a na to se tenkrát dobře balily kundy, to tady nikdo neměl, vid’.“ Potom se k distribuci přidala i výroba: „Časem jsem zjistil, že je lepší si to sám i vařit... Vyrobit si varnu není nic těžkého, to si seženeš hned. Tehdy se i dobře sháněly věci, ze kterých se vaří.“

Denisova matka popsala několik momentů z minulosti, kdy se Denis dopustil trestné činnosti. Zmínila vykradení hospody, odcizení kol a auta, vykradení jejich domu i domu prarodičů. K závislosti svého syna uvedla: „Zfetovanej jde přes mrtvoly. My, co máme spisy, tak tehdy, co nás vykradl, tak šel k prarodičům kvůli zbraním. Jak je děda myslivec, tak má hodně zbraní ve skříni zabudované ve zdi. Naštěstí týden předtím je děda převezl na chalupu, takže žádný zbraně nenašel. No, a u soudu řekl, když se ho zeptali, co by s těma zbraněma dělal, zda by je prodal, tak řekl, že ne, že by je použil. Z tohohle mám hrozný strach, že nevím, co má v té hlavě.“

Viktor má také zkušenosti s řízením bez řidičského průkazu a pod vlivem návykových látek, distribucí a výrobou drog. K distribuci a výrobě drog se dostal skrz svého otce: „Táta v té době měl rozjetej už svůj byznys, prodával a do toho vařil, takže jsem do toho taky skočil. Můj otec je na vaříče ideální typ, chytřej, vychcanej. Materiál na vaření nebylo těžké sehnat, táta má plno známých, to jsou normálně lidi od rodiny, taky podnikatelé, co zkrachovali a dali se na tohle. Jsou to většinou lidi, kteří dělají ve farmacii, lidi, co dělají s práškama, doktoři a tak. Prostě, tyhle lidi mají styky. Sehnali nám kvanta prášků a my po kilech vařili.“ K distribuci uvedl: „Bylo to dobrodružný. Ale byl to fakt dobrej byznys, jsem si to užíval.“

Kvůli těmto aktivitám byl na Viktora vydán zatykač: „Mě dali na celu předběžného zatčení, to byly ty dva dny, kdy jsme byli zavřený a vyšetřovaný. Sháněli důkazy, jezdili za svědkama domů, tahali je rychle k soudu, protože mají osmačtyřicet hodin na to sehnat dostatek důkazů, aby nás mohli usvědčit před soudem. Neměli je, takže nás museli pustit. No, a my hned druhý den jsme si dělali párty s těma svědkama u nás doma, byla to sranda, ale i chyba.“

Poté byl Viktor zadržen ještě jednou a byl ve vazbě půl roku. Zde se jednalo o účast na organizovaném zločinu. Jeho matka uvedla: „Nemohl vypovídat, protože by mu tu hlavu prostě ustřelili, jakmile by vylez ven z brány, protože byly napojeny vlastně na velkou mafii. A tam se prostě nepraská.“

Rozsudky za spáchání trestné činnosti

Výpovědi Viktora i jeho matky se ohledně trestu shodují. Viktor dostal podmíněný trest v délce pěti let. U Denise proběhla mnohonásobná recidiva, takže s tresty má více zkušeností.

Denisova matka přisuzuje páchaní trestné činnosti užívání drog: „*Oni ho pustili a on byl do deseti měsíců zpátky, protože on šel na ty drogy tak, že je bude prodávat, ale když je neprodal, tak do toho spadl.*“ Dále byl Denis zavřený za těžké ublížení na zdraví a pokus o znásilnění.

Příběhy z vězení

Z výpovědí Denise a Viktora vyplývají různé pohledy na jejich zkušenosti s vězením. Denis zdůrazňuje tvrdost vězeňského prostředí: „*Zvládnul jsem i cikánskou férošku.*“ Viktor zdůrazňuje osamělost a monotónnost života za mřížemi: „*Když mě zavřeli, tak jsem byl první dva měsíce sám na cele. Vymejvárna mozků to je. Nekonečný dny, sám v jedné místnosti, celý den koukáš do zdi. Rychta jsme tomu říkali, další den další rychta.*“

Celkové postoje k pobytu ve vězení se u Viktora a Denise liší. Denis vnímá vězení jako nevyhnutelný důsledek svého životního stylu a implicitně akceptuje jeho tvrdé podmínky. Viktor vnímal vězení jako vhodný prostor na zamyšlení se a přehodnocení života, toužil po svobodě a litoval svých činů, nad kterými ve vazbě přemýšlel: „*Myslím, že tak i tak bych od táty odešel, ale asi je to dobře, že mě sebrali a byl jsem v té vazbě.*“ Po půlroční zkušenosti s vazební věznicí řekl: „*Už bych se tam fakt vrátit nechtěl.*“

Tato rozdílná stanoviska odrážejí různé přístupy k trestní činnosti a ukazují na komplexnost individualizovaných prožitků a postojů k vězení. Viktor ve vězení poznal několik osob, které zaujímají stejný postoj k pobytu ve vězení, jako Denis: „*Kriminální život je adrenalin, ty lidi to baví a oni tím žijou. Já zažil na vazbě lidi, chlapy, co vaří, byli tam už dvacet dva měsíců, týpek vaří dvacet let. A on řekl, že je mu to jedno, že ho pustí a bude vařit dál.*“ Denis k vězení řekl: „*My nemáme co ztratit, vězení pro nás není trest.*“

Ze zjištěných dat vyplývá, že závislost na návykových látkách mnohdy vede ke spáchání trestné činnosti, jako je výroba a distribuce drog či krádeže, jako způsob získání prostředků k financování závislosti. Tyto aktivity často zahrnují zapojení do kriminálního prostředí, což má značně negativní dopad na jednotlivce i společnost. Rozsudky se liší dle závažnosti činu a trestné minulosti pachatele. Přístupy k vězení se mohou lišit v závislosti na tom, do jaké míry se člověk ztotožňuje s danou subkulturou.

Vliv závislosti na sourozence

Pohled na sourozence

Oba mladší bratři popisují stejné pocity vůči svým starším sourozencům. Nejprve své starší bratry obdivovali. Následně přišla změna pohledu v době užívání návykových látek. V případě Viktora, který po pár relapsech začal žít spořádaný život, vztah s bratrem není významně poznamenán. V případě Denise, kde je závislost stále aktuální, jsou vztahy se sourozenci silně narušeny.

Ovlivnění života

David i Vilém popisují stejné situace, jak jim závislost jejich sourozenců ovlivnila život. Oba měli nakročeno ve stopách svých bratrů v době, kdy byli na střední škole. Vilém řekl: *Dostalo se to do té fáze, kdy jsem se málem velice začal podobat svému bratrovi, že jsem málem začal fetovat taky.*“

Následně si uvědomili, že jejich sourozenci žijí životy, které oni nechtějí, a nesklouzli k drogám. Zároveň oba popisují pocit nutnosti svým matkám vykompenzovat starosti s jejich staršími bratry. David uvedl: *„Vidíš tu mámu prostě, která se snaží a dělá maximum, tak prostě nechceš dopadnout stejně. Vlastně už jenom kvůli té mámě nechceš začít s drogama.*“ David se svou matku snažil podporovat: *„Nějak jsem musel zapomenout na ten svůj vlastní věk a spíš jako postarat se o tu malou část rodiny, která mi zbyla, prostě, o tu mámu.*“

Ze zjištěných dat vyplývá, že závislost na návykových látkách může mít značný vliv na mladší sourozence. Často se mladší sourozenci snaží imitovat chování staršího sourozence, což může vést k experimentování s drogami nebo alkoholem. Dále se mohou cítit být nuceni k poslušnosti a chovat se dospěleji, aby udrželi klid a stabilitu v rodině, to může negativně ovlivnit jejich psychické zdraví.

Diskuse

Díky výsledkům výzkumu bylo zodpovězeno na výzkumné otázky. První výzkumná otázka zjišťovala, jakým způsobem se závislost a trestná činnost odrážely ve vzájemných vztazích mezi členy rodiny. Výzkum prokázal výrazné ovlivnění a narušení rodinných vztahů v důsledku závislosti, nejen mezi závislým a jeho nejbližšími, ale také mezi ostatními členy rodiny. Vztahy mezi závislými a členy rodiny byly narušeny především v důsledku ztráty důvěry. To zapříčinily časté lži a relapsy. Lži vznikly na základě rozhovorů podmíněných podezřením na užívání nelegálních návykových látek a možnou závislost.

Jak uvádí Šťastná (2024)⁶¹ ve svém článku, závislý nežije ve vzduchoprázdnu. Závislost neovlivňuje pouze závislého, ale i celou jeho rodinu, její vztahy a fungování. To potvrzují i rozhovory. Maté (2022)⁶² jako častý projev závislosti uvádí zmíněné lži, ve snaze utajit závislost. Ve své knize uvádí, že osoby potýkající se se závislostí rodině a přátelům slibují, že už nebudou dále pokračovat v užívání nelegálních návykových látek, ale jelikož tato snaha končí často relapsem, za předpokladu že se závislý vůbec pokusí s užíváním přestat, dostávají se do zmíněné spirály lží. V momentě, kdy se rodina dozví, že jim závislý lhal, ztrácí postupně jejich důvěru. Čím více lží a nepříznivých situací nastane, tím horší dopad má závislost na rodinné vztahy.

Vztahy mezi členy rodiny, kteří neužívají nelegální návykové látky, byly narušeny v důsledku rozdílných názorů, což zapříčinilo konflikty. Například když matka Viktora hájila před svým přítelem, sestrou i okolím, protože nevěřila, že by její syn užíval nelegální návykové látky a potýkal se se závislostí. Matka Denise podezření zaujímala sama, protože si všímala častého zápachu marihuany a změny stylu oblékání. Denis v důsledku nitrožilní aplikace pervitinu nosil trička s dlouhým rukávem. Vztahy zde byly narušeny již zmíněným lhaním a zapíráním v případě konfrontace ohledně podezření na závislost. Tato konfrontace vedla i k agresivitě.

Agresivita je běžným projevem závislosti na nelegálních návykových látkách. Nepustil (2014)⁶³ agresivitu uvádí dokonce jako typický znak závislosti. Zmiňuje, že je neřídko spojena s paranoiou, což v narativním rozhovoru zmínil i Viktor. Primářka Hana Houdková (2021)⁶⁴ z psychiatrické nemocnice Havlíčkův Brod zmiňuje agresivitu jako jeden z mnoha problémů, který je se závislostí provázán. Uvádí, že agrese může být jak slovní, tak fyzická.

Matka Denise měla problém i ve vztahu se svojí matkou, kdy zaujímaly rozdílné názory na to, jak situaci řešit. Narušené byly i vztahy matek s mladšími syny. David popisoval, že si ho matka příliš nevěřila, protože řešila hlavně jeho bratra. Vilém měl vztah s matkou narušený v důsledku nepřiměřeně přísné výchovy a neadekvátních zákazů.

Neadekvátní přísnost ve výchově má značný vliv na děti. O tomto tématu píšou autorky Novotná a Kyselá (2019)⁶⁵. Vyvolává to v dětech pocit neschopnosti dělat věci

⁶¹ Srov. ŠŤASTNÁ, B. *Droga jako člen rodiny*. *Moje psychologie*. 20(2/2024), s. 40-42.

⁶² Srov. MATÉ, G. *V říši hladových duchů*, s. 130-132.

⁶³ Srov. NEPUSTIL, P. *Bez léčby to jde*, s. 9.

⁶⁴ Srov. *Závislost na návykových látkách*. HOUDKOVÁ, Hana. Psychiatrická nemocnice Havlíčkův Brod [online].

⁶⁵ Srov. NOVOTNÁ, K. a KYSELÁ, I. *Moje děti, tvoje děti, naše šťastná rodina*, s. 163-165.

správně, pocity strachu, frustrace a nejistoty. Zmíněné negativní pocity zapříčiňují odstup k rodiči, jenž se ve výchově neadekvátní přísnosti dopouští. Tato výchova může mít neblahý vliv na vývoj a chování dítěte, a odráží se ve vzájemných vztazích.

Samotná trestná činnost nepřinesla až tak vážné narušení vztahů, protože ji členové rodiny vnímají jako sekundární projev závislosti. Matka Denise z trestné činnosti jejího syna uvedla akorát krádež u prarodičů, která u ní výrazně narušila vztah k synovi. Přesto věří, že pokud její syn přestane užívat nelegální návykové látky, začne dodržovat i zákony, a jejich vztahy se časem napraví. Vztahy Viktora s rodinou se zlepšily po jeho přehodnocení života a následných změnách, jako byla změna zaměstnání, bydliště a abstinence. Viktor již nevyrabí ani nedistribuuje nelegální návykové látky a dodržuje všechny zákony.

Fischer a Škoda (2024)⁶⁶ uvádí, že kriminální činnost je sekundárním problémem závislosti, tedy problém, ke kterému při dlouhodobé abstinenci již nedochází. Stejný názor mají i výzkumné rodiny. Případ Viktora tuto myšlenku potvrzuje.

Druhá výzkumná otázka zjišťovala, jak rodina reaguje na závislost a trestnou činnost svých členů. Ve výzkumu mladší sourozenci od Viktora a Denise popsali, že se jejich kladný pohled na bratry v době užívání návykových látek a páchání trestné činnosti výrazně změnil. Začali své bratry vidět v negativním světle odehrávajících se událostí. Davidův pohled na Viktora se změnil v době abstinence, kdy ho za abstinenci začal určitým způsobem obdivovat, protože si je vědom, že to pro jeho bratra nebylo lehké. David uvedl, že tyto rodinné zkušenosti užívá k varování lidí, kteří svou životní cestu mohou ještě přehodnotit. Vilém u svého bratra nevidí žádnou změnu, jeho pohled tedy zůstává silně negativní. Závislost i trestnou činnost bratrovi vyčítá. Obě matky závislost i trestnou činnost svých synů přijaly. Zaujímají názor, že každý může někdy udělat chybu. Své syny ve vazbě a ve výkonu trestu psychicky podporovaly, po propuštění jim pomohly s bydlením, hledáním práce, splácením dluhů a s řešením administrativních a právních záležitostí. Matka Viktora považovala za klíčové se k situaci nevracet a nic nevyčítat. Zaměřila se na zlepšení narušených vztahů a obnovu ztracené důvěry, s cílem zamezení recidivy a relapsu. Počítá i s možností, že se situace může párkrát zopakovat, syna bude i tak podporovat. Po předchozích relapsech mají se synem dohodu, že si ho může kdykoliv otestovat na nelegální návykové látky, ale věří, že to její syn již zvládne. Matka Denise po opakovaných recidivách a relapsech situaci popisuje jako neúnosnou, se synem přerušila kontakt. Zmiňuje také, že pokud je její syn na svobodě, bojí se, kdy je přijde vykrást, nebo jaké jiné věci se dopustí tentokrát. Situace jí velmi trápí, bylo pro ní velmi náročné se se závislostí svého syna smířit, stejně tak jako s trestnou činností a opakovanými výkony trestu. Naději vidí v budoucnosti, je ochotná dát synova šanci, pokud bude několik let bez recidivy a relapsu.

Šťastná (2024) uvádí, že vliv rodiny na léčbu závislosti a následnou abstinenci je mnohdy klíčový, avšak nejdůležitějším kritériem úspěšné léčby zůstává snaha a chtíč závislého jedince. Pokud on sám nechce s užíváním nelegálních návykových látek přestat, je snaha rodiny téměř zbytečná. Žádný nátlak, smlouvání, ani vydírání zde nepomůže. Mnohonásobná léčba není výjimečná, k relapsům dochází poměrně často. Je důležité relaps odhalit a podchytit včas. Jako následek relapsů a recidivy uvádí i možnost, kdy je pro rodinu situace již neúnosná. Zdůrazňuje, že i to je zcela v pořádku

⁶⁶ Srov. FISCHER, S., ŠKODA, J., *Sociální patologie*, 3., rozšířené a aktualizované vydání, s. 133-135.

a není chyba přestat svou pomoc závislému vnučovat. Jako důležité ale zdůrazňuje, že je vhodné tyto pocity se závislým řešit, naslouchat i jeho pocitům, a pokusit se vnímat jeho úhel pohledu.⁶⁷ Neúspěšnost nucené léčby popisují Hacialovi (2021) ve své knize. Závislý syn prošel mnoha relapsy, dlouhodobá abstinence se dostavila až po léčbě, kterou si přál on sám.⁶⁸ Gossop (2009) na studii NTORS dokládá, že relapsy a mnohonásobná léčba jsou běžné. V léčbě i pokusech o ni je zapotřebí vytrvat.⁶⁹ Viktor i Denis si prošli domácí léčbou, do které je nutila rodina. Vedlo to k relapsům. Naopak když se Viktor rozhodl, že se závislostí přestane, že chce abstinovat, rozhodnutí pocházelo z jeho iniciativy a pobyt ve vazební věznici mu pomohl k abstinenci, které chtěl dosáhnout.

Poslední výzkumná otázka zjišťovala, jaké emocionální a sociální kontexty ovlivnily drogovou a kriminální aktivitu závislých jedinců. Obě matky k emocionálnímu kontextu uvedly, že si jsou vědomy možných traumatických zážitků. Vliv na oba závislé měl rozvod, ke kterému se oba vyjadřují. Viktor v důsledku svého vlastního rozvodu následně tíhl k otci, což mělo vliv na jeho relaps a následné zapojení do organizované trestné činnosti. Denis uvedl, že rozvodu využíval ve svůj prospěch.

Vlivem rozvodu na děti se zabývá Matoušek (2015) ve své knize „Děti a rodiče v rozvodu“, kde popisuje jev, který se vyskytuje u starších dětí. Jev pojmenovává „únikové reakce“. Tyto reakce se projevují v podobě užívání drog a tíhnutí k různým subkulturám, kde se tyto látky užívají.⁷⁰

Matka Denise uvedla, že se při výchově dopustila excesivního nátlaku v oblasti vzdělávání, či kladení neadekvátní zodpovědnosti v nízkém věku, kdy se musel starat o staršího bratra. Matka Viktora uvedla, že zde od dětství působil excesivní nátlak od otce na úspěchy ve fotbale, pokud nebyl Viktor dostatečně úspěšný, tak si ho jeho otec nevšímal. Jeho láska byla podmíněna fotbalovým úspěchem. Tyto traumata mohla mít vliv na vznik závislosti u obou závislých jedinců.

Teorii vlivu traumatu na závislost se zabývá Maté (2022) ve své knize. Mezi traumata řadí konflikty v rodině, rozvod, excesivní nátlak, násilí a další. Poukazuje ovšem na fakt, že je tato teorie mnohem komplikovanější a zahrnuje komplexní individualitu situace každého jednotlivce. Maté je kanadský lékař a většinu svého profesního života zkoumal právě onen vliv traumatu z dětství na závislost.⁷¹

K sociálnímu kontextu je třeba zmínit, že ve Viktorově rodině užívání omamných látek nebylo výjimečné, užíval je i jeho otec a strýc. Další vliv tvořily vrstevníci, se kterými se seznámil na internátu a se kterými společně experimentovali s drogami. V případě Denise se jednalo pouze o negativní vliv vrstevníků, se kterými se dopouštěl trestné činnosti a užívání návykových látek. Viktorovo abstinenci podpořil nový vztah, vězení a podpora jeho matky. Denis naopak uvádí, že vězení je součástí subkultury, se kterou se ztotožňuje. Členy subkultury považuje za rodinu. Neshledává důvod k přehodnocení svých hodnot, které společně se subkulturou vyznává. S tím souvisí i odmítání abstinence. Viktor se s touto subkulturou nikdy neztotožňoval,

⁶⁷ Srov. ŠTASTNÁ, B. *Droga jako člen rodiny*. *Moje psychologie*. 20(2/2024), s. 40-42.

⁶⁸ Srov. HACLOVÁ, E., HACL P., HACL, L., *Můj syn fetišák*.

⁶⁹ Srov. GOSSOP, M. *Léčba problémů spojených se zneužíváním drog*, s. 63.

⁷⁰ Srov. MATOUŠEK, O. a kol., *Děti a rodiče v rozvodu*, s. 25-26

⁷¹ Srov. MATÉ, G. *V říši hladových duchů*.

naopak mu nitrožilní užívání jiných uživatelů připadalo nechutné. To je další faktor, který mu umožnil snadněji přestat s užíváním.

Fischer a Škoda (2024) ve své knize uvádějí, že pokud osoba přilne k subkultuře, kde je užívání návykových látek a páčání trestné činnost přirozené, zvnitřní se s hierarchií hodnot, které daná subkultura vyznává, sníží se jeho šance na změnu životního stylu na minimum.⁷² Nepustil (2014) uvádí, že odlišení se od skupiny, kde docházelo k užívání návykových látek a k páčání trestné činnosti, nejlépe úplné přerušení kontaktu s touto skupinou a přilnutí k jiné skupině, která se řídí zákony a obecně platnými normami, popřípadě změna prostředí, jsou klíčové body na cestě k abstinenci. Nepustil tyto výsledky získal díky svému výzkumu „Proces změny po ukončení dlouhodobého užívání pervitinu“, kde výzkumný vzorek tvořili lidé, kteří se zotavili bez léčby. Dále ve své knize popisuje jev, kdy osoby z výzkumu uvádí, že v důsledku nátlaku svých rodičů snadněji přilnuli k uživatelům drog, nebo že je v tom výrazně ovlivnily rodinné konflikty a rozvod.⁷³

Poznatky z bakalářské práce by mohli sociální pracovníci využít v mapování situace klienta. Zmapování příčin závislosti, jako jsou možná traumata, špatné vztahy v rodině, či jiné události, může být velmi užitečné v plánování práce s daným klientem, nebo s klientem a jeho rodinou. Tyto informace lze využít pro efektivní využití pomoci, například zvolení vhodných terapií a způsobu léčby. Dále se lze zaměřit na to, proč klient přilnul k subkultuře, která užívá návykové látky a páčá trestnou činnost. Na základě těchto poznatků lze klienta nasměrovat k jiné skupině, která vyznává jiné hodnoty. Výsledné informace z bakalářské práce lze využít k vytvoření preventivních programů. Sociální pracovníci by se v těchto programech mohli věnovat zkvalitnění rodinných vztahů, prevenci rizikového chování, informacím o rizikovosti nelegálních návykových látek, důležitosti správné komunikace, možnostem odborné pomoci v případě psychických potíží, či možnostem řešení nepříznivých situací.

⁷² Srov. FISCHER, S., ŠKODA, J., *Sociální patologie*, 3., rozšířené a aktualizované vydání, s. 133-135.

⁷³ Srov. NEPUSTIL, P., *Bez léčby to jde*

Závěr

Z bakalářské práce vyplynuly zajímavá data o tom, jak se aktivní užívání nelegálních návykových látek a účast v trestné činnosti odrazily na rodinných vztazích, jaké reakce na to má rodina, či jaké kontexty ovlivnily drogovou a kriminální aktivitu narativců. Ze zjištěných informací vznikl výsledek hlavního i dílčího cíle.

Bakalářská práce naplnila svůj cíl. Zjistila jaký vliv má aktivní užívání nelegálních návykových látek a účast v trestné činnosti na rodinné vztahy. Výzkum zjistil, že vliv na vztahy v rodině lze charakterizovat jako enormní, jelikož výrazně zasahuje i rozšířenou rodinu, nikoliv jen závislého, nebo jeho jádrovou rodinu. Negativní vliv na vztahy v rodině výzkum prokázal v ohledu výchovy mladších sourozenců. Kvůli ztrátě důvěry k závislým jedincům, jenž byla zapříčiněna především častým lhaním a zapíráním, mají rodiny problém s důvěrou i k mladším sourozencům závislých osob. Další negativní vliv na vztahy v rodině je způsoben ztrátou bezpečí rodinného prostředí. Negativní vliv závislosti a trestné činnosti na rodinné vztahy se prokázal také v komunikaci. Komunikace mezi závislým a jeho rodinou je mnohdy plná konfliktů, agrese, a to vyúsťuje ve zhoršení rodinných vztahů. Komunikace je plná střetů i mezi členy rodiny, kteří se se závislostí nepotýkají, ale vlivem vyhocené situace a rozdílných názorů dochází rychle ke konfliktu. Další negativní vliv na rodinné vztahy byl prokázán v emoční vzdálenosti. Závislý jedinci mají často pocit, obzvláště pokud proběhly relapsy, že jsou na problematiku sami, což vede k pocitu osamocení, izolaci a možné deviaci. Naopak rodina závislého mezitím zažívá frustraci, bezmoc a ztrátu naděje z důvodu relapsů a deviace závislého člena rodiny.

Dílčí cíl, jaké kontexty ovlivnily vývoj závislosti, byl také naplněn. Výzkum prokázal celkem čtyři kontexty. Závislost ovlivnil sociální kontext. Zde byly příčinou vrstevníci a členové rodiny, kteří užívali nelegální návykové látky či se dopouštěli trestné činnosti. Zároveň ale změna sociálního prostředí měla následně pozitivní vliv na závislost, konkrétně tedy na abstinenci. Dále závislost ovlivnil biologický kontext vyplývající z genetických predispozic. Genetické faktory mohou hrát roli v náchylnosti k závislostem. Mezi kontexty, které ovlivnily vývoj závislosti byl také emocionální kontext. Jednalo se především o rozvod a excesivní nátlak rodičů. Naopak pozitivní vliv na vývoj závislosti měla emocionální podpora a pomoc, která napomohla abstinenci. Jako poslední výzkum zjistil finanční kontext.

Za limity výzkumu považuji nedostupnost literatury, která by se problematikou zabývala takto komplexně a do hloubky. Z toho důvodu byl výzkum prováděn na výzkumném vzorku dvou rodin, celkem šesti narativců. Výzkum se zabýval problematikou do hloubky, komplexně a z více úhlů pohledu. Výzkumný vzorek rodiny vždy tvořila matka, závislý syn a jeho mladší bratr. V takovém složení žila rodina po rozvodu.

Dalšímu zkoumání bych se ráda věnovala v diplomové práci. Výzkum bych rozšířila o pohledy otců. Dále bych chtěla navýšit celkový počet rodin, kterými se výzkum zabývá. Přínosné by mohlo být narativní rozhovor rozšířit v závěru o volný rozhovor, kde bych od narativců získala více informací k tématům, ke kterým řekli málo informací, nebo je úplně vynechali. Takové rozšíření výzkumu by přineslo ještě podrobnější pochopení problematiky.

Přínos této práce spočívá v uceleném pohled na problematiku aktivního užívání nelegálních návykových látek v kontextu rodiny. Literatura se často zaměřuje na samotné uživatele či závislost, ale zkoumání každé části zvlášť neumožňuje dostatečné pochopení problematiky aktivního užívání nelegálních návykových látek v souvislostech a plném kontextu.

Tato bakalářská práce poskytuje pohled na životní zkušenosti aktivních uživatelů návykových látek jako cenný zdroj informací pro sociální pracovníky v oblasti adiktologie a sociální práce. Interpretované výsledky a informace lze uplatit při práci s uživateli nelegálních návykových látek a jejich rodinami. Mohou také posloužit ke zkvalitnění pomoci poskytované této cílové skupině. Dále může být bakalářská práce přínosná pro rodiny zasažené touto problematikou, které si nejsou jisté, jak dále postupovat, či pro laiky, kteří chtějí získat stručný přehled o problematice závislosti na nelegálních návykových látkách.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

DVOŘÁK, Ondřej. *Já, droga: co se děje v hlavě, když si zapálíme jointa?*. Praha: Grada, 2023. ISBN 978-80-271-3759-6.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: forenzněpsychologický rozbor vybraných sociálněpatologických jevů*. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada, 2024. ISBN 978-80-271-5078-6.

GOSSOP, Michael. *Léčba problémů spojených se zneužíváním drog: důkazy o účinnosti*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2009. ISBN 978-80-87041-81-9.

GOODMAN, Anthony. *Social work with drug, alcohol and substance misusers*. 3rd ed. London: Learning Matters, 2013. ISBN 978 1 4462-6759-2.

HACLOVÁ, Eva, Petr HACL a Luboš. *Můj syn fetišák*. Brno: CPress, 2021. ISBN 978-80-264-3753-6.

HAMPLOVÁ, Dana. *Proč potřebujeme rodinu, práci a přátele: štěstí ze sociologické perspektivy*. Praha: Fortuna Libri, 2015. ISBN 978-80-7321-947-5.

HRICOVÁ, Alena, Stanislav ONDRÁŠEK a David URBAN. *Metodologie v sociální práci*. Praha: Grada, 2023. ISBN 978-80-271-3636-0.

IMMOMEDICAL CZ s.r.o., *Injekce + infekce* (Brožurka, Kód produktu L003).

KABÍČEK, Pavel, Ladislav CSÉMY a Jana HAMANOVÁ, a kol., *Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví*. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-793-4.

KALINA, K., a kol., *Klinická adiktologie*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4331-8.

KRAUS, Blahoslav. *Životní styl současné české rodiny*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-544-8.

MATÉ, Gabor. *V říši hladových duchů: blízká setkání se závislosti*. 2. vydání, Praha: PeopleComm, 2022. ISBN 978-80-87917-78-7.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3336-7.

MATOUŠEK, Oldřich. a kol., *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.

NEPUSTIL, Pavel. *Bez léčby to jde: proces přestávání s pervitinem bez odborné pomoci*. Brno: Masarykova univerzita Fakulta sociálních studií, 2014. ISBN 978-80-210-6754-7.

NEPUSTIL, Pavel a Markéta GEREGOVÁ. *Bez podmínek: metody psychosociální podpory pro lidi užívající drogy*. Brno: Munipress, 2021. ISBN 978-80-210-9667-7.

NEPUSTIL, Pavel. *Klienti pod vlivem – drogy jako citlivé téma*. *Sociální služby*. 2021, 23(5/2021), 10-11. ISSN 1803-7348.

NIELSON SOBOTKOVÁ, Veronika. a kol., *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4042-3.

NOVOTNÁ, Kateřina a Iva KYSELÁ. *Moje děti, tvoje děti, naše šťastná rodina*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-2891-9.

PETR, Tomáš a Eva MARKOVÁ. *Ošetřovatelství v psychiatrii*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4236-6.

ŠPATENKOVÁ, N., a kol., *Krize a krizová intervence*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-247-5327-0.

ŠŤASTNÁ, Barbora. *Ctnostné závislosti*. *Moje psychologie*. 2024, 20(2/2024), 30-32. ISSN 1802-2073.

ŠŤASTNÁ, Barbora. *Droga jako člen rodiny*. *Moje psychologie*. 2024, 20(2/2024), 40-42. ISSN 1802-2073.

TOMÁNEK, Pavol. *Rodina – výchova – společnost: výzvy a perspektivy*. Brno: Tribun EU s.r.o., 2015. ISBN 978-80-263-0775-4.

VÁGNEROVÁ, Marie, Jakub MAREK a Ladislav CSÉMY. *Bezdomovectví ve středním věku: Příčiny, souvislosti a perspektivy*. Praha: Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-4054-9.

Elektronické zdroje

Co dělat při ztrátě zaměstnání. Úřad práce [online]. 22. 12. 2023 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/co-delat-pri-ztrate-zamestnani>

Dávky a příspěvky. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2020 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/davky-a-prispevky>

Dluhové poradenství. Člověk v tísni [online]. [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/co-delame/socialni-prace-v-cr/dluhove-poradenstvi>

HHC, HHC-O, THCP byly dočasně zařazeny mezi návykové látky. Drogy–info [online]. 2024 [cit. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/article/novinky-nms/hhc-hhc-o-thcp-byly-docasne-zarazeny-mez-navykovye-latky/>

Závislost na návykových látkách. HOUDKOVÁ, Hana. Psychiatrická nemocnice Havlíčkův Brod [online]. 2021 [cit. 2024-03-09]. Dostupné z: <https://www.pnhb.cz/psychiatricke-texty/zavislost-na-navykovyech-latkach>

Jak můžete poznat, že Vaše dítě bere drogy? Substituční léčba [online]. c2017 [cit. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://www.prevcentrum.cz/nase-sluzby/prace-s-rodinou-a-rodinna-terapie/jak-muzete-poznat-ze-vase-dite-bere-drogy/>

Legalita kratomu v Evropě. Kratomák [online]. 2023 [cit. 2024-03-08]. Dostupné z: <https://www.kratomak.cz/o-kratomu/kratom-legalita-evropa/>

Návykové látky (drogy). NZIP [online]. 2024 [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/1638-navykovye-latky-drogy>

Pracovní skupina TOXII. Policie České republiky [online]. c2024 [cit. 2024-03-11]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pracovni-skupina-toxi.aspx>

Služby. Prevent99 [online]. c2024 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.prevent99.cz/kccb/#sluzby>

Rozdělení drog. Substituční léčba [online]. c2024 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <https://www.substitucni-lecba.cz/rozdeleni-drog>

Text pacienta, který absolvoval léčbu na oddělení 15. Pomoc v závislosti [online]. c2011 [cit. 2024-03-10]. Dostupné z: <http://www.pomocvzavislosti.cz/cs/akt/text-pacienta--ktery-absolvoval-lecbu-na-oddeleni-15>

Seznam příloh

- Příloha I. MV – Přepis rozhovoru s matkou Viktora a Davida
- Příloha II. V – Přepis rozhovoru s Viktorem
- Příloha III. BV – Přepis rozhovoru s Davidem, bratrem Viktora
- Příloha IV. MD – Přepis rozhovoru s matkou Denise a Viléma
- Příloha V. D – Přepis rozhovoru s Denisem
- Příloha VI. BD – Přepis rozhovoru s Vilémem, bratrem Denise

Přílohy

Příloha I. MV – Přepis rozhovoru s matkou Viktora a Davida

1. Vlastně ty víš, jak to u nás bylo, že jo. Zkurvená ovlivněná výchova prachama ze strany tatínka, ze strany dědečka, kdy prostě kluk, kterej ještě měl tu povahu, kde měl bejt držen na uzdě a dodržovat pravidla, tak vlastně z jejich strany to bylo kurvený. A logicky, že to dítě si vždycky vybere snazší cestu. To je daný, že jo, než nějakou drezúru, a musíš nebo něco. Takže, tam si myslím, že to bylo daný.
2. Jeho otec si na něm hrozně zakládal, protože Viktor hrál dobře fotbal.
3. Dokud vyhrával a dával góly, měl ho rád. Jakmile mu to nešlo, nedal gól, jeho tým prohrál, byl pro tátu vzduch. Fotbal byl středobodem všeho. Hrál ho od mala, na střední začal hrát i za známý tým. A jelikož byl šikovnej, tak měl hodně prachů od tatínka a dědečka.
4. Takže samozřejmě na ten fet od jeho mládí peníze by tam na to byly, že jo.
5. Útek radši do toho Tábora, než aby doma vlastně poslouchal mámu. Potom pendloval babička, táta a tak, protože všude to pro něj bylo výhodnější, jen ne u té mámy, kde prostě aspoň nějaký pidi pravidlo bylo, který musel dodržovat. Což se mu logicky nelíbilo, že jo, no, pak se teda stalo, co se stalo.
6. V těch sedmnácti, osmnácti byl závislej, to v tom jel vlastně s tou Klárou.
7. Tak vlastně to už bydleli u mě, protože táta je vykopl, i babička, skončili u mě. A mně to pořád nedocházelo, protože když sám rodič nikdy neprošel fetem, tak ti to nedojde, jo. A vlastně tady sehrál vlastně největší roli můj přítel Pavel, kterej mi říkal, hele, nepřijde ti divný, že oni tam celou noc rajtují, pak celej den žerou a spí, nejsou na tom perníku? K tomu moje ségra mi to taky furt říkala, že určitě v něčem jedou, že určitě berou. A ta ségra to zase prej zjistila od lidí z města, že jeli drby o tom, že Viktor s Klárou fetují.
8. A já samozřejmě pořád v opozici ne, ne, ne, jako jste blbí, jste se zbláznili, vůbec.
9. No, a vlastně Pavel mě natolik vyhecoval, že mě donutil přes moje přesvědčení. Protože já jsem byla od přírody důvěřivá, když mi dítě řekne, že nefetuje, tak prostě já mu věřím, že nefetuje, dokud ho u toho nechytím, jo. Nejsem ta, která bude věřit drbům, nemám to ráda. Ale on do mě tak šil, že mě vlastně tenkrát vyhecoval, no, a já jsem šla vlastně nahoru v tom starým baráku za nima do toho pokoje to řešit.
10. Tam jsem si k nim sedla na tu postel. A jak mám ten tón, ten škaředej, kterej taky umím použít, tak jsem prostě na ně jako začala, tak a teď řeknete pravdu. Je to pravda to, co se říká, jste na perníku, nebo nejste? A oni to zapírali, ano. Klára úplně brutálně, Viktor trochu, ale viděla jsem na Viktorovi, že lže. Na ní ne, ona byla stoprocentně důvěryhodná a ona očividně absolutně nechtěla, abysme se to dozvěděli. Nicméně jsem prostě odešla z toho pokoje s tím, že prostě vím, že to tak je, a že jestli chtějí pomoci, tak teď, anebo vypadnout, že prostě jdou, a že mi je jedno, jestli budou na ulici pod mostem, že vypadnou z tohoto baráku, protože mi lžou, a já to vím, že lžou. Viktor, protože je přeci jenom cíťa a nemá tak silnou povahu, nebo není tak ulhaný třeba, jako ta Klára, která pak vlastně na něj byla nasraná, že on to prásknul, tak on za mnou ještě ten večer vlastně přišel. Brečel a prosil mě o pomoc, že neví, co má dělat. Že v tom jede jako kráva a že si nedokáže pomoci. Že chce přestat, ale neví jak.
11. Takže to zase byl vlastně zase ten krok z jeho strany, ale dobře, něco jsem udělala, abych ho donutila, aby přišel.

12. Takže potom, že jo, jsme je odvezli sem do Písku, aby nebyli s těma kamarádama. Tady jsme je vlastně hlídali, museli hrozně moc pracovat, chodili jsme s nimi na procházky. Pořád museli mít činnost, museli prostě něco dělat, aby se z toho dostali. Samozřejmě byli na nervy, byli ukřičení, byli nasraný, byli, nevím co, byli upocení a hotový, zvraceli. No, dobrý, po tom tejdnu jako by odeznělo to nejhorší, takže jsme je teda propustili domů s tím, že je ale prostě budeme chodit testovat.
13. Samozřejmě slibovali, už nikdy nikdy, wau, přežili jsme to, jsme čistý. A asi po půl roce, nebo párkrát, jsme je otestovali, pak jsme vynechali asi půl roku a šli jsme si je otestovat.
14. Když jsme je šli otestovat po delší době, Viktorovi strašně dlouho trvalo, než mi přinese moč, načež opět já, důvěryhodná osoba, jsem prostě čekala na tu moč a věřila těm báhorkám okolo, jak mu to nešlo. A Pavlovi to bylo naprosto jasný, protože on, na rozdíl ode mě, není důvěřivá matka a není emocionálně zainteresován vůči synovi. Takže Viktor mi dones tu moč a Pavel mi jenom povídá, tahle moč bude čistá. Já jsem tomu samozřejmě nechtěla věřit ani omylem. Samozřejmě, bylo to tak, protože to byla moč Kláry, která byla čistá, a ne jeho. Takže podle Pavlovo pokynů, ač se mi to nelíbilo, Viktor musel za keřem počůrat nový papírek, protože jsem jich samozřejmě sebou měla víc. Takže takhle se vlastně zjistilo, že Viktor jako opět lže, opět v tom jede, a začali jsme od znova s odvykačkou.
15. Někde se mezitím stihnul oženit. Narodila se jim Evička a byl čistej, si myslím. Jenže pak přišel ten rozchod, rozvod. A to byl průser.
16. Jelikož k tomu očividně inklinoval.
17. A v tu dobu hlavně už ten jeho fotr jel v těch drogách.
18. Tak tím, že odešel z práce, protože se utápěl, nevím, v alkoholu, v lásce a v slzách, že jo, kvůli tý Kláře.
19. Tak tam viděl jednoduše vydělaný peníze, který mu tatínek nabídnul. Prostě, budeš dělat dealera. Proč by si u toho nešňupnul, když se to tam všude válí po stole, jednoduchý.
20. Tak tohle to já jsem samozřejmě nevěděla. Já, když jsem se to dozvěděla z maloměstských tamtamů, že moje dítě opět fetuje, chtěla jsem ho otestovat.
21. A chtěla jsem po něm, aby mi tady udělal testy, tak mě rezolutně odmítnul. No, a jelikož mě odmítnul, tak bylo naprosto jasný, že je to pravda.
22. Ale bohužel, ovlivněnej natolik společností tatínka, já jsem byla ta nejhorší na světě.
23. A v tu chvíli nešlo dělat nic, jenom čekat. Jenom čekat, až se stane, a doufat. Doufala jsem v to, že to jednoho dne dopadne tak, že tátu zavřou a nepustěj. A tím pádem budu mu moct pomoct. Nějak pomoct tak, aby mi to nikdo nekurvil.
24. Bohužel, zavřeli oba, bohužel, pustili oba.
25. Ale teda, zaplať pánbůh, s tím, že on vlastně neměl na výběr. Protože oni, aby ho pustili, tak on potřeboval někoho zvenčí, kdo na něj dohlídne. A to byla ta maminka a nikdo jinej se tam nenašel. Jakoby, kdo se za něj zaručí, jo, kdo mu pomůže k tomu, aby za tejdén neskončil zpátky.
26. Nehledě na to, že dostal hodně krutou podmínku, a ta zahrnuje dobu pěti let, po dobu pěti let on nesmí nic provést, jinak jde okamžitě zpátky a nikdo se ho nebude na nic ptát.
27. Takže dobrý, dopadlo to všechno dobře, dostal se teda nakonec ven, skončil tady i se svojí přítelkyní. Jsme jim nabídli prostě domov, dali jsme jim ložnici, sami jsme spali v obýváku. Začaly se vyběhávat všechny možný úřady, aby se dalo všechno

do pořádku. Úřad práce, socka, zdrávka, a kde co dluží, protože, že jo, aby ty dluhy narůstaly, samozřejmě.

28. Maminka pomohla hodně vysokou finanční částkou, na něj zbyl doplatek, asi tak třetinový, ale taky nebyl ještě nízký, který vlastně se mu podařilo splatit až po roce.
29. No, a vlastně, když už byl, takhle já jsem, vlastně on. Oni, když ho zavřeli, tak já jsem měla kontakt jenom na právníka, takže jsem, dejme tomu, věděla, věděla jsem to, že žije, věděla jsem to, že abstinenční příznaky má vcelku velmi mírné, na rozdíl od jejího táty, takže se tam předpokládalo, že jeho závislost na pervitinu je velmi, velmi malá, a že v ní jel maximálně pár měsíců, ale rozhodně ne roky.
30. Takže to mě jako uklidnilo, že tam jako úplně netrpí v nějakých křečích, protože ve věznici ti nikdo nepomůže a nikdo ti nedá nějaký léky na odvykání. Prostě tě tam nechají chcípat, nechají tě chcípat bez cigaret, bez ničeho, a nemáš, prostě ten první měsíc nemáš nárok vůbec na nic. Ani na telefonáty, ani na dopis. Nic prostě. Takže, to mě jako docela uklidnilo, že aspoň netrpí po týhle tý stránce, a posílala jsem mu aspoň zprávy po tom právníkovi, že jsem prostě s ním a že mu pomůžu.
31. A trvalo to asi pětadvacet dní, než jsem od něj dostala první dopis, kterej on sice napsal asi po čtrnácti dnech, ale dopis, než se sem dostane, a než ho všichni přečtou, tak to trvá měsíc.
32. Takže já jsem mu mezitím psala dopisy každý týden, ale protože jsem nevěděla, jak na tom je, jestli mě má rád, nebo mě nenávidí, nebo mě viní za to, že já za to můžu, tak jsem mu vlastně neposílala nic jinýho, než prostě podporu. Všechno dobře dopadne. Každý den tikají hodiny. Už se stalo, nemůžeme to vzít zpátky, jediný, co můžeme udělat, udělat všechno pro to, aby se to nestalo znovu. A vlastně jsem v těch dopisech nepsala nic než jenom všechno pozitivní, nic jsem nevyčítala, na nic jsem se neptala, čekala jsem na něj. Až teprve vlastně, až když mi od něj přišel ten první dopis, kdy se strašně omlouval, zpytoval svědomí, popisoval, jak brečí, když na mě myslí, co mi to udělal, že myslel jenom sobecky na sebe, nemyslel prostě ani na mě, tak jsem jako by věděla v tu chvíli, že můžu začít psát i jako něco víc, protože už vím, že prostě můžu. Takže to pak nastávaly dopisy. Nevím, kolik jsme si jich mohli napsat za tu dobu, možná padesát, netuším. On mi taky psal dvakrát tejdě, on se rozepisoval samozřejmě, tak aby si neublížil, protože to všichni čtou, ty vyšetřovatelé, tak prostě, co se stalo, proč se to stalo, že z toho viní vlastně jenom sám sebe, že chce z toho ven a neví jak. Takže jsme se snažili potom toho půlroku využít k tomu, abysme si nějak našli ten smysl života. Aby to nebyla dcera, aby to nebyla manželka budoucí nebo bejvalá, ale aby to byl prostě on. Aby se mu ten život líbil, protože ty proměnný se tam mění, mění se manželka, mění se přítelkyně, ale zůstane ti matka a bratr. A to jsou věci, na kterých prostě jako, který musí brát, jako za to gro, tu rodinu, která mu tam vždycky zůstane. A ne, když nějaká proměnná odejde, tak se prostě z toho sesypu a první, co udělám, je, že si vezmu pervitin, což je prostě blbě, no. Takže prostě tak. Takže to bylo super. Pak jsem mu, protože on to po mně chtěl, což bylo jako dobrý, takže po mně chtěl, abych popsala různé otázky, na který on by si odpovídal. Takže jsem ho směřovala k otázkám, co chceš dělat za rok, co chceš dělat za deset let, jak chceš, aby tvůj život vypadal bez toho, aby si musel podvádět, bez toho, aby si musel dealovat, protože to jsou rychle vydělaný prachy.

33. A shodli jsme se tam na tom Německu, takže on už v té base se vlastně začal učit němčinu a první, co vlastně bylo, když vylezl a dalo se tadyhle to všechno do pořádku, tak se opravdu začalo pracovat na tom, že se nebude bát a zkusí to, jít tam pracovat.
34. To se povedlo, on tu odvalu našel. A pro mě bylo nejdůležitější, protože úplně se mi nelíbilo, že bude až v Německu, a strach, bála jsem se toho, že ztratím ten kontakt s ním, což se teda nestalo, protože si voláme prakticky obden.
35. Ale já jsem potřebovala, aby byl co nejdál odsud, od táty, od babičky, od dědy. A být za tu cenu, že o něj přijdu i já, jakoby v uvozovkách, což se teda tady povedlo.
36. Takže tak nějak si myslím, že asi určitě tam sehrála, myslím si, že určitě v tom mělo velkou roli to, že čekal tady na něj venku někdo, kdo mu se vším pomohl. Protože si nevěděl rady s úřadama, byl bez peněz, neměl na chleba, neměl, že jo, ani korunu, neměl nic, žádný dávky z úřadu. Takže, že prostě dostal to zázemí, takže nemusel jít nutně druhý den krást, anebo dealovat. Protože ten chleba dostal a byl tady někdo, kdo mu pomohl s těma dluhama.
37. A stát se neptal, stát chtěl prostě deset tisíc každé měsíce, nemáš je? Tak jdeš zpátky. Takže kdybych já tady nebyla, tak by šel prostě zpátky. Protože nemáš na výběr, nikdo ti ty prachy nepůjčí. A stát se neptá, kde ty peníze vezmeš, když si na úřadu práce, a že mi třeba bude půl roku trvat, než si seženu práci. Stát chce prostě deset tisíc každý měsíc, tečka, ten dluh splácet za ten soud. Protože u něho to činilo sto tisíc. A prostě vystavený složenky na deset tisíc měsíčně. Jednou nezaplátíš, jdeš si sednout.
38. Takže předpokládám, že jiný lidi, když se nechtějí vrátit zpátky a rodina nepomůže, bohužel, musejí krást, anebo dealovat, protože v práci si to nevydělají. A ani tě vlastně nikdo nezaměstná, že jo, vždyť seš v podmínce, proboha, kdo by tě chtěl.
39. Takže to si myslím, že tady taky sehrálo tu roli, že byla jsem schopná finančně pomoci. To bylo prostě důležitý.
40. A druhá stránka věci je ta psychická podpora, že jsme se k ničemu nevraceli. On mi tady během prvního týdne vlastně řekl celý příběh, jak to vypadalo. A já jsem u toho musela bejt velmi klidná a nevyčítat. Neříkat, to co si myslím, protože bych mu nejradši naflákala držku a řekla jsem mu, pane bože, tak tohle, tohle už je fakt jako za hranice, jak si to mohl dopustit, jakože měl i pistoli u hlavy, a jiný věci.
41. Proto ani nemohu vypovídat, protože by mu tu hlavu prostě ustřelili, jakmile by vylez ven z brány, protože byly napojeny vlastně na velkou mafii. A tam se prostě nepraská.
42. Takže jsem si vyslechla celej naprosto šílenej příběh, včetně toho, jak fetoval, chlatal, jak mu vzali třikrát mezitím řidičák, že mohl taky klidně mezitím někoho zabít.
43. Takže si všechno takhle vyslechněš a udělali jsme tlustou čáru s tím, že si od teďka budeme věřit. Budeme si ale říkat věci o svém životě, banální věci, co děláme a co neděláme, nebo co bysme chtěli. Ale s tou podmínkou, ano, dáme si tu důvěru, ale otestuju si tě klidně o půlnoci, když přijedu do Německa. Jednou mi řekneš, že nechceš, a přišel jsi o mámu.
44. Protože nějakou výhružku tam dát musím. Samozřejmě, že bych to neudělala, řekla bych si, jo, vždyť to je normální, vždyť to říkají všichni, zavřou je jednou, vydržej tři, pět let, pak to zkusej znova, no, a potřetí to možná klapne. Počítám i s touhle verzí, takže se to asi může opakovat.
45. Ale tu výhružku jsem mu tam samozřejmě dala. Takže dneska vím, že si ho teď klidně můžu otestovat na drogy, na marihuanu, na cokoliv.
46. Teďkon dodělává řidičák, že jo, protože přišel mezitím o řidičák. Vybodoval se. Takže teďkon už má za sebou novej řidičák, teďkon čeká na psychotesty. Bude se

vracet zpátky do auta. A neřídil mezitím, jednou jedinkrát si nedovolil sednout za volant ani na pět metrů. Takže jako snaží se žít podle práva. Já mu to právo statečně každou chvíli připomínám.

47. Na druhou stranu u něho musím říci, že kdyby se to nestalo, že jsem vlastně ráda, že se to stalo, protože kdyby se to třeba stalo za pět let, tak by v tom třeba už jel tak moc, že by nedokázal vyskočit. Ale on v tom jel, dejme tomu, půl roku, což není ještě tak hrozná doba, aby nemohl vyskočit. A mně se díky tomu vrátilo dítě. Začal žít normální život. A ještě si stihl něco uvědomit. Takže si myslím, že v tomhleto hraje i ta role, jak dlouho v tom ty lidi jedou, jak dlouho si myslej, že jsou neohrožený, že jich se to netýká. Protože jeho chňapli, že ho zavřeli po půl roce kriminální živnosti. Bejt to po pěti letech, nevím, nevím.
48. Ale ono, když to dítě nechce, tak se s tím stejně nic neuděláš. A právě já jsem měla to štěstí, že on vždycky chtěl.
49. Takže, myslím si, že je to stejný jako kuřák, alkoholik, feťák. Když je tam prostě nadmíru ta stresová situace, kterou oni nezvládnou, nebo neřeknou si včas o tu pomoc, hele, já se bojím, že do toho sklouznu, protože vím, že k tomu mám sklony, a neřeknou to, ano, tak do toho prostě spadnou. A ty s tím nic neuděláš.
50. Proto já se snažím o to, aby mi Viktor, opravdu abysme si obden volali, nebo dvakrát třikrát v tejdnu volali. A já jsem věděla všechno, co ho trápí, trápí mě tohleto v práci, trápí mě tohleto ve fotbale, trápí ho prostě cokoliv. A já se mu to hnedka snažím vyvrátit. Jo, vadí ti něco v práci, ne, jde ti o výplatu, máš jí hezkou, tak buď rád. Trápí tě něco u táty, u babičky a tak dále. Umět prostě hnedka se to jakoby snažit srovnat, aby to jako nesklouzlo někam, kde už to jako neovlivníš.
51. Víš, že dokud s tebou komunikuje to dítě, tak můžeš, pořád tam můžeš chytnout nějaký barevný signál, hele, hele, tady už jsem něco děje. Ale když ho nemáš, tak ho prostě nemáš. A víš, až když je to v prdeli.
52. Rozhodně nejde pomáhat do nekonečna. Myslím si, že je to fakt jako hodně o tom, jestli zachraňuješ někoho, kdo zachránit chce, anebo zachraňuješ někoho, kdo ti to bojkotuje. Že rodiče hrozně moc chtějí, aby to to dítě přestalo dělat, ale ono to pořád dělá. Tam nepomůžeš, tam ho musíš nechat. Spadni na hubu, squatuuj, dostaň žloutenku, bohužel, člověku, kterej nechce pomoci, rozhodně nepomůžeš. Pomáhat tam, kde nikdo nechce, tam to nejde. Protože i člověk, který chce pomoci, i tam se to nemusí povést, ale aspoň víš, že on chce.
53. Ať je to ten, tamten nebo ten Viktor, když nemá oporu v té rodině, tak on to neřekne, nemá komu to říct, kdo by pomohl.
54. A teď potřebuješ udělat všechno proto, řekni mi to, že máš na to kurva chuť. Řekni mi, že bojuješ s tím, že si chceš šlehnout někde za rohem. A myslí si, jo, já to udělám jenom víkendově, my víme, že víkendově to neexistuje. Teď je to víkendově, a pak je to každý den, to taky víme. Ale že když tam není ta důvěra, a on ti to neřekne, a proto si myslím, že tady je ten nejdůležitější bod, nutit ho pořád do té důvěry. Víš, že kdyby cokoliv, že mi máš říkat i ty špatný věci. Ne jenom ty hezký, abych já se cítila dobře, ale já potřebuju slyšet hlavně ty špatný, abych dokázala pomoci v tu pravou chvíli, a ne za rok, až bude pozdě.
55. Myslím, že takovejch rodin jako jsem já, je tady strašně málo. Protože lidi na to nemají. Lidi mají starosti sami se sebou, natož s někým třicetiletým, že jo, a nedej Bůh, aby ho živili a platili za něj dluhy. Na to už vůbec ty lidi nemají.
56. Jednoznačně je chyba ve státu. Stát je potrestá a pak jim nepomůže, naopak stát je potrestá tím, že je zavře a pustí je, do, jak bych to řekla, pustí je a mezitím půl roku

nebo rok, co ho zavřou, je vlastně totálně zadlužený, protože ty lidi po celou dobu dlužej, kurva, někde prachy. Dlužej za soudy, dlužej za to, že byli ubytováni v té věznici, je to asi 60 za den.

57. Si ve vazbě, vem si, že oni byli ve vazbě, kurva, půl roku, ty půl roku dlužíš na alimentech. Jo, a dlužíš všude, protože podnikáš.
58. Já bych tady jako hodně obvinila stát. Nehledě na to, že mají kurátora, a myslím si, že ten kurátor nemá bejt, kurva, jenom od toho, že se, do prdele, někdo někde dostaví jednou za měsíc. Oni je tam ani netestují, protože kurátorovi je u prdele, když bude pozitivní. Jim je to jedno. Kurátor má jednu jedinou věc. Přijít a vidět. Ale je mu jedno, zda pracuješ, nepracuješ, splácíš, neplatíš. A myslím si, že ten kurátor má bejt ta rodina, protože oni ji nemají, on má bejt ten, který má hlídat, splácíš ty dluhy, socka, zdrávka, bla bla bla, on má bejt náhradník za tu rodinu. A vůbec jsem nepochopila smysl významu slova kurátor, protože ten ho, kurva, jenom vidím, že nezdrhl za kopečky.
59. Takže tadyhle ten záchranný systém nefunguje, proto oni se k tomu vracejí, nemají na výběr.
60. Neříkám, že musej hnedka začít fetovat, jestliže jsem půl roku zavřenej, a neberu, jakože podle Viktora, kdybych chtěl fet ve vazební věznici, že to není žádný problém, že to je jen otázka peněz, ale dobře, tak vyjde čistej, takže očividně hnedka si dát tu dávku nemusí. My si myslíme, jako že to tam funguje jako očištec, ale to ani omylem. To tam prej donese každej. A on to, zaplat' pánbůh, nechtěl teda, jo. Prostě, je to, je to celý blbě jako, no. Tam to donese zřízenec, knihovnice kuchařka, protože tyhle ty lidi nejsou prohlížení, že jo.
61. Prohlížená je jenom návštěva, jo. Oni tam přelejvají, já nevím, šampon, aby v něm nebyl nějaký pytlíček, to tam přelévají před tebou do mističek, jsou normální? Kdybych chtěla, tak to zamíchám do toho klidně. Ať to klidně vychlastá, ten šampon. Nebo nevím, prostě jako. Tohle je hodně blbá problematika.
62. Přitom třeba nevím, skoro čistě teoreticky, jak je rozdíl mezi cukrovkářem, kterej si užene cukrovku, protože je obézní a všichni mu tady pomáháme, platíme mu zdravotní a všechno. Vždyť tohle je vlastně to samý, když to tak vezmeš. Pořád je to nějaká závislost. A jestli je to cukr, nebo todle, nebo todle nebo todle, akorát že v tomhle jsou ty prachy prostě velký, jo.
63. Když mně Viktor teda vyprávěl, kolik byl schopen si vydělat jako za měsíc. Dobrý, oni tě mezitím čtyřikrát okradou, takže věčně nic nemáš, jo, protože ty si to vyděláš, oni ví, že ty prachy máš doma. Takže ti tam naběhnou o půlnoci s pistolema a prostě si ty prachy najdu. Vezmu si je zpátky. Takže ono ve finále, de facto, co nedokážeš utratit, jo, tak rozhodně nemáš, protože oni si to tam najdu. Vždycky tě vykradou, přepadnou tě v autě, protože oni ví, kde to prodáváš. Takže jim se ty prachy vrátí zpátky, ale to jsou hodně velký peníze. Tak jsem jenom říkala, ty vole, ty nevíš, od čeho je lopata, od čeho máš velkou zahradu. Říkám, jak si mohl dopustit to, že když už kurva něco páchám, tak u toho nemyslím na zadní vrátka, ať mám potom z čeho zaplatit toho právníka. Jenomže problém je v tom, že oni u toho fetují, že oni u toho nepřemýšlí. Že asi takový ty, co u toho nefetují, tak si udělají tu železnou zásobičku, až je zavřou na dva na tři roky, tak aby měli, že jo, nějaký ty penízky někde, aby to potom měli z čeho platit, ale tadyhle ty, to je marnost. Jako no prachy tam jsou, ale beztak jim nezbyde ani koruna. Říkám, protože buďto je okradou, nebo nevím, většinou je opravdu okradou, nebo to profetují.

64. Třeba David je opět bez alimentů a jeho otec mu řekl, že ho okradli. Takže zaprvé o co, když z úřadu práce nemáš ani korunu, protože si nepracoval a živí tě matka legálně. Nechodíš na žádný melouchy, takže z čeho máš ty prachy, když tě okradli? Takže ten prásknul vyloženě sám sebe.
65. Tam si myslím, že to musí vědět policajti, že furt něco dělá ten jejich táta. Že se furt motá kolem těchto lidí. Ale podle mě čekají na tu velkou rybu. Ale těžko říct, zda jen prodává, nebo vaří. On to musí dělat, on si bez toho nevydělá na svoji dávku. On to klukům i řekl, že ho stejně zavřou, že jen čeká, za co. David, když tam jede, a ten táta i ví, že prostě má přijet, stejně je úplně, úplně na sračky. Asi jednou se snad povedlo, že byl jakože normální ten táta.

Příloha II. V – Přepis rozhovoru s Viktorem

1. Můj první kontakt s drogou byl v patnácti. Měl jsem tehdy jen jednu čáru, tu mi dal mého strejdy kámoš. Dělal spolu na stavbách. Stalo se to u nás doma, mimo jsem z toho byl ještě čtyři dny. Měl jsem hrozně moc energie, nespál jsem. Pak jsem dlouho nic neměl, ta první zkušenost mě trochu vyděsila.
2. Pak jsem se k tomu dostal znovu na střední, to už jsem v tom lital hodně a trvalo to spoustu let. Na střední jsem byl vlastně frajer, stálo mě to hodně peněz, ale tehdy jsme o peníze neměli nouzi, tak jsem prostě jen fetoval, chlatal a užíval si. Hezkej kluk, hezký auto a peníze, dovedeš si to představit. Párty a všelijaké akce, bylo to fakt divoké. Zkoušel jsem i trávu, ale to mě nikdy nebavilo, vždy mi z toho bylo hrozně zle. Vždy, když to sem tam vyzkouším, tak si pak říkám, že tohle už nikdy víc. Na trávě koktám, neumím mluvit, motá se mi svět. Nechápu, jak to někdo může dělat každý den. Zkoušel jsem i kokain, ten je dobrej. Ten je podobný jako perník, stejný stav, účinek je kratší, ale nemá žádný dojezd. Musíš mít teda kvalitní kokain. Kvalitní gram kokainu stojí tři tisíce, to je fakt hodně. Navíc najít dobrého člověka s fajn materiálem je taky těžký. Jediné co, tak chlást mě ale nikdy moc nebavil, chlást je prostě nuda.
3. Když tak přemýšlím nad těmi cenami, kolik jsem za fet asi utratil za ty roky. Teda spíš kolik to mohlo tátu stát. Říkám, já byl vyčůranej, oni neměli tehdy dodavatele, tak jsem nim sháněl já. V té době, kdy jsem fetoval já, tak fetoval i otec. Měl to celkem složité. Každopádně táta mi dal dvacet tisíc, chtěl dvacet gramů. Já měl v té době gram za litr. Tak jsem si pro těch dvacet gramů dojel, vzal jsem si z toho pět gramů a dosypal jsem mu tam jedlou sodu. Ta soda hezky štípe v nose, ale není to jedovaté. Takhle jsem to dělal fakt dlouhou dobu. Myslím, že takovej půl milion, milion jsem profetoval ale.
4. Je šílené říct takovou sumu, protože drogy stojí málo. Jak koho tedy stojí málo, musíš vědět, kde a od koho to sehnat, ale to se časem naučí každý. Nezkušeněj člověk sežene gram za patnáct, já za litra, od vaříče za sedm set, on navaří za tři sta. Když máš trochu rozumu, budeš se snažit sehnat čistej materiál, když si dáš blbej, vyžere ti to mozek. Aby na tom dealerši vydělali, tak to řežou. Řeže se to sodou, jedem na krysy, omítkou nebo křídou, těch možností je fakt dost. Já takhle okrádal tátu, že jsem mu to řezal sodou, nepoznal nic. Ta soda nebo jed na krysy správně štípe v nose, takže si ty méně zkušený myslí, že mají kvalitní materiál, ale opak je pravdou. Nejhorší je, že čím vícrát je ten materiál přeprodanej, tím horší věci obsahuje. Pervitin má být bílejš, já zažil ale i černejš, fakt byl černejš jako uhel. Nevím, jak to mohl kdo vyrobit. Já si fet vždy zkoušel, vzal jsem si lžičku a nechal jsem to rozehřát, když se to vše rozteče a hezky to stejka, je to ok, když se něco nerozteče, je to řízlé blivajzem. Já byl na matro vždy pintlich, bál jsem se o své zuby. Já si čistil zuby šestkrát za den, po každé čáře jsem si je šel vyčistit. Táta ne, ten je má zkažený, nedbal vůbec na hygienu. Znáám holky, které jedou jehly a jsou furt pěkný, ale taky znám ty, u kterých hádáš, jaké jsou pohlaví. Musíš mít dobrý materiál, aby tě to úplně nesežralo, když je to řezaný, tak mají vypadané zuby, neumí mluvit. Já zažil takových věcí. Třeba jednou jsem byl na párty s jednou holkou, ta mi řekla, že by si ráda dala buchnu, ale bez jehly. Ona si tu jehlu vyndala, ve stříkačce měla tu drogu a stříkla si to do zadku. Měla totiž už vyšňupanej rypák. To se stává, když někdo šnupe hodně a dlouho, sliznice prostě zmizí, takže si to muselo stříkat takhle do zadku, do žíly zatím nechtěla. Nejděsivější jsou za mě lidi na heráku, to si myslím, že můj perník je zlatej.

5. Taťka začal fetovat v Rakousku, když klekla firma a začal budovat novou firmu, tak tam na stavbách s klukama to zkusil. Zase parta lidí. V osmnácti jsem seknul se školou a začal dělat s tátou. Makali jsme na stavbách v Rakousku a tam fetovali všichni ty chlapi. Strejda tam fetoval, táta tam fetoval, jejich kámoši fetovali, no, tak jsem se přidal. Pamatuji si, že tehdy byla máma ráda, že jsem v práci v Rakousku, že tam nebudou drogy, ale to se hodně spletla. I tehdy mi to furt dotoval taťka. Tehdy mi furt stačilo málo, třeba půl gramu, gram na týden. Dal jsem si malou čáru a normálně jsem fungoval. Moje spotřeby nebyly tak velké, ale pak se to zvyšovalo. Potřeboval jsem jich víc v kratší době. Pak už jsem si dal čáru a mohl jsem jít klidně spát, jak moc jsem na to byl zvyklej.
6. Když se nám narodila dcera, tak jsem to hodně omezil. Dal jsem si jen, když byla dobrá příležitost a dostatek financí na tuhle zábavu. Vzpomínám si, že jsem si říkal, že pokud mám na nájem, tak si koupím, a pokud na to mít nebudu, tak si nedám, ale jsou lidi, co profetují i ty peníze na nájem.
7. Schýzy, to byl mazec. Byl jsem hrozně žárlivej, podezřívával jsem Kláru, že mi spí s tátou, nebo s kámošema. V mozku prostě vymleto, halucinace. Jednou jsem jel autem a myslel jsem si, že mě chytají policajti, všude jsem je viděl, že na mě čekají, a přitom tam nikdo nebyl. Schýzy k tomu ale patří. Nikdy to nebylo tak hrozný, abych si znovu nedal ale. Je hustý, jak to umí ovlivnit ten mozek. Lidi se zfetují a pak hrozně dlouho nespí, ten mozek funguje hrozně dlouho bez restartu a je fakt mimo, čtyři dny je strop a pak už fakt nefunguje. Já fetoval, ale aspoň jsem jedl a pil.
8. Po rozchodu jsem začal ale zase hodně. Neměl jsem kam jít, tak jsem se přestěhoval k tátovi, mohl jsem jít k mámě, ale jít k tátovi byla lehčí cesta. No, a když to jde, vybereš si tu lehčí možnost. Navíc naši byli taky rozvedený a měl jsem pocit, že s tím tátou máme stejné osudy. Prostě, že mě bude chápat a bude mi u něj líp.
9. Táta v té době měl rozjetej už svůj byznys, prodával a do toho vařil, takže jsem do toho taky skočil. Můj otec je na vařiče ideální typ, chytřej, vychcanej. Materiál na vaření nebylo těžké sehnat, táta má plno známých, to jsou normálně lidi od rodiny, taky podnikatelé, co zkrachovali a dali se na tohle. Jsou to většinou lidi, kteří dělají ve farmacii, lidi, co dělají s práškama, doktoři a tak. Prostě tyhle lidi mají styky. Sehnali nám kvanta prášků a my po kilech vařili. Chvíli vařil táta, moc mu to nešlo, tak si našel někoho jiného, ten ho to naučil, potom vařili chvíli spolu, tak to naučil i mě samozřejmě. Malý chemik. Blbý je, že jsou ty drogy furt okolo mě, kdyby tam nebyl ten táta, bylo by to taky o něčem jiném.
10. Furt jsem na tom ale z těch feťáku byl nejlépe, si myslím, já jsem moc nebral, ale táta bral fakt hodně a ty smažky, ta komunita, tam byly malé holky, osmnáctileté i mladší, které si píchaly buchny. Mně je dvacet šest a buchnu jsem nikdy neměl. Já jim to říkal, ať fetují aspoň nosem, je to nechutný, co z nich pak bude, ale ne. Fakt jsem nečekal, že to je až takhle hrozný, jak ty lidi pak vypadají a jak končí. Fakt masakr, nečekal jsem, že jsou na tom lidé tak zle, ale jsou na tom mnohem hůř, než si všichni myslíte. Nemají vůbec nic, nemají ani korunu, ale potřebujou hodně peněz, aby ukojili své potřeby. Hrozný životy žijou. Já na fet měl vždy peníze, já jsem prodával, že jo.
11. Já měl gram za sedm stovek a prodal jsem ho za dva tisíce. Přijel týpek, chtěl šedesát gramů, já na tom měl čistý zisk pomalu sto tisíc, já fetoval skoro zadarmo. Nechápu, kde na to ty lidi jinak berou. No, vlastně vím, kradou. Ale já bych za to nikdy takhle neutrácel, kdybych na to neměl.
12. Nás taky okradli. Dokonce třikrát. Chtěli fetovat, neměli na to, tak přišli s pistolí. Bylo to dobrodružný. Ale byl to fakt dobrej byznys, jsem si to užíval.

13. Na zásahy jsem byl zvyklej, toho jsem se nikdy nebál. Když jsem byl mladší, jel jsem s jedním týpkem pro matro do Kaplice. Když jsme se vraceli, tak nás chytli policajti před, to byla moje první zkušenost s policajtama. Oni jeli za náma, my stáli v koloně, zajeli vedle nás, vystoupilo asi pět týpků v kuklách, vyhodili nás z auta na zem, do pout, a to jsem byl ve vazbě taky ty dva dny. To bylo poprvé, to jsem vypovídal v neprospěch toho, kdo chtěl ty drogy.
14. Strejda jel taky hrozný bomby, fakt dost fetoval, to snad nikdo v rodině ani neví, jak na tom byl.
15. Po druhé jsem jel v březnu dodávkou na rande do Tábora, auto jsem měl půjčené od táty. V té tobě už na mě byl vydaněj zatykač, právě kvůli drogám, protože si mysleli, že prodávám. Zastavili mě, já nevěděl, co se děje, chtěli řidičák, tak jsem jim ho dal, pak ať si vystoupim z auta, tak jsem vystoupil, řekli ruce do zadu, tak jsem je dal dozadu, ptal jsem se, co se děje, že jsem nic neudělal, tak si mě vylustroval a řekl, že je na mě vydaněj zatykač a že počkáme, než přijede další hlídka za náma. Že prej převážím varnu na drogy. Stál jsem tam, kolem mě deset policajtů, bylo to mezi panelákama. Připadal jsem si jako vrah, takový humbuk kolem toho. Kvůli ničemu. Jsem jim říkal, že tam žádná varna není, že mají špatné informace, že je to směšné. Ten vyšetřovatel mi ale řekl, že ne, že v tom autě něco určitě najdou, že ví, že tam ta varna je a že jdu ještě ten den sedět, že to auto rozeberou klidně do posledního šroubku. Nenašli nic, ale stejně mě dali na celu předběžného zatčení, to byly ty dva dny, kdy jsme byli zavřený a vyšetřovaný. Sháněli důkazy, jezdili za svědkama domů, tahali je rychle k soudu, protože mají čtyřicet osm hodin na to sehnat dostatek důkazů, aby nás mohli usvědčit před soudem. Neměli je, takže nás museli pustit. No, a my hned druhý den jsme si dělali párty s těma svědkama u nás doma, byla to sranda, ale i chyba.
16. Říkal jsem tátovi, že bychom si měli dát chvíli pauzu, nebo se na to úplně vykašlat, že už teď to bylo na hraně. Ale táta měl kecy, že to nejde, že máme nasmlouvané kšefty, drogy a tak, bylo to v píči. Táta mě fakt tahnul dolu. Kolikrát jsem mu říkal, že by to chtělo fakt aspoň tu přestávku, ale nikdy se to nestalo. Chtěl jsem se i stěhovat od něj, ale furt jsem neměl žádného kámoše, neměl jsem nikoho, neustále jsem byl jen mezi feťákama, s těma mi bylo fajn, hlava vypla.
17. Pak jsem poznal Est'u, té jsem to chtěl tajit, ale není blbá, takže ji to došlo. Že jezdím tamhle a tamhle, furt se bavim s divnýma lidma. Pak mi to řekla, že si myslí, že prodávám a ať ji to řeknu, ať ji hlavně nelžu. Že mě má ráda takového, jakým jsem, že to spolu zvládneme. Já ji říkal, ať mi dá chvíli čas, že se z toho tady vylížu a vymyslím nějaký plán a budeme se stěhovat, ať mi dá dva týdny.
18. Druhý den ale přijeli a sebrali mě. Myslím, že tak i tak bych od táty odešel, ale asi je to dobře, že mě sebrali a byl jsem v té vazbě. Když mě zavřeli, tak jsem byl první dva měsíce sám na cele. Vymejvárna mozků to je. Nekonečný dny, sám v jedné místnosti, celý den koukáš do zdi. Rychta jsme tomu říkali, další den další rychta. Pak zjistili, že jsem neškodnej, tak mě dali do VIP zóny, tam na vazbě byla cela s televizí. Byl jsem tam s nějakým vrahem, zabil svého bráchu, protože mu znásilnil ženu a chtěl ji prodat na trhu s bílým masem. Zabil ho a zazdil ho u sebe na baráku, hrozí mu třináct let. Přišlo se na to po deseti letech, protože to řekli nějakému svému kámošovi, ten se pak ale zamiloval do té holky, ale ona ho nechtěla, tak je pak šel udat na policii. No byli tam hustý lidi, ale už bych se tam fakt vrátit nechtěl.
19. U táty ale vím, že tam skončí znovu. On už je starej, on už si své odžil, skrz drogy zažil něco neuvěřitelného. Určitě se mu nebude chtít do práce, nebude mít peníze

- a pomalinku začne. Tam je problém, že když umíš vařit, tak jsem úplně v háji, nemusíš to shánět, to je velká výhoda. On si sežene prášky, na to kontakt má, když si to sám uvaří, tak to může prodávat. Vaříčů moc není, kord těch dobrejch. A on dobrej byl.
20. Kriminální život je adrenalin, ty lidi to baví a oni tím žijou. Já zažil na vazbě lidi, chlapi, co vaří, byli tam už dvacet dva měsíců, týpek vaří dvacet let. A on řekl, že je mu to jedno, že ho pustí a bude vařit dál. Oni z toho mají prachy, ví, jak se to dělá, umí to prodávat, ne jako já s tátou. Má vyděláno, pustí ho, chvílku bude v klidu a pustí se do toho znova.
 21. My to neuměli. Moc jsme ukazovali, co máme, a lidi záviděli. Já měl novou audinu, pěkný botičky, značkový hadry, taky jsem to dost posral, no. Neopatrnost, moc jsme mluvili do telefonu, teď už vím jak na to, teď bych byl lepší.
 22. Ale asi to riskovat nechci. Pět let podmínka, mohl bych hned jít sedět. Teď už potom všem přesně vím, nad kým se stahují mračna, po kom jdou, kdo jde až moc vidět.
 23. U nás ve městě byli dva dealeri, chytli prvního, tak jsem říkal tátovi, že jsme tu my a oni dva a že až chytnou je dva, že jdeme my. A měl jsem pravdu. Ty dva už sedí, ty byli v podmínce. Jak říkám, teď už vím, jak bych byl zase o krok lepší.
 24. Potřebuješ lidi pod sebou, takzvaný pěšáky, ale takový, kteří nebudou mluvit. Budou dobře prodávat, neokradou tě. Ty si pak ničím nemusíš špinit ruce. Když jsem začínal, měl jsem deset patnáct pěšáků, ale když mě zavírali, tak jsem věděl, že by mě bohatě uživil ten jeden, že bych se toho zbytku mohl zbavit, přestěhovat se třeba do Prahy, on by za mnou vždy jen přijel pro materiál a prodával by. On měl kontakty na celé město, možná celý okres, klidně by otočil půl milionu za týden, kdyby chtěl, jenže mě bavili ty styky s těma lidma, povídat si s nima tak.
 25. Po tom rozchodu mi to pomáhalo na psychiku. Já už dřív tušil, že se na tátu asi přijde, ale po tom rozchodu mi bylo vše fakt ukradený, klidně i to, že půjdu sedět. Mě chytli a bylo mi to fuk.
 26. Až když jsem poznal Est'u, tak mi to bylo líto, že se do mě zamilovala a já ji udělám v životě tenhle chaos.
 27. Ta basa, to bylo fakt hustý. Já byl vždy rozmazlenej.
 28. Všude je toho hromada, hromada fetu, dealerů i vaříčů. Drogy hrozně nabili, zvýšila se enormně nabídka. My jsme si v patnácti říkali, že jsme nejmladší feťáci na celý planetě, ale teď je to vše tak snadno dostupné, že fetují ve dvanácti, taky jsem takové znal. Feťáci jsou ale zajímavý lidi, alkoholici taky, často toho hodně zažili, ale nikoho to nezajímá, protože je všichni rovnou odsoudí.
 29. Však i historie drog je moc zajímavá. Historie pervitinu třeba, pervitin byl legální a užívali ho vojáci. On perník snižuje pud sebezáchovy, na to to fungovalo určitě dobře.
 30. Prevent mi dal kontakt na nějakého týpka tady ohledně adiktologické poradny, tak uvidím. Lidi z preventu jsou podle mě pro lidi, kteří jsou na tom hůř. Já mám zázemí, máma se zajíma a stará, mám přítelkyni. Ti, kteří ale nemají nikoho, těm to podle mě může pomoci hodně.
 31. Je těžký ale fungovat normálně. Hlavně ta myšlenka v hlavě, že kdyby přede mnou bylo, tak zda si dám, nebo tentokrát už ne.

Příloha III. BV – Přepis rozhovoru s Davidem, bratr Viktora

1. Tak teda takhle. Nějak bych teda začal tím samotným vlivem asi. Kam jakoby to toho člověka postaví, jak ho to ovlivní. Tak teda zpočátku, že jo, je tam hodně takový to k tomu sklouznout. Viz třeba na intru, a takhle jako k těm drogám. Ale pak, když jakoby člověk vidí prostě, jak ve finále ten bratr či táta prostě dopadly, že dopadly hodně špatně, a vidíš tu mámu prostě, která se snaží a dělá maximum, tak prostě nechceš dopadnout stejně. Vlastně už jenom kvůli tý mámě nechceš začít s drogama.
2. Ze začátku, když začal táta brát drogy, tak jsem se ho pokoušel, to jsem byl na intru, to byly začátky, tak jsem to jako nebral jako něco extra špatného. Hodně jsem se s ním i přes to stýkal, a všechno. Jsem ho jako by omlouval, že je to vlastně pro něj dobře, že bere a je mu dobře. Postupem času to naopak překlenulo k tomu, že vlastně se ho za to začal nenávidět, že se jako by postavil k životu takhle a k řešení problémů takhle špatně. To mě právě že motivovalo k tomu, abych já byl teda ten lepší. Časem jsem ho přestat brát jako tátu úplně, nebo jako výchovný aspekt, cokoli ani jsem ho vlastně nebral jako kamaráda v tej době. Prostě nic, jenom prostě, že mám jeho příjmení. A potom to překlenulo zase vlastně z nenávisti k tomu, že už v dospělosti to teď беру tak, že to je prostě život jeho, tu cestu si prostě vybral a já můžu bejt lepší, nic víc.
3. Pohled na bráchu v době, kdy drogy bral, tak byl naprosto příšernej. Ve chvíli, kdy z toho jako začínal tak nějak jakoby vystupovat ven, tak tady jsem ho začal i mírně jakoby obdivovat, že jako by dokázal se z toho dostat. Že je to jakoby něco poměrně velkého a těžkého pro člověka tohle zvládnout. Zároveň ale jako takovej ten pohled na něj je, nevím, jak to říct. Takový to, že nemá, jak se tomu říká, já nevím, jak to říct česky, prostě ručku, chápeš. Prostě člověk, kterej neví, kdy přestat. Prostě, že radši tu věc zkusí, i když ví, že to je špatně. Je mu jakoby jedno, co budou ostatní cejtít a jak je to ovlivní. Prostě věci, které já si odpustil, protože jsem to té mámě nechtěl dělat znova, jo.
4. Jakoby co se týká jako samotného mě toho postavení, jako co nebere drogy a mohl brát, tak mě to spíš v životě jako by pomohlo, protože oni skončili špatně a já jsem se z toho mohl poučit. Ze všech jejich chyb jsem se mohl poučit, ale bylo to samozřejmě celý mládí na hraně s tímhle, takže takový pade na pade, kam to sklouzne. No, já můžu jenom zařukat, že v mém případě to spíš dopadlo lépe.
5. Ale jinak, co se týče teda samotného vyrůstání s tím, že brácha je feťák, táta je feťák. Tak bych řekl, že jsem jakoby kvůli tý nenávisti vlastně ke chlapům, že jsem daleko zženštější. A můžu za to bejt ve finále jenom rád.
6. Takže jakoby to člověka přinutí asi rychleji, decentně rychleji, dospět. Hlavně spíš ty věci nezkoušet a vzít si příklad jakoby z těch, co na tom pohořeli, no.
7. Třeba, co se týká pak navozování jiných přátelství, tak jakmile kdokoli bere drogy, tak k tomu člověku automaticky je hodně velká averze, jo. Ale jinak já jsem to ve finále začal brát jako věc, za kterou se vůbec nestydím, ba naopak mi nevádí o tom mluvit. Především před lidma, který třeba k drogám sklouzávají, protože já se snažím veškerý ty má vlastní zkušenosti s tím předat. Snažim se jim vysvětlit, jak to může skončit. Třeba, že jim řeknu ty informace o tom, jak dopadl ten táta s bráchou, jakej to má vliv na ostatní okolo nich. Tak už jenom to mě jakoby utěšuje, že jim dám třeba tu možnost si to ještě rozmyslet, dokud mají šanci, to je tak jediný.
8. V tom období to byl spíš jako takovej malinko film prostě. Jak kdybych se přepnul do jiný role prostě. Nějak jsem musel zapomenout na ten svůj vlastní věk a spíš jako postarat se o tu malou část rodiny, která mi zbyla prostě, o tu mámu. Takže jakoby

- hrát si v podstatě na toho dospělýho, no, jinak jako že by to bylo vyloženě nepříjemný. Jako nepříjemný to bylo hodně, to jako samozřejmě. Žít s tím, že brácha fetuje, táta fetuje, mamka se hrouť. Ale muselo se to zvládnout. Takže jakoby veškerý ten psychický nátlak, který v tu chvíli na mámu byl, jsem se snažil z velkou částí přenést i na sebe, aby na to prostě nebyla sama. Takže probírat ty nejhorší věci s drogama a tak podobně. Prostě já přemýšlím, jak to říct slušně, prostě ty největší sračky probírat a brát ten stres i na sebe. Ač jsem na to jako v tom věku vlastně neměl absolutně, takže jsem taky málem skončil špatně.
9. Takhle abych se do toho vžil znova, je to těžký, protože jako by já jsem to měl jak z filmu, jakoby ve finále. Prostě teď se musíš dát do nějaký role a tady v ní seš.
 10. Mamka se snažila hodně to celé zvládnout, i když mě tam ze začátku nějakou dobu přehlížela, ale já jsem to bral tak, že prostě mu musím pomoci a já ji nejvíc pomůžu tím, že k ničemu prostě nesklouznu.
 11. Ale měl jsem období, kdy byl můj starší brácha můj vzor. Dokonce jsem teda nějakou dobu fungoval jako on a šel v jeho krocích, jak se říká. Já jsem s ním trávil hodně času, když jsem byl na intru. Trávil jsem hodně času s ním i s tátou. A to to fakt šlo hodně z kopce. No asi rok tohle trvalo. Já, jak jsem se nikdy moc nesocializoval, tak jsem pak neuměl moc mluvit s lidma a navazovat kontakty. Tak jsem poslouchal jejich rady, no, a málem to dopadlo hodně zle. Ale jelikož mám otce, jakého mám, nikdy mi žádným vzorem nebyl, tak nejvíc mi byl vzorem brácha. Což taky nebyl úplně ideálek, no.
 12. Hodně jsem chlastal, pak jsem dostal léky, abych se neutápěl v těch depkách, ale na ty jsem furt chlastal, takže to nebylo vůbec dobrý. Navíc kolik mi taky bylo, že jo, strašný. Mamka se fakt snažila, připomínala mi to, abych nedopadl špatně, to jako jo. I když mě řešila jako znatelně méně než brácha, ale jo, řešila mě a snažila se. Pak jsem si uvědomil, že to takhle nepůjde. To bylo v prváku na střední, to jsem teda pak odešel. Odešel lomeno by mě vyhodili, no. Ale změnil jsem prostředí, uvědomil si, že nechci skončit jako on a táta. No, a začal jsem žít jinak prostě. Musí si člověk dávat bacha na to, s kým se stýká. Společnost nás ovlivňuje a špatný vliv člověka zkazí rychle. Takže jsme se s mámou pak shodli na tom, že bude lepší jít pryč z toho intru i z té školy. No, takže jsem odešel, přestěhovali jsme se a teď už je to dobrý.
 13. Mamka svého času taky dost pila. Teda jen víkendově, protože věděla, že musí chodit do práce a živit nás. Ale taky to nebylo úplně ideální. Ale už je to mnohem lepší. Chápu, že toho na ní bylo hodně. Rozvod, dluhy, problémový děti, nový manželství taky nefunguje nejlépe. Takže já ji sice chápu, ale taky to nebylo nejlepší ji vidět v těch stavech.
 14. Teďka si mě všimá vlastně furt a stará se jakoby o mně. Ona už to prostě jako bere tak, že bráchovi dala maximum. A teď se snaží dát maximum mně, no. Já to oproti bráchovi, já to tím pádem dokážu o to víc ocenit než on, protože on je na to zvyklý, ale já to mám až teď.
 15. Jinak brácha teď pracuje, dluhy splácí, asi nefetuje. Mají hezký byteček. Pozitiva tam jsou, snaží se žít a fungovat.
 16. Paradoxně si myslím, že výchovu máme stejnou, jen jiný okolnosti. On vyrůstal ještě v kvantě prachů, zatímco já, když jsem vyrostl do věku, kdy jsem si mohl ty prachy začít užívat a nechat se tím zkazit, tak jsme o vše přišli, přišel ten průser s drogama a já se musel začít starat o mámu. Možná bych byl stejnej, kdybych byl zvyklý na ty peníze jako on. Já jsem za všechno tohle špatný moc rád a vděčnej, protože mi to

pomohlo, abych byl takovej, jakej ted' jsem. Lepší než oni, no. Ale myslim, že mamka byla stejná máma pro bráchu, tak i pro mě.

Příloha IV. MD – Přepis rozhovoru s matkou Denise a Viléma

1. U nás to bylo, už když mu bylo patnáct. To začal kouřit tu trávu, tak to jsme cítili, samozřejmě.
2. Tak jsme si s ním promluvili. On samozřejmě tvrdil, že nic nebere, že nic nekouří, ale stejně jsme to cítili. Hlavně, když neměl to kouření, tak byl podrážděnej, choval se jinak, takže bylo lepší si ho nevšímat.
3. Když jsem chtěla mít klid, tak bylo lepší si ho nevšímat, protože stejně, co jsme řekli, tak nám vyvrátil, že to tak není, že jo.
4. Pak se odstěhoval k tátovi, takže to rozmezí od těch patnácti on byl u něj. A vlastně, když on šáhl už k těm tvrdějm drogám, tak už tady nebydlel.
5. My jsme se to dozvěděli, až když ho vlastně prvně zavřeli. To bych ještě řekla, že když ho prvně zavřeli, tak kouřil jenom tu trávu. Já si myslím, že k tvrdějm drogám šáhl až když byl potom prvním vězení, a to už tady nebydlel u nás.
6. To víš, že tě to mrzí, já jsem si na našem Denisovi hrozně zakládala, on do sedmé třídy měl samé jedničky, učil se dobře, a pak najednou se chytl party a vlastně my jsme šli stranou.
7. My jsme byli ti blbí, co jsme chtěli, aby poslouchal, a přitom on si myslel, že nic špatnýho nedělá.
8. Pak už jsem to tak nějak jako brala, jasně, vždy, když ho pustili z toho vězení, tak jsem se mu snažila pomoci, být tu pro něj. Našla se mu práce, našlo se mu bydlení, ale on si dycky našel ty kamarády přes ty drogy a vždy nás tím zklamal.
9. Oni ho pustili a on byl do deseti měsíců zpátky, protože on šel na ty drogy, tak že je bude prodávat, ale když je neprodal, tak do toho spadl. A vlastně, když ho zavřeli podruhé, tak když se vrátil, tak řekl, že půjde do Dánska.
10. Z toho jsem jako radost taky neměla, protože tam šel s tím Milanem, o kterém jsem věděla, že taky drogy bere. Tak to nebude náprava. No dobrý, chtěl do Dánska pracovat, šel tam, tak jsme mu zase dali nějaký věci, podpořili ho v tom, když to chtěl, a on byl za čtrnáct dní zpátky i s tou, s kterou si udělal to dítě.
11. Přitom já vím, že ona je informátorka. Aby ji nezavřeli, tak ona jim slíbila, že bude donášet, kdo prodává, kde si to berou a tak.
12. No, a on s ní má to dítě a v tom momentu už jsem byla smířená s tím, že už to jiný nebude, že on už jiný nebude. Když mu nepomohlo jedno vězení, druhý vězení, pak se mu narodilo to dítě, ani to ho nesrovnalo.
13. Pak, aby měl na ty drogy, tak vykradl nás, vykradl babičku, tam jsme dokonce zjistili, že si asi píchal na záchodě, protože tam byla stříkačka, a oni když pak jeli pryč, tak se vymlátili. A já, když jsem to nahlásila policajtům, že nás vykradli, tak se mě zeptali, zda tuším, kdo to mohl být. Tak jsem řekla, že si to myslím, že vím, protože on na mě v šest ráno čekal u fabriky, že chce peníze, že nemá na jídlo, a seděli tam v autě ještě ženská a chlap. No, a v sedm ráno nás vykradl. Tak jsem říkala, jediné náš Denis, kdo jinej. A ona že jo, ale že neví, jestli bude chodit, jestli nebude na vozíku, a že byli zfetovaný, takže to bylo jasný, no.
14. Takže já už jsem se potom obrnila, že jsem dala ruce pryč, protože jsem zjistila, že nemá cenu ho nějak převychovávat nebo tak, no.
15. Největší šok pro mě byl, když on měl to dítě, oni nám to ani neřekli, že má dítě, protože on řekl, že jsme se od něj distancovali, takže on se obrátil akorát na bývalého, tátu svého vlastního, ten jediný to věděl, že má dítě. My jsme se to dozvěděli, až když měl deset měsíců ten chlapeček, protože měl nějaký problém.

16. Protože on vždycky, když s námi vycházel dobře, tak se nebavil s tátou, když se bavil s tátou, nebavil se s náma. A když se začal bavit s námi, tak jsem věděla, že se něco děje, protože od něj táta dal ruce pryč. On toho dokázal využívat. Když byl za dobře s tátou, tak pomlouval nás, když chtěl být za dobře se mnou, pomlouval jeho. Můj bejvalej na tohle třeba přistoupí, ale já na tohle nepřistoupím. My jsme se rozvedli, my dva, ne děti.
17. A on si od malička, my jsme se rozvedli, když Denisovi bylo pět. V životě nebyl ve škole na rodičáku, v životě nic a ten kluk tam k němu nechtěl vůbec chodit. Protože on střídal ženský a Denisovi to vadilo a nechtěl tam chodit. A já, když jsem to řekla, tak mě udal na sociálce, že kluka navádím, že nechci, aby tam chodil. A já si myslím, že asi tady došlo k tomu zlomu, že ten Denis si v té hlavě udělal, že toho se dá zneužít. A on si ho potom kupoval. Oni nás vzali k soudu, já říkala, že jsem ho fakt nenaváděla, že když mi brečí dítě, že k tátovi nechce, že se tam střídá jedna ženská za druhou, že na tom něco bude. Oni mi ale řekli, že ne, že jsem povinná to dítě připravit psychicky i materiálově a že tam musí jít. On se pak teda dal dohromady s paní doktorkou, s dětskou lékařkou, takže oni byli jakoby něco a já jsem byla nic a mně se nic nevěřilo. Ale že kluci tam chodili, jen když ona byla v nemocnici, že ona s nima vůbec nebyla, to už nikdo v potaz nebral. No, a začalo to, když mi to nekoupíš ty, koupí mi to táta.
18. Ale do té sedmičky to ještě šlo, pak se to zlomilo a byl konec. V osmičce tady vykradl hospodu, pak utekl do Plzně, takže ho hledala kriminálka, tam nakradl s cikánama nějaký kola, pak byl tři týdny nezvěstný, takže jsme pro něj jeli až někam za Vary. Kola jsme za něj zaplatili, všechno, že jo, protože mu nebylo ještě patnáct.
19. Ale furt jsem si nějak říkala, že dobrý, někdy se to stát může, do kriminálu se člověk může jednou dostat, ale u něj už to jakoby neplatí. Já jsem už toho názoru, že prostě budeš tři roky sekat latinu, budeš mít práci, bydlení a tak, tak dobrý, můžeme si o něčem popovídat, ale takový to že přijde a potřebuju něco.
20. On je rok puštěný z vězení, a až teď po roce teprve snad někde dělá. Po roce! Takže když mi bude nejhůř, tak si najdu práci hned, toho názoru jsem já.
21. Je pravda že jsme mu ještě zařídili invalidní důchod. Ona mu nějak vyskakovala kyčel, takže mysleli, že nebude chodit vůbec, ale pak mu to nějak srovnali. No, a to má kvůli té bouračce potom, co nás vykradl. Takže jsme mu s bejvalim zaplatili dluhy na sociálním a zdravotním, aby dostal ten invalidní důchod.
22. No, ale když jsme se dozvěděli, že má to dítě, tak to byl šok. A to jsme se dozvěděli, jen protože nebyl za dobře s tím tátou. A on nás pozval do Strakonice, takže jsme tam jeli a ta Sára před námi řekla, ať si dá na stranu ten kartáček, aby mu na něj Miloš nesáhnul, tak mi to tak zůstalo v hlavě. Tak jsem se ptala, proč by nemohl, že je to jeho syn přece. A ona řekla, že má žloutenku. A to byl šok, protože nám to neřekl on, ale řekla mi to ona. Oni tenkrát nevěděli, zda tu žloutenku dostal, když mu dělali tu operaci, nebo z toho fetu. Já si myslím, že z toho fetu, teď už prej má snad nějaký papír, že ho vyléčili. Ale říkám, já už mu nevěřím, protože vždy nám něco říkal, přesvědčoval nás, že je to pravda, a my jsme během pár týdnů zjistili, že je to úplně jinak, že zase lže.
23. Je těžký se s tím vyrovnat, ale musíš, prostě, musíš se od něj odprostit, protože on by nás stáhnul. On by furt tahal peníze. Já jsem to jednou počítala, on nás stál osm set tisíc, tehdy! Nebyly to malé peníze.
24. A to on na mě ještě teď nedávno ječel, že prej, proč jsem si ho dělala, když se o něj nechci starat. Já si myslím, že jsme se mu snažili pomoci, co to šlo.

25. Pro mě bylo hrozně ponižující chodit do toho kriminálu na návštěvy. Člověk nikdy nic neudělal, a teď tam jdeš, musíš odevzdat tu kabelku, vše ti prohlížejí, vysypou ti kabelku, a přitom tam sedíš u stolu, nemůžeš na něj ani sáhnout, protože tam všude stojí ty bachaři.
26. Je to nepříjemný, furt si člověk říká, kde zklamal, kde udělal tu chybu. Nevim, myslím, že největší chyba byla, že zjistil, že se na tom rozvodu dá vydělat.
27. V té sedmičce jsme se přestěhovali sem do baráku s novým mužem, no, a v ten moment nejvíc začaly ty problémy, chodil za školu, a tak. Ale on je měl tak nějak vždy, průsery. Ve třetí třídě kouřil na záchodě, tak jsem šla do školy a ředitel mi sám řekl, že kdyby ještě párkrát řekl, že on to nebyl, tak že by se mu snad i omluvil a věřil mu to. On umí dobře přesvědčit lidi, vždy mu věří, ale já už teda ne. Jediné štěstí máme, že jsme ho stihli včas odhlásit, že nám neudělal dluhy.
28. Já nejsem proti mu někdy pomoci, nebo aby zašel na kafe. Ale až uvidím, že fakt seká latinu aspoň ty tři roky. A jestli tohle nehodlá, tak má smůlu. Já už tohle nechci. To bylo spát s peněženkou a klíčkama od auta pod polštářem, teď jsi nevěděla, odkud a v jakém stavu přijde.
29. Jednou tu byla babička, hlídala Vildu, já byla v práci. No, a Denis přišel asi v sedm večer a já vyloženě cítila trávu. Tak jsem se ho zeptala, zda zase kouřil. No, a on se naštvál, že ne, že co zase mám a že on tam vůbec nemusí být, že jde pryč. Tak jsem ho seřvala, že ne, že se jde umýt a že jde zítra do školy. Babička se vztekala, že nikam nejde, že ho zamkne v pokoji, já věděla, že to nemá cenu. No, a měla jsem pravdu, vyskočil z okna. To teda, ještě že se mu nic nestalo, se mohl napíchnout na ten plot. No, a tohle bylo furt dokola.
30. S nějakým kámošem ukradli auto, hodili ho do rybníka, takže jsme platili auto a výlov, no a Denis to vzal všechno na sebe, protože ten kluk byl starší, byl tu na vojně, tak aby z toho neměl vojenský soud a problémy, tak to odskákal jen náš Denis. Pak zase tvrdil, že od něj dali všichni ruce pryč, tak jsme mu řekli, že to nemusel brát vše na sebe, že kamarádi by měli být ve všem spolu.
31. Já nevěřím, že se srovná. Jemu bude v únoru čtyřicet let, fakt jsem doufala, že ho srovná to dítě, ale nevim, už ani nic. A od doby, co tu dělal to dusno letos, tak už zase v klidu nespím. Vždy, když pes štěká, tak se děším, zase vše zamykáme, už byl i našťiplý zámek a Vilém ho měnil.
32. Myslím, že byl zfetovanej, čistej by sem nešel, ale zfetovanej jde přes mrtvoly. My, co máme spisy, tak tehdy, co nás vykradl, tak šel k prarodičům kvůli zbraním. Jak je děda myslivec, tak má hodně zbraní ve skříni zabudované ve zdi. Naštěstí týden předtím je děda převezl na chalupu, takže žádný zbraně nenašel. No, a u soudu řekl, když se ho zeptali, co by s těma zbraněma dělal, zda by je prodal, tak řekl, že ne, že by je použil. Z tohohle mám hrozný strach, že nevím, co má v té hlavě. Fakt si myslím, že bez drog by tak na 90 % nic neudělal, ale pod drogama...
33. Bavila jsem se s policajtem, který ho zná, tak jsem se ptala, že když jsem někde zavřený pět let, tak jsem pět let zavřený někde, kde k těm drogám nemám přístup, jak je možný, že během pár měsíců do toho spadnu znova? A on mi řekl, že to není pravda, že oni v tom kriminálu seženou ty drogy rychleji než na svobodě, tak proč je zavírají? Když to k ničemu není. Chápu, že nikomu neubližují, ale jinak tam jsou spokojení vlastně, tak čím je tam napravují? Nechápu, že je tam seženou, mělo by se to hlídat, tohle by se dít nemělo.
34. No, a ta Sára, ta jeho ex, tak se chtěla Denise zbavit, našla si nového chlapa, co ty drogy taky prodával, takže ten se měl dobře, Denis je neprodával, ale bral,

- takže s ním se dobře neměla. Tak ho nabonzovala, takže Denise zavřeli, ale toho jejího chlapa ne.
35. Tak proč nezavírají všechny, proč jen někoho? No, a ten policajt mi řekl, že tyhle lidi stejně nikdy čistý nebudou, že když nebude fetovat, že bude hulit nebo bude alkoholik. Začarovaný kruh to je.
 36. Já, když jsem se Denise zeptala, co z toho má, tak mi vždy řekl, nic. Kdyby mi to aspoň vysvětlil, že hele mám pocit, že vše zvládnou, jsem šťastný, cokoli, ale on mi to nikdy nezvládl vysvětlit.
 37. On si vždy vyhledával takový kámoše a holky. Jednou jsem přijela z práce a v kotelně jsem myslela, že padnu, jak tam byla cítit tráva. Hulili tam oba s tou jeho slečnou, tak jsem na ně vlítla do pokoje, aby oba vypadli z baráku, že tady žádný feťáci spát nebudou.
 38. Já měla doma ještě Vildu, spalo mi tam malé dítě. Musela jsem bránit aspoň jeho. No, ale pro Denise jsem byla zase za krávu.
 39. Pak vařil drogy tady ve vesnici v baráku. My jsme ho tam naivně pustili, když vyšel z kriminálu, že si tam zaplatí akorát vodu a elektriku a že tam můžou žít. To byl barák po prarodičích. No, barák vybílili, všechno prodali, vytrhali trubky, vařili tam perník.
 40. No, takže jsme ho vyhodili, nemá cenu mu pomáhat. Ať jsme se snažili sebevíc, všechno marný.
 41. Ten byt ve Strakonících jsem vybílili, nakoupili koberce, skříně atd, jenže on tam stejně není, protože Sára má jiného. Reaguješ na to ze začátku blbě, nechceš tomu věřit, že to tak je, ale přesvědčíš se, že bohužel, to pravda je.
 42. V patnácti vykradl hospodu. Do dvou jsme seděli v kuchyni, Denisi, kde máš ty prachy, a on furt, že ne, že nic neudělal. Tak jsem ho pak poslala spát, protože měl jít druhý den do školy. A po chvíli, najednou jak když se mi rozsvítilo, něco mi řeklo, ať se jdu podívat nahoru na půdičku, no, a to víš, že tam byla ta peněženka. Já nevěděla, co mám dělat, jestli ho vytáhnout z té postele a zbít ho. Šla jsem dolu za mámou a říkám, hele, podívej se, on ten hajzl tu hospodu fakt vykradl. Tak jsem ráno volala na policajty, že to ten kluk fakt udělal, ať si to spočítají.
 43. No, prostě od té osmičky se držet těchle divných lidí. Bohužel, vrstevníci byli hvězdy a my jen blbové. Ani účňák nedodělal. Oni ho dotáhli až do třetího, protože by tu třídu jinak museli zrušit a přesunout do většího města, tak ho nechali projít.
 44. Furt jsme kupovali věci do školy, protože říkal, že mu to kradou, ale on to prodával, aby měl na tu trávu. Vždy se chytal horších, no.
 45. Nejsmutnější je, že jak mi furt lhal, tak jsem mu pak nevěřila. Ze začátku jsem mu vždy věřila, vždy jsem ho podporovala, ale pak. Možná někdy říkal pravdu a já mu křivdila, ale on mi nikdy nedal důvod, nikdy mě nepřesvědčil, abych mu věřila.
 46. Furt mi leží v hlavě, z čeho žije? Začal pracovat po roce, co ho pustili, tak kde bral prachy celý rok? Důchod tak velký nemá.
 47. A můžu ti říct, že byly doby, kdy jsem si přála, aby ho zavřeli. My všichni bychom měli klidné spaní a klidný život. Já bych byla v klidu, že dostane najíst, že má postel, že nikde neživoří, protože furt tak nějak, když jsme seděli na Vánoce u stolu, tak ti v hlavě běží, kde sedí on, jestli má kde spát a tak. Byl by klid, nikde by nikomu neublížoval, byla bych klidnější.
 48. Občas někomu fakt hodně ublížil, jednou na benzínce praštil chlapa baseballkou do hlavy, protože mu prej dlužil peníze.
 49. Seděl hned od osmnácti. To ho zavřeli na tři roky. To spolu bydleli ve Strakonících, ona se s ním rozešla a odjela k rodičům, on si šel do města pro cigarety a tam šla

- nějaká holčička, on ji chytil kolem ramen, zda nemá cigá, a ona to nahlásila jako pokus o znásilnění, tak nám to aspoň řekl on. Do vězení jsme mu posílali peníze, oblečení a tak. Pustili ho dřív. Já chtěla, aby si to odseděl celé, protože jsem znala tu jeho povahu, že on to nedosedí, pustí ho dřív, on něco vyvede a je tam hned zpět. Tak jsem mu to na návštěvě říkala, ať se na to vykašle, měl odsezené skoro dva roky z těch tří. Říkala jsem, že to už vydrží, ale ne, Denis napsal tátovi, takže ho pustili dřív.
50. Pustili ho v únoru a v listopadu byl zpět. Šel do města do hospody, tam někdo řekl, že byl v kriminálu a on ho prohodil oknem, takže ublížení na zdraví a byl zpět.
51. Když ho pusili, tak mu otec sehnal práci, tam vydržel dva týdny, že se tam něco ztratilo, oni z toho obvinili Denise, takže se popral a zase byl zpět ve vězení. Pak já mu sehnala práci v betonárce, tam vydržel tři týdny, zase se tam něco ztratilo. Zase se porval a zase šup na deset měsíců do vězení.
52. Pak byl v tom Dánsku a znova ho zavřeli. No, vždycky za kraviny, no.
53. No, a když byl zavřený za ty vykrádačky, tak jsem nahlásila, co vše se ztratilo, a oni mi řekli, že je to divný, že v tom autě se nic nenašlo, tak jsem řekla, že tam byl ještě chlap určitě, že tam byla ještě ta holčička, taky fetka, to auto bylo její, ale ještě chlap. Tak zavolali ještě psovoda, no a ty věci našli zahrabaný různě v lese. Takže takhle se zjistilo, že v tom jeli tři. No, a v jednom rozsudku bylo, že měl zaplatit škodu na autě, své ošetření a ošetření té holky, protože údajně řídil to auto. No, a on tvrdil, že to auto neřídil. No, a v dalším bylo napsáno, že pachové stopy na volantů nepatřili Denisovi, ale Denis si to odseděl. Moc se v těch spisech a paragrafech nevyznám, takže jsem se na to pak vykašlala.
54. Mne nejvíc naštvál, když vykradl ty moje rodiče. Oni mu vždy dali vše, co mohli. Takže to byla poslední kapka pro mě. Vše okolo bych nějak pochopila. Ale tohle ne. To ve mně vše zlomilo, že jsem dala ty ruce od něj pryč.
55. No, a teď naposledy to pokazila babička. Já ji zakázala, aby mu brala telefony a tak. Ale to neovlivníš. Ona ho lituje. Já furt opakuju, že není chudák, že je vykradl, že nikde nedostane pomocnou ruku, že musí sám se o sebe postarat, že jinak ho nesrovnáme. Ona mu jednou dala peníze, po druhé už ne a on ji vyřval, jak je hrozná, jak jsme děsná rodina. On by sekal latinu, kdybych každý den stála u plotu s peněženkou v ruce, tak pak by možná sekal latinu, ale asi ani to ne. Celá naše rodina vždy tvrdě poctivě pracovala, nevím, kde přišel k tomu, že on nebude pracovat, on je ten jediný chudák, kterému nechce nikdo pomoci. Těžko říct, zda to má z fetu, nebo z těch rvaček, ani nemá zuby, ty má vymlácený.
56. Přitom on byl chytrý dítě, mně to řekla i ta psychologička z té poradny, že on má ohromně vysoké IQ, že by vystudoval všechno, co by si usmyslel.
57. No, a co se nelíbilo mému muži, Denisovu nevlastnímu otci vlastně, tak to bylo, když ukradl kasičku Vildovi, nejmladšímu synovi. Kluci všichni tři dostávali vždy stejně, stejné hračky, stejné jídlo, stejně peněz. No, a Vilda si šetřil, Denis ne. No, a on mu tu kasičku ukradl a utekl, policie ho našla hned ten den v Brně, nechal si tam píchnout náušnici. Tak jsme pro něj jeli až do Brna. Manžel mu dával promluvu do duše, že to bylo naposledy co ukradl peníze, on mu na to odpověděl něco ve smyslu, no jo, abyste se z toho malýho parchanta neposrali. Tak to dupnul na brzdy, vrazil mu jednu jedinou facku, ale tak velkou, že mu vyrval i tu náušnici z ucha, a pak už celou dobu nepromluvil.
58. To je jediné, co mě napadá, že možná žárlil na toho malého Vildu, tak začal dělat tohle. Nevím. Jemu bylo vlastně dvanáct, když se Vilda narodil, takže byl Denis v šesté třídě, no, a od sedmičky to začalo. Tak možná to fakt bylo tím. Ale on si s ním

- hrál, chodil s ním do vany a tak. Navíc jeho otec měl další dva syny, a to ještě dřív, než já měla malého Vildu. Navíc nikdy jedináček nebyl, vše dostávali férově všichni.
59. Můj muž ho bral přes léto do kamionu, cestoval, na dovolené jsme jezdili, na tábory jezdil, na lyžích byl. Řekla bych, že měli vše. Nikdy jsme nedělali rozdíl.
60. Jediné, co je fakt, tak on nikdy u ničeho dlouho nevydržel. Chtěl chodit na hokej, koupili se mu brusle, chtěl chodit na florbal, tak tam chodil, pak chodil na střelení, všude byl jen chvíli.
61. Možná jsme to zazdili, jak jsme jezdili každý víkend k těm našim, že oni vlastně přes týden měli kamarády ve škole, ale na víkend už s nima nebyli, protože od pátku do neděle jsme byli tady na vesnici u našich, jak měli hospodářství, tak se sušilo seno a tak, vždy tu bylo co dělat. Já to brala z toho hlediska, že oni mi pomohli s těma klukama hodně, když jsem se rozvedla, že jo, finančně taky. Tak jim člověk chtěl pomoci takhle, ale kluci nikdy nefrňali, že nechtěj k babičce.
62. Ale možná, kdybychom byli v těch Strakonících, že by to bylo jiný. Ale nevím. Já když jsem se rozvedla, tak Denis šel do první třídy a Oliver do druhé. Já odjela ve třičtvrtě na šest ze Strakonice do práce. Nastavila jsem jim budíka, nachystala svačiny a mladší Denis měl za úkol poslat Olivera na bus do školy, protože on chodil na zvlášťku, tak musel v půl osmé jet do školy a Denis chodil na sídlišti. Nikdy se mi nestalo, že by do školy nedorazili. Byl na ně spoleh. Vždy čekali, než přijedu z práce, a až pak šli ven. Než jsem přijela, tak si udělali úkoly a tak. Oni nemuseli chodit ani do družiny a fungovali. Od první třídy. No, a prostě to byl hrozný šok od doby, co jsme se přestěhovali na vesnici, kde bydleli moji rodiče, přitom to tu znali, měli tu kámoše. Nerozumím tomu.
63. Ještě mě napadlo, že se snažil udělat dojem na ty starší kámoše, protože už jako mladší tíhnul ke starším. Vždy, když dělal nějaký průser, tak to dělal s někým starším, a vždy to pak vzal na sebe, protože oni mu řekli, že tobě je patnáct, to bude ok a tak, no.
64. Největší chyba byla, že nešel na vojnu. Za Denise se chodilo na vojnu, ale bejvalej, jak měl přítelkyni doktorku, tak mu zařídil modrou knížku, takže na vojnu nemusel. Možná, kdyby tam šel, tak by tohle nedělal, že by ho ta vojna srovnala.
65. Já mu to tehdy i řekla, že to pohnojil, protože půl roku poté, co mu ji vyběhal, tak ho stejně zavřeli. Já byla vždy pro Denise horší než jeho otec. On mu pomohl vždy vše zahrát to outu, nechtěl po něm žádný režim a povinnosti, vzal je na hranolky do hospody. Já byla ta zlá, co furt něco chtěla. Neustále jsem poslouchala, jak se to u táty jiný, lepší. No, nakonec tam šel.
66. Ještě si říkám, že možná, kdyby ho nenutili tam chodit, tak by nezjistil, že se dá na tom rozvodu těžit, tak by se tahle třeba nechoval.
67. Teď, co má tu přítelkyni, tak to je taky taková divná slečna. Měla tři děti, ty ji teda asi vzala sociálka, ale ona si na sociální síť napsala, že se konečně těch parchantů zbavila a že má klid. No, ovšem před Denisovo tátou řekli dojemnou historku o tom, jak trpí a má těžký život, takže on je nechal u něj na chatě.
68. Ono je to taky těžký, já sama za sebe řeknu, že ho ve svém baráku nechci. Jeho táta řekne, že si Jitka, ta paní doktorka, nepřeje, aby k nich domů chodil. Takže táta není ten zlej a já jsem hyena.
69. Jednou jsem mu hlídala toho syna plus ještě dceru od té jeho přítelkyně, nedělala jsem mezi těma dětma rozdíl. Ta holčička nemohla za to, že nemá tatínka. No, a Denis s tou slečnou někam odjeli asi na tři hodky. Nevadilo mi to. Ale pak jsem se dozvěděla, že tam prodávali trávu. Ona řídila, protože Denis měl zákaz řízení.

- No, ale cestou zpět už ho řídil on, takže to mě slečna naštvála. To jsem ji i vynadala, že tady mají dvě děti a ona ho nechá řídit.
70. No, a že si píchá jsem zjistila, když začal nosit trička s dlouhým rukávem. Předtím nosil normálně krátký.
71. Tak jsem se ho na to zeptala, normálně slušně, prostě jsem chtěla slyšet pravdu. Zase oheň na střeše, hrozně agresivní, tak jsem mu pak řekla, ať si dělá, co chce, ať si dá klidně deset dávek, že je mi to fuk.
72. Vždy, když ho pustili, tak jsem se ho hrozně bála, vypadal jak úplný rambo. On si celou dobu posiloval. To, kdybych mu něco řekla, tak mi dá přes hubu a je po mně. Prej cvičil s flaškama s vodou, které si svázal k sobě. No, a nejhorší pro něj údajně bylo, že si nemohl lehnout do postele, že musel max sedět na židli. No, to je trest, wow.
73. My jsme si s mužem říkali, že by se měl Denis jako prase v žitě. Jeden víkend by byl u nás, jeden u jeho otce. Hlíдали bychom děti. Já nevím, co on chce, proč se takhle chová.
74. On vykřikuje, že mu nikdo nechce pomoci, ale proč bychom to dělali po tom všem.
75. Pomáháme dětem, u kterých to má význam.
76. Však i ten Vilda mu to říkal, že si může za rok udělat řidičák a jít dělat na kamion. Já mu na něj dala, jeho otec mu na něj dal, doteď ho nemá. Na tom kamionu by si vydělal, oblečení firemní by dostal, lehce by si vydělal na garsonku a mohl by fungovat jako člověk. Když jeho to řízení s řidičákem asi nebavilo. Já mu to říkala, že takhle ho zpět nikdy nedostane, na to mi řekl, že o co mi jde, že mu stejně nemají co sebrat. A takhle on prostě přemýšlí.
77. Však teď v létě taky přijel. Policajti ho poznali, tak jeli od zastávky za ním, on zaparkoval, vystoupil. Šli za ním, ty policajti, a on jim tvrdil, že to neřídil, že řídil někdo jiný, že on byl u nás na návštěvě, tak je hloupej, když jeli celou dobu za ním. Něco s ním tady sepsali, odjeli, Denis s tím klukem chvíli seděli na zastávce, no, a po deseti minutách zase odjeli v tom autě, ve kterém přijeli.
78. Což o to, řídit umí, ale když řídí zfetovanej? Tenkrát takhle vyletěl v zatáčce, tak mi volal ve čtyři ráno, abych ho šla vytáhnout, tak jsem už po hlase poznala, že je zfetovanej, tak jsem řekla ne. No, hned na mě spustil, že kdyby to byl Vilda, že bych hned šla, tak jsem řekla, že vůbec nemá co dělat za volantem, a típla jsem to.
79. Myslím si, že na to dítě neplatí alimenty, takže ho stejně zase zavrou brzo.
80. Pak jaký problémy dělal Vildovi v práci. Zjistil, kde dělá a furt ho tam chodil otravovat, furt po něm chtěl peníze. No, a Vilda je hodný kluk, chtěl mu pomoci. Tak mu dal asi pětistovku, aby se ho zbavil, aby mu nedělal v práci ostudu. Pak ho tam otravoval znovu, protože prej ztratil občanku, tak mu Vilda zaplatil a pomohl zařídit novou. On se k němu furt chová dost mile a slušně, na to jak na něj ten Denis nasazuje.
81. Třeba nás tu vyřval přes plot, že ten malej parchant má vše, auto a barák. No jo, jenže Vilda si na to auto vydělal a barák si opravil. Kdyby Denis fungoval, mohl si ho opravit, byl starší, ale chová se, jak se chová, tak ano, nemá nic. Ale určitě Vilda není žádný rozmazlený parchant. Měli stejné možnosti prostě, my jen chtěli, aby sekal latinu.
82. A to je mi fakt líto, že mu starší bratr, moje dítě, dělá takovouhle ostudu. Bála jsem se, aby ho kvůli němu nevyhodili třeba, nebo aby tam u něj v té práci něco neudělal.
83. Když mu byli čtyři roky, tak se topil na přehradě v Rakousku, to jsem tam pro něj skákala a zachraňovala ho, kolikrát jsem si říkala, že jsem ho tam měla asi nechat.

- Jo, když seš pak v tom vzteku, jinak samozřejmě nenechala. Ale pak, když tě nasere, tak si říkáš, že jsem tě nenechala, hajzle, utopit.
84. Ten policajt nám řekl, že kdyby po propuštění odešel někam fakt daleko, že by asi šanci měl. Ale že tyhle feťáci se dohledaj, že ví, kdy jim ho mají pouštět a tak. Ale on by si tyhle lidi našel asi všude, on sám, ne oni jeho.
85. Naposledy po tom propuštění šel někam do Ostravy pracovat. Jenže tam musel poslouchat. On ho tam dohodil nějaký vězeň, se kterým seděl. Byli to kolotočáři. Ještě jim volal, zda to platí a tak, že musí vyřešit probační. Všechno se vyřídilo, on fungoval nějaký čas, ale pak mu otec poslal peníze a už byl problém. On tvrdil, že ho využívali, že mu nedali peníze, ale dali mu karavan, vařili mu, prali atd. Ale jak mu poslal ty peníze, poslal to na účet nějakýho kluka tam, Denis s tím klukem stáli u automatu, vybrali je a Denis byl spokojený. Jenže pak se to opakovalo s naší babi. Tak mu je babi poslala, ale nemá účet, tak mu je poslala složenkou na to číslo účtu, a to už není hned. Takže šli znovu k bankomatu a čekali na ty peníze, klukovi peníze nepřišli, tak říká Denisovi, že tam nejsou. Denis volal babičce, ta mu řekla, že peníze poslala a on šel za tím klukem a zlomil mu nos, sobě rozdrtil ruku. No, takže u kolotočářů skončil. No, takže to se naší babče fakt povedlo. Jemu člověk podá prst a za chvíli nemáš ruku.
86. Teď ho našel jeho táta zfetovaného na ulici a odvezl ho do léčebny, tak uvidíme, zda to bude k něčemu dobré.

Příloha V. D – Přepis rozhovoru s Denisem

1. Můj život nějak shrnout. No, asi jsem dělal průsery od mala. Dělal jsem kraviny, jako všichni si myslím. Zkoušel jsem hulit, to už teda bylo na základce asi druhá třída. Povedlo se mi omylem zapálit sousedům v paneláku sklep, ale já za to úplně tedy nemohl. To ty cigára, co jsem tam schoval. Pak jsem spadl do přehradu třeba. No, vždy jsem prostě dělal něco, co jsem neměl asi.
2. Výhodou bylo, že jsem uměl dobře ukecávat lidi, takže mi to většinou všechno sežrali. Byla to prdel, že jo. Nejvíce když jsem zjistil, že mi ty věci fakt můžou projít.
3. Navíc naši byli rozvedení, oba si našli někoho jiného, měli další caparty. Tak tam se dalo uhrát plno věcí. Člověk se v tom rozvodu naučí chodit a využívat toho.
4. Já byl sám takovej, ale našel jsem si takový i kámoše. Byli starší, furt mě někde tahali, když jsem se s nima bavil, byl jsem něco víc. Ale abych zapad, tak jsem to musel dělat jinak. Když se něco stalo, nechtěl jsem kámoše potopit, tak jsem to vzal jako frajer na sebe, a mysl jsem si, jak mám díky tomu jejich respekt.
5. Pamatuju si, že jsme jako malí ukradli auto, no malí, asi puberta, už přesně nevím. Šel jsem z klubu, nechtělo se mi jít pěšky a tam bylo auto, tak jsem si ho vzal. Nebylo to těžký, byl jsem frajer, co jel v autě. Samozřejmě bez řidičáku, ten jsem neměl, ale na ten to nejedí, že jo. No, ale ten kámoš byl na vojně, tak jsem se toho auta zbavil a utopil ho. Na tohle se teda, bohužel, přišlo. Na vykradenou hospodu se přišlo, na ukradený kola taky.
6. No, ale na dost věcí ne. Kolikrát jsem si někde vzal auto a nepřišlo se na to, kolik nádrží jsem vykradl. Prostě, je to prdel a baví tě to, že jo.
7. Teď jsem si vzpomněl na dobrou story, došel mi benzín v jedné vesnici u hřbitova. Tak jsem sešel do vsi, a tam nějaký týpek ležel pod autem a spravoval ho, tak jsem si tam sednul, nastartoval, dojel do vedlejšího města na benzínu, natankoval do kanistru, kterej jsem si vzal na tý benzíně, že jo, no, nezaplátil jsem a dojel si natankovat svoje auto. Prostě prdel.
8. A jak na tohle přistoupíš, už nemůžeš jinak.
9. K autům mě to táhlo vždycky. Ale teda řidičák jsem nikdy nedodělal, i když máma chtěla a zaplatila to, tak jsem to neudělal a vysral se na to. Ale na ty papíry to prostě nejedí. Auto měla vždycky nějaká moje holka, nebo jsem si ho sehnal nějak sám. A když je nemáš, nemají ti co sebrat. Když mě zastavili, tak jsem řekl, že nemám ani řidičák ani občanku, tak chtěli, abych se jim legitimoval. No, a já měl na dveřích napsané osobní informace svého kámoše, kterej řidičák měl, že jo, včetně rodného jména, datumu a místa narození jeho mámy, protože to jsem věděl, že oni chtějí vědět. Takhle mi to fungovalo asi půl roku, než mě ten samej policajt chytil jinde s mojí skutečnou občankou. Jen mámě se to nelíbilo nikdy, neustále jí něco vadilo. A o to víc mě to bavilo.
10. Dobrá část života bylo, když jsem prodával drogy. To jsem tehdy ještě moc nebral, fakt jsem prodával. Vozil jsem to do Rakouska za hranice, od nás to byl kousek a bylo to snadný. No, ale bylo jasný, že to musíš prostě schovat, už tehdy by to jinak neprošlo. Tak jsem si vymyslel figl, takovou očůrávku, a schovával jsem to do toho auta. Museli by ho komplet rozšroubovat, aby to našli, což se moc nestávalo tehdy. To byly dobré časy. Byl jsem prostě někdo tady. Měl jsem hezký značkový hadry, a na to se tenkrát dobře balily kundy, to tady nikdo neměl, vid'. Dost jsem si polepšil oproti životu s rodiči. Lidi ze mě měli respekt, uznávali mě. Vždy, když jsi dealer, tak tě lidi mají rádi a jsi pro ně někdo, jsi zdroj fetu, a já si toho byl vědom a rád jsem si tu náklonost vychutnával.

11. Časem jsem zjistil, že je lepší si to sám i vařit. Protože když to kupuješ, tak ten člověk, co to vyrobil, si na tom něco musí a chce vydělat. Takže jsi z toho něco měl, jen když jsi fakt prodával. Pak jsem to dost řezal, protože jsem si z toho vždy něco ušňupnul. Bylo to dobrý, ale pak to nestačilo. A tak jsem začal vařit. Měl jsem kámoše, co to uměli, tak jsem se to naučil. Vyrobít si varnu není nic těžkého, to si seženeš hned. Tehdy se i dobře sháněly věci, ze kterých se vaří.
12. Dneska už je to trochu složitější, ale furt se to dá. Já osobně jsem vařil u nás v baráku, když mě vykopli, koupil jsem si dodávku a vařil v ní. Vařit se dá všude. Kreativě se meze nekladou.
13. Nejdřív jsem hulil jen trávu, pak jsem šňupal, a nakonec jsem skončil u jehly, ale tam skončí stejně všichni, co berou.
14. Měl jsem pocit, že mi to fakt jde. Byl jsem chytřejší než ostatní, myslel jsem, že jsem neporazitelný. Líbilo se mi to, fakt jo. Bylo to vzrušující. Nikdy nebyla nuda. Užíval jsem si ty prachy, měl jsem ohromný prachy. To bych si v práci nikdy nevydělal.
15. Jenže jak jsem pak sám bral, tak to šlo dost z kopce. S kámošema jsem vykradl naše i babičky barák, to mi ale karma hned vrátila. Bourali jsme a skončil jsem v nemocnici. Tehdy jsem zjistil, že mám žloutenku. No, prostě se občas něco posralo, ale to k tomu patří. To auto jsem podle mě neřídil, ale šel jsem za to sedět. Fakt jsem přesvědčivej, lidi mi často věří, párkrát se mi to povedlo i u soudu. Musíš tomu prostě věřit, že to, co říkáš, že je pravda. Ale občas ani to nevyjde. Občas nevyjde ani pravda.
16. No, takže občas jsem v krimu skončil. Myslim, že často neprávem. Já se jenom bránil často. Nebo takhle, asi by mě zavřeli za dost věcí právem, ale to mi nedokázali, a to, za co mě zavřeli, za to jsem nemohl, šlo o sebeobranu.
17. Ale já to tam mám vlastně rád. Přijdeš a jsi boss. Když si zjednáš respekt v base, tak je to tam fajn. Lidi z tebe mají respekt, dají ti prachy, cigá, všechno prostě. A já se umím prát, takže já měl respekt vždy a všude.
18. Zvládnul jsem i cikánskou férovku, když mě chtělo zmlátit několik chlapů, prostě já vyhrál. Pak už to nikdo nezkusil.
19. Ale ty cikáni mě srali v base. Natáhli strunu mezi dva hřebíčky na stole a hráli, furt ta jejich debilní hudba. Ale to jsem si taky vyřešil, povodil jsem si ho na té struně a byl klid. Akorát jsem šel na samotku. Ale byl klid.
20. Celkově se tam stalo dost vtípných věcí. Jednou jsem měl nastoupit do výkonu trestu. Už jsem věděl, jak to v krimu chodí, tak jsem si chtěl vzít fet, aby mohl obchodovat. Hlavně s fetem v krimu máš taky lepší postavení. A hlavně prachy. Protože v krimu to prodáš až pětkrát dráž než venku. Jenže jak jsem to sháněl, tak jsem pak jel busem do té věznice a přijel jsem pozdě. No, a ty debilové mě nepřijali. Ty tam přijdeš dobrovolně a oni tě nevezmou. No, jenže jak sem si myslel, že mě vezmou, tak jsem ten fet měl schovaný v sobě. Do druhého dne to povolilo, tak jsem byl dost v rauši a na nástup jsem přišel asi až po týdně. Takže mi trest prodloužili. Ale já tam fakt chtěl nastoupit ten správný den, takže to není moje chyba.
21. Když s tímhle někdo začíná, tak musí počítat s tím, že přijde o rodinu. Je to jedna věc za jinou. Můžeš žít na hraně zákona, no, spíš za hranou. Ale rodina s tebou nebude chtít být spojovaná. Nebudeš s nima trávit Vánoce, narozeniny. Nic prostě. Tvoje nová rodina budou kámoši z basy, fetky a bezdomovci. Nečekal jsem, že to skončí takhle. Ze začátku bylo vše fajn, úžasný dokonce. Měl jsem prachy, respekt, holky, všechno prostě.

22. Ze začátku za mnou jezdila rodina i s malým bráchou do kriminálu. Ale když to bylo znova a znova, tak už za mnou nejezdili, ani mi neposílali prachy. Jedinej, kdo mi občas poslal prachy, byla babička a táta, máma se mě zřekla.
23. Teď už nemůžu ani domů. Nikdo mi nepomůže, na všechno jsem sám. Sám jsem žil ve stanu v lese, sám jsem se o sebe staral.
24. Teda měl jsem to lehčí než ostatní, po té nehodě to vypadalo, že nebudu chodit, tak mi fotr s mámou zařídili invalidní důchod, ale to moc prachů není. Sotva na cigá, občas na nějaký jídlo a hlavně teda alimony.
25. V krimu ti z toho odchází prachy hlavně na alíky.
26. A práci ti nikdo nedá, když jsi trestanec. Nikdo nechce lidi z lochu. Jeden kámoš z lochu mi zařídil, že můžu dělat tady, v létě kolotoče, v zimě kameníka. Ale z toho nic nemám. Tak co to je. Makat a nic nemít. Mám jen žrádlo, karavan na spaní a vypraný hadry.
27. Měl jsem hodně holek, dokonce mám i to dítě teda, na to platím ty alíky. Rád bych se o něj staral, ale ta kráva mě nenechá. To ona mě vrátila do toho, abych zase začal prodávat. Jeho máma mě nechala, poslala do kriminálu a našla si jinýho. Paradoxně dealera, kterej prodával drogy mně, abych je přeprodával. Stejně to byla mrdka cikánská. Jsem rád, že s ni nejsem, najde se jiná.
28. Stejně jako mě nechala ona, tak se mě zbavila i rodina ale. Máma mě nepustí ani domů, táta říká, že si to nepřije jeho nová žena. Brácha mi pomůže jen někdy. Kvůli tomu s tebou vlastně mluvím, jinak bych to nedělal.
29. Ale nelituju ničeho. Nelituju, s kým jsem se bavil, nelituju, co jsme dělali. Prostě to byla moje cesta, můj život. Bavilo mě to a baví. A vždycky bavit bude.
30. Je to kdo s koho. Kdo bude chytřejší. My, nebo policajti. Jak chytře to uděláš, aby se na to nepřišlo. Když to nezažiješ, tak to asi nepochopíš.
31. Ale v tomhle světě já jsem někdo, já jsem tady šéf. Lidi mě znají, bojí se mě a bojí se právem.
32. My nemáme co ztratit, vězení pro nás není trest.
33. Však tam já mám vždy nejvíc času na sobě makat. Udělal jsem si v krimu dokonce výučák. Ale ten papír už nemám. Nechal jsem ho v autě u jednoho kluka a on odjel. Ale udělal jsem si to tam, jinak bych to neměl. A v jaké formě jsem vždy po kriminálu. Pohled pro bohy. Samé svaly mám, když odcházím z basy. Máš tam jídlo, žádný zázrak, ale máš jídlo. Určitě lepší, než který vyhrabeš v popelnici za obchodem. Máš postel, taky pohodlnější než spacák ve stanu.
34. A jako bonus tu prostě poznáš ty lidi. Kolik jsme toho naplánovali, když jsme seděli. A každým trestem se ti zvětšuje počet užitečných lidí. Pro nás prostě basa není trest, je to součást našeho života. Ten systém je vlastně výsměch. Byl by to trest pro běžného člověka, ne pro nás. Ale to oni nechápou, a proto nás zavírají.

Příloha VI. BD – Přepis rozhovoru s Vilémem, bratr Denise

1. No, jakej byl můj život s bratříčkem. Jak to říct, já jsem svého brácha vnímal jako úplně největšího, hrozně silného, šikovného a chytrého člověka. Protože si ho tak pamatuješ, já si věci pamatuju asi od pěti, možná čtyř. Tak si ho prostě pamatuješ, prostě že ti se vším pomáhal, byl to ten brácha, který si ze všeho dělal srandu, rozuměl víc věcem než ty, byl chytřej, což je potvrzený, on měl změřený obrovský IQ. A prostě, chodil s tebou ven, staral se o tebe v pohodě.
2. Pak, když on už byl větší, když prošel nějakých patnáct, osmnáct let, odešel z baráku, všímáš si, že se naši nad něčím rozčilujou, že se někde něco stalo támhle, ale na tebe to nepřenášej, že jo.
3. No, a pak vlastně, když mně bylo nějakých deset let, nebo kolik mi mohlo být, já si totiž už ani nepamatuju kolik jemu je, tak vim, že mi volal, co chci za dárek, a já jsem řekl, že chci telefon, a on se zeptal, zda ho chci se hrama nebo bez her. Tak jsem mu tenkrát řekl, že ho chci bez her, aby si nemyslel, že chci telefon na hraní. Tak mi tenkrát dovezl Alcatel, byl to ten nejhodnější brácha, kterej mě vzal na kolo a jeli jsme spolu za přítelkyní támhle, tady za vesnici, no, prostě daleko.
4. No, a byl prostě dobrej a nikdy jsem si těch věcí nevšiml.
5. No, pak se ale začlo přesně řešit takový to, že najednou, hele, kde je Denis. No, hele, on je zavřenej, oni ho zavřeli do kriminálu kvůli tomuhle a kvůli támhletomu. Takže to naši šli jako s pravdou ven, protože si říkáme spoustu věcí.
6. A on to vesměs nebyl žádný problém žít jako v jeho okolí, že do jistý doby si těch problémů nevšímáš, ale přišlo to kolem puberty a dneska si nemyslím, že za to mohla moje puberta, ale že za to hodně mohli i ty rodiče, protože ty rodiče se vlastně zaseknou v tom, co udělali špatně. Jo, a furt si dávají za vinu, co udělali oni špatně, co je to nejhorší, proč se to stalo, a vlastně tebe jako to třetí dítě, který seš poslední, tak hrozně brzděj. Můžu ject s kámošema támhle do Český Kanady, což je támhle pár desítek kiláků za domem. Ne nemůžeš! Co tam budete dělat, kde budete spát? Ve stanu. V žádným případě! Všechno ti vlastně odpíraj.
7. Nevím, co ti řekla tady mamka do rozhovoru a podobně, že ano, byl jsem všude, byl jsem různě na dovolených, všude jsem se podíval, za to jako hrozně vděčím, že nemusím mít takový ten rodičovský komplex, kdy se naši honili za něčím jiným a já to potřebuju teď dohnat v něčem jiným, sorry, trošku narážka, neber si to osobně. Ale že se jako starali, ale zase to byl problém v něčem úplně jiným, protože ti všechno zakážou.
8. Protože ty nemůžeš mít to, co měli ty dva před tebou, ty nemůžeš jít ven s kámošema.
9. Ano, já nebyl dítě, který chodilo mezi své vrstevníky, mě to nebavilo, já si s nima neměl co říct, nebavili mě ty lidi, ale taky to bylo kvůli tomu, že mi oni to jako by zakazovali, abych s nima šel. A když jsem přišel na tu střední a začaly mě tyhle věci bavit, tak oni ti začnou všechno jako zakazovat.
10. A ty začneš všechno dělat na truc. A tam už to tenkrát zašlo procházet to té fáze, že já jsem začal pít, tak náctiletej, že jo, užíváš si to. Najednou zkusíš i něco jinýho, prostě, hele, travka támhle, bílá kulička támhle, pojď, to zkusíme. Po osmnáctce už všechno a takhle.
11. No, a já jsem zařekle v tom, že bych nikdy nefetoval, protože jsem viděl svého bratra, jak byl sjetej, jak to vypadá, když byl sjetej, když byl zkouřenej, když byl na perníku a na tomhle a tamtom. Já jsem řekl, že bych nikdy kontinuálně nefetoval, no, a dostaneš se do té fáze, kdy se vlastně začneš vyhýbat vašim, protože nechceš s nima řešit ty věci, proč chodíš ven, kam chodíš ven.

12. A oni tě furt musí kontrolovat, rodičovskej komplex. Prostě, musej tě kontrolovat, co děláš. Oni totiž přesně věděj, co je pro tebe samozřejmě nejlepší, takže tě většinou nenechaj se spálit. Já jsem se v tomhle samozřejmě bránil, no, a prostě dostalo se to do té fáze, kdy jsem se málem velice začal podobat svému bratrovi, že jsem málem začal fetovat taky.
13. Protože mě to ohromně začalo bavit, protože to bylo na truc, to, co nesmíš, to, co ti všichni celou dobu zakazovali. Tak to bylo přesně to na truc, co nesmíš dělat, co ty můžeš dělat bez jejich vědomí.
14. Ale já jsem prostě nechtěl tyhle věci dělat a s bratrem to bylo prostě, přijdeš domů, dejchni na mě, co jsi, ty kouříš? Dobrý, co kouříš? To smrdí jako tráva! Prostě kontinuálně podezřívání, že kouříš jenom trávu, přitom to byly jen cigarety, nebo balený cigarety třeba.
15. A pak jsme za bráchou jezdili i to toho kriminálu se podívat. To byl úplně nejúžasnější pocit, ne, procházíš prostě do toho komplexu jako dítě, prostě úplně, wow, dobrý, brácha čau, teď to vidíš, dneska změna, dneska prostě.
16. A to nebyla pozvolná změna názoru na bratra, to bylo prostě ze dne na den. To bylo z minuty na minuty, jsem na svého bráchu změnil okamžitě pohled, jako že je to dobrej člověk, a zjistil jsem, že je to hajzl. Já si furt někde v těch zadních sálech myslím, né, že myslím, já doufám, že se dokáže změnit, ale on se nikdy nezmění. Tím jsem si docela jistej.
17. A jako ty si říkáš, jako že oni ho pustějí, on seká latinu, funguje, všechno. Ale průser je, že i v mejch sedmadvaceti letech oni ho pustěj z kriminálu a v tu chvíli, kdy ho pustěj z kriminálu, tak tví rodiče začnou okamžitě, ale úplně neskutečnou kontrolu tvýho života. Co se děje, kam jedeš, proč tam jedeš, co budeš dělat, proč to budeš dělat, kde jsi včera kalik, cos to měl a podobný kecy. No, a já na tohle nejsem moc stavěnej, na tyhle otázky. Nebaví tě to jako. A žiješ furt ve stínu, ale v tom špatným stínu toho svého bráchy, seš furt v tom špatným stínu, furt ti někdo něco odpírá, furt děláš něco jako na truc, ty si odpíráš sama sobě dobrý věci třeba, jenom proto, abys to na truc udělala, že nejsi stejnej jako ten tvůj bratr a podobně.
18. Přesto žiješ s takovým tím vědomím, že ten člověk, jako viděls ho se válet ve městě na chodníku sjetýho úplně na prach, obešlas ho a říkáš si, ty kráso, ten člověk toho musí profetovat.
19. Co prokouřil, co profetoval, co prostě mu prošlo jeho tělem a vlastně denně si to říkám, že je takovejhle sráč, kterej se takhle chová k sobě a ke svému okolí, je vlastně akorát manipulativní svině, která využívá všeho, co jde, může být vlastně zdравej a vlastně mu vůbec nic není, když ty se celý život snažíš, aby ti nic nebylo, a je to přesně naopak. A to tě hrozně, hrozně, hrozně, hrozně sere a to mi teda leží hodně v hlavě. Víš, že vidíš toho člověka prostě jak se chová, prostě, hej, perník není dobrá věc, dobrý, kdyby bral aspoň kokeš, ten tě aspoň nastřelí, ale prostě ten perník a všechny tyhle pseudo varny, o kterých já tady ve městě vím, kde se vaří, v jedný jsem se byl podívat prostě, tak jako.
20. A teď to vidíš, ty kvality těch věcí prostě. Hnědou blee, hnědej prášek, kterej je prostě jako bych ho vařil támhle v tom plesnivým sklepě, a on tohle bral, jezdil s tím do Rakouska prodávat všechny tyhle sračky a prožíváš to úplně.
21. A říkáš si co?! On se k sobě vůbec nechová, tak jak by měl. Prostě, nezaslouží si to, to kým je, ne to kým je, to je špatně řečenu. Tu možnost, co měl, a to by mohl dokázat, si on vůbec nezasloužil. Naneštěstí toho ani nevyužil. A bohužel, zároveň toho nevyužil, protože mohl třeba něco změnit.

22. Ale furt tě to drtí, ty máš za zády ten stín a každá věc, kterou ty uděláš podle jiný mentality, než si myslí tví rodiče a příbuzní, protože, že jo, všichni ho znají, všichni ho viděli, jak se chová.
23. Že prostě neměl hadry, tak napiš Romanovi. To nebylo o tom, dejte mi mikinu po Romanovi, protože on je stejně velký, to bylo, protože on měl prachy a měl značkové mikiny, tak prostě on nepsal proto, aby měl mikinu, on psal proto, aby měl značkovou mikinu. A on věděl, že to bude mít.
24. Prostě takovýhle sráč, kterej je vlastně, kterýmu jsi vlastně furt ve stínu a všechno, co uděláš, a jen trošku to je v rozporu s tím, co si ostatní myslí, tak je to automaticky, že se mu podobáš. A nejhorší, co můžeš od svého rodiče slyšet, když máš práci, nemáš dluhy, relativně, nemáš dluhy, a nejhorší, co můžeš slyšet od svých rodičů, je, ty seš úplně stejnej jako tví dva bratři! Ty seš stejnej jako Denis, chováš se úplně stejně jako Denis. To je věta, kterou slyším prakticky každý týden, aspoň každý měsíc.
25. A to je nejhorší, co můžeš slyšet. Prostě jsi stejnej jako Denis. Tohle, když slyším, tak mi běží husina po zádech, mám stav sednout do auta a jet si koupit klidně ten perník, když tohle slyším. Ale vždy, když tohle zaslechnu, tak mám chuť vyrazit. Tak ty se tady snažíš jak kretén úplně zbytečně, tak pojď, tak si dáme, aspoň bude veselej večer dneska jako, máš na to chuť prostě. No, a samozřejmě mozek tě zastaví, zase ta chytrá část toho Viléma řekne, hele, to nemá cenu, zase má akorát svůj výlev nebo něco takovýhleho.
26. Že furt žiješ v něčem, co tě brzdí, co ti ubližuje, co ti něco dělá, co ti něco zakazuje. A ty nikdy nežiješ svůj život, ty žiješ furt podle někoho cizího. Ty prostě nejsi, už ani nemůžeš být sám sebou, prostě nemůžeš.
27. A upřímně, nebýt ty nemoci, tak já tady ani nejsem na tom místě, nezůstal bych tady. Já si furt říká v hlavě, že něco jim hrozně dlužím, těm vedle, už kvůli těm bratrům a kvůli tomu, že mě našli tady v tom autě skoro mrtvého teda. A jako nevim, neumím si to představit, neumí si představit život, kdyby oni nebyli. Jestli bych byl stejný jako Denis, protože my jsme údajně úplně stejný. Jako když byl on normální, tak my dva jsme stejný. My si děláme stejně debilní humor ze všeho, my máme stejnej sarkasmus, ano, já jsem opravdu stejnej jako můj bratr, což je na týhle větě teda to nejsmutnější, když ti to ta máma říká, ale ona to myslí v tom zlým, a to je to nejhorší.
28. Dobrý, nemůžeš ji to mít za zlý, ona si taky prošla peklem a já to vnímám, já to vím, že ona si prošla peklem. A nemůžeš, furt jim asi něco dlužíš. Nevíš, co máš dělat, a říkáš si, že máš nějaký štěstí, něco, někoho, co si najdeš a prostě furt máš potřebu dělat radost těm rodičům, furt, nastaví tě to tak, že máš potřebu dělat rodičům tu radost, protože měli dva takovýhle debily. Dobrý, jeden za to nemůže, u jednoho za to může doktor, kterej ho rodil.
29. Ale prostě reálně sereš sám na sebe, sereš sama na sebe a děláš všechno jenom pro ty cizí a pro ty ostatní, protože furt máš nějaký zkurvený komplex, že si myslíš, že jim furt něco dlužíš. Protože už jim dávno nic nedlužím, krom pár korun. A přestane tě to po čase bavit, žít s bratrem takhle za zády.
30. A upřímně seš ráda, že je zavřenej, teda teď je na odvykačce, tak Bůh ví, jak dlouho tam bude. Otec ho odvezl na odvykačku, když ho našel sjetýho na chodníku.
31. A prostě jediná myšlenka, kdy seš nejšťastnější, je ta, když on je zavřenej, ty o něm vůbec neslyšíš, seš rád, že ten člověk neexistuje, a užíváš si, že máš trochu klidu.
32. Ale furt je tam ten stín s nápisem Denis a takhle se budeš chovat, pokud budeš dělat podobný věci jako on.

33. No, a pak se dostaneš do té fáze, kdy se dostaneš na myšlenku, hele máš známé, a já mám spoustu známých, kdy ti známej nabídne, hele, a nechceš se o to postarat? Dej mi třicet tisíc a já to vyřeším, a ty mu na to kývneš. Pak si to teda rozmyslíš jako, ale ano, měl jsem možnost ho nechat za třicet tisíc odvézt na Ukrajinu na frontu a problém by byl vyřešen. A dokázala by si s tím žít? Já jo, já bych s tím žil úplně s klidem, kdybych ho nechal odvézt, ale nevim, jestli oni. Já bych to neřekl, krom tebe bych to neřekl vůbec nikomu. Já bych ho nechal odvézt a zastřelit na Ukrajině. I když je to tvůj brácha, někdy pro tebe dělal něco dobrého, pořídil ti v sedmi letech mikinu oranžovou s pokémonem. A s úplně klidným srdcem bych to nechal udělat. Myslím, že tyhle lidi by tady žít neměli, to samé řekla i jeho máma, když si uvědomila, co vlastně všechno dělá. Vem si, že když žiješ vedle člověka, ani ne vedle člověka, ale s vědomím toho, že ten člověk je někde, kde vlastně, s lidma.
34. On celej život rasista jako svině, udělá si dítě s cikorou, Romkou, abych byl korektní pro tvou profesi, a jo, prostě vše, co on kdy řekl, tak udělal přesně naopak. Já nesnáším cikány, udělá si s ní dítě. Já nebudu fetovat, tak to pro změnu raději prodává.
35. Protože se vzhlédl ve filmu Pulp Fiction, protože v tom on jel, tam naprosto uvidíš jeho. Kdy on chodil takhle oblékaněj, sáčko a spokojenej člověk, protože prodával drogy.
36. Vozil to do Rakouska. To vim i jak, ve staré stodvacítce škodovce, to vzal, schoval to do kufru pod takový plech, a jel, vyrazil. Na hranicích ho zastavili, prolezli celý auto, rozebrali, dobrý, čau, vyrazili na Rakousko. Tam prodali a byli spokojený. On těma věcma žil, on žil filmem Pulp Fiction. Šňupnul si, veselej večer byl, pak jel prodat drogy, prachy měl, všechno v pořádku.
37. Průser je, že na to dojížděli všichni ostatní, a v tu chvíli, kdy on začal hodně fetovat, tak si hodně vymazal mozek a přestaly mu docházet souvislosti. To je už pár let zpětně. No, a nedocházelo mu, že ho ty lidi využívají, on už to neviděl. On si myslel, že oni pro něj dělají to nejlepší.
38. On si užíval zajímavě, no. Jednou byl soud, teď už nevim, kde byl. Jestli tady ve městě, nebo v Táboře. Ale pamatuji si, že tam bylo víc lidí, vždycky přišli, hmm, tady pán XY provedl, přišla složka, jeden takový hubený šanůnek. Pak přišel Denis, řach, prásk, brutál, tlustá složka na stůl.
39. No, a my tady doma ten přepis té složky měli a tam si čteš jako styl věci prodej a přechovávání drog, před nástupem do kriminálu uschovávání drog v análním otvoru a prostě hrozně zajímavé věci. Nebo jeden člověk mu dlužil, byl to kluk támhle z vedlejší vesnice, já ho znám, není to svatoušek, ale aspoň už nefetuje a má práci, a funguje normálně. No, a prostě Denis ho viděl v autě na čerpačce, tak zastavil, vzal baseballku, vysklil okno, vytáhl ho přes pásy ven z auta, domlátil ho tou baseballkou a pak ho zase zpátky do toho auta namlátil, takže jako vesměs cokoliv, když se mě někdo zeptá, co můj bratr vlastně provedl, nebo kdy vymyslel, tak říkám, řekni svůj výmysl a trefíš to, není problém vůbec. Jo, třeba vzal, ukradl auta, to byl ještě malej, to byl mladej, to mu bylo osmnáct asi. Vzal auto, dojel s nim tady k nám domů, což je pět kilometrů, no, a vlastně přišli na to, že si tady to auto nemůžou nechat. To byl nějaký kámoš jeho, tak ho tady nechal, dojel na místní rybník, to je šest kiláků, dojel na molo, tam to vzal a hodil to auto z toho mola do toho rybníku, aby to auto utopil. A pak si to dal těch šest kiláků pěšky samozřejmě sem domů zase. Takže než aby šel pět kiláků pěšky, tak ukradl auto a šel šest kiláků pěšky. No, ale byla to zábava, protože ukradli auto. A takový věci, zase kolikrát on přijel na benzínku, natankoval, dal si kafe, najedl se a odjel. Ujížděl po poli policajtům. Nebo ukradl auto, vytáhl

- devítku, kterou držel samozřejmě nelegálně, protože nemá zbrojník, a jel po sídlišti a střílel lidem do oken, jako bez problému.
40. No, je hrozný, že sem teď chodí a řve po tvých rodičích, že máma je kurva, co nepomáhá, že je k ničemu, to je taky asi s tím komplexem, proč mám pocit, že jim furt něco dlužím. No, prostě tu řve, že je kurva, svině, která mu nechce pomoci, přitom mu pomáhá celý život, vždy mu dala peníze, vždy mu dala najíst a její odměna byla, že jí nepopřeje ani k svátku a přijede ji vykrást barák?
 41. To jsem ještě neměl ani hypotéku, chodil jsem asi do čtvrtáku na střední a Denis vykradl náš barák, pak babičky barák, pak tejdén bydlel u babičky na chalupě na půdě. Sral tam do nějakýho sena, kálel všude možně, schovával se tam, no, prostě šílený věci, co dokážou ty lidi na dně vymyslet.
 42. Jak já říkám, cokoliv si představíš, tak můj bratr zvládl minimálně na jedničku. Aspoň něco, no, v tej škole mu to moc nešlo, ale spíš tím, že nechtěl.
 43. Za to nás mlátila máma všechny. Já tě nemlátím za to, že máš za pět, já tě mlátím za to, že jsi mohl mít za jedna a vysral jsi se na to. Ale to ti nepřizná. No, a z těchle věcí pak vznikají komplexy.
 44. Lidi si myslí, že to neovlivňuje ty cizí lidi, že tě to nemůže ovlivňovat, že ty jsi přece bratr, kterej žije mimo. Já asi nevím, zda jsem tak uvědomělej, že to vím, a stejně nevím, co s tím mám dělat.
 45. Po pravdě, až teď se mi trošičku otevřely oči, jako tímhle tím, tou informací poslední, co mám, a přestávám tohle už řešit. Už ne, už jsem jim dal dost, už jim nic nedlužím, prostě to končí, už nebudu žít v jeho stínu, teď budu dělat ten stín já jemu. Jestli se to někomu nelíbí, mně se to nelíbilo doteď, skoro osmadvacet let se mi to nelíbilo.
 46. Já ho vždy vnímal dobře, ale zároveň jsem věděl, že je to hazjl. To bylo strašný.
 47. Ale všichni to špatný z něj viděj v tobě. Všichni to v tobě viděj automaticky. Nikdo nevidí to dobrý, nikdo nechce vidět to dobrý, vždycky si vsugeruješ jenom to špatný. Ať se to týká čehokoliv, tak ty prostě nechceš vidět to správný, ty chceš vidět jen to špatný. To se ti vsákně do hlavy, to je úplně špatná myšlenka, a je jedno, že se ve všem snažíš, ve všem se snažíš úplně zbytečně, protože pak uděláš jednu věc trochu jinak, než se někomu líbí, a za to dostaneš ohromný pořeb.
 48. Pamatuji si, když jsem utekl z baráku, protože to jsem tady nemohl kvůli němu zvládnout, protože to byla věčná kontrola nad tím, co dělám, jestli nefetuju.
 49. Když jsem se vrátil z nemocnice, nalízal jsem metamfetamin, ty vole. Můžeš mi říct, jak jsi nalízal metamfetamin? Jednoduše, rozkapali mi oči, to je na mentafetaminovým základu, přes slzný kanálky mi to steklo do nosu a z nosu do pusy. Takhle jsem nalízal, myslíš, že bych takhle vypadal, kdybych fetoval? Což i tenkrát moje teta policajtká uznala, že mám pravdu. Jsem říkal, ať si zajdou do nemocnice, že mi brali krev na toxikologii, že ji to tam potvrdí, že jsem čistej. A prostě všichni tě podezřívaj jenom z toho špatnýho.
 50. A je úplně jedno, zda je to fetování, chování se špatně, ježdění rychle v autě, nebo jak se ke komu chováš. Furt každej, kdo zná jeho a ví, že ty k němu patříš, vždycky vidí jenom to špatný v tobě a myslí si, že budeš stejnej. Ať to jsou sousedi, rodina, furt posloucháš, nebud' stejnej jako Denis. Nebud' stejnej jako tvůj bratr, furt, při každý příležitosti, kdy něco posereš. Při každý. A reálně to je můj komplex, že já pak vidím všechno, co dělám, že je málo. Je to nedostačující a vidím to v těch lidech.
 51. Proto miluju upřímnost, když to ten člověk řekne hned a je to vyřešený a nemusíš se tím zaobírat. Protože pak přemýšlíš jako kretén, co vše děláš patně a nemůžeš to vyřešit, protože nejsi schopná přijít na to, co jsi vlastně udělal špatně, že ty lidi tě

- nutí si o tobě myslet to špatný, nebo že jsi stejná jako ten bratr a nechaj tě týden, čtrnáct dnů v tom koupat a pak ti to omlátí o palici. Pak koukáš a nechápeš, že tohle jsem ani neudělal, tohle jsem nemyslel špatně.
52. Ty vole, tak jsem byl venku s někým, kdo prostě holt fetuje, ale tak to neznamená, že budu fetovat s nim. Pak přijel ten Petr, ten kamarád, co bral ten kokeš, ten se tady objevil, měl dojezd jako svině, no, aby né, když večer vyfetoval asi patnáct gramů koksu, aby neměl dojezd. Měl ho, ale to přece neznamená, že půjdu druhý den a řeknu, hele, Petře, můžu si od tebe koupit patnáct gramů koksu, ať si můžu taky dát?
53. To je prostě tak strašně špatně mentálně nastavený, že lidi nevidí souvislosti a řeší jen malichernosti. A nevidí, že ty se fakt snažíš.
54. Já mám rád jedno pořekadlo, nikdy si ho nevybavím, ale mám ho hrozně rád. Za každý dobrý skutek adekvátní trest. Protože to tak prostě je. To dobrý, to si nikdo nevšimne, ale to, že něco posereš, to si pamatují do poslední minuty, do poslední chvíly. I kdyby ses rozkrájela, a změnila jakkoliv, a choval se přesně podle těch standard, co oni budou chtít, kdokoliv, tak vždycky se tam něco najde, vždycky, ale úplně vždycky.
55. A v našich to tam je vrytý, vole, a já to vidím, protože se kvůli tomu naučíš číst ty lidi a máš to hrozně ráda a pak je z tebe, jak mi bylo párkrát řečeno, manipulativní sráč, no, prostě. Protože ti nic jiného nezbyvá, protože to se stane jediným tvým koníčkem a momentem, kdy nemusíš poslouchat, že jsi jako tvůj bratr.
56. Teď se mi chce brečet, reálně. A držím to fakt hodně. Jsem se nasral zase.
57. On mě měl hrozně rád, on by za mě snad dejchal, ale občas, no často, jsem měl pocit, že mi chce hrozně ublížit. A hodně ublížit.
58. A to se dělo i tady před barákem těch pár měsíců zpět, když měl ty svý feťácký výlevy, kdy na mě řval před domem, že mě utluče, ať si jdu přeparkovat to svý auto, jinak že mi ho upraví. No, a to se děje vždy, když ho pustí. No, a pak ti prostě musím schovávat nořas, když jedeme na výlet, ty se bojíš si tu nechat auto. A já se nedivím. Teď je prostě neustálý stres, když štěká pes, kdo tu je. A ty ho pořádně neznáš, ty nevíš, čeho je schopný. Když jsi ho viděla v Ostravě, tak sekal latinu a fungoval, ale to tak není, když fetuje. To je pak úplně vygumovanej.
59. Byl jsem svědkem, když ho přetáhli ocelovou tyčí po hlavě, on vstal a všech těch osm lidí poslal do nemocnice na jednotku intenzivní péče, ano, šel za to sedět, ale prostě. Je to nebezpečný člověk, a když fetuje, tak o to víc.
60. A ještě ho nesnáším za to, že mě jeden čas kvůli němu mlátili. Protože jsem byl jeho brácha. Jiný cikáni mě zase bránili, protože jsem byl jeho brácha. No divný to bylo, nakonec mě ale nechali být raději. Asi protože se báli, že by on mohl zabít je.

Abstrakt

Fidlerová, N. *Životní zkušenosti aktivních uživatelů návykových látek*. České Budějovice 2024. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra sociální a charitativní práce. Vedoucí práce V. Zvánovcová.

Klíčová slova: nelegální návykové látky, závislost, relaps, recidiva, rodina, trauma, trestná činnost, sociální práce, léčba, abstinence

Bakalářská práce se zaměřuje na téma životní zkušenosti aktivních uživatelů návykových látek. Cílem práce je zjistit, jaký vliv má aktivní užívání nelegálních návykových látek a účast v trestné činnosti na rodinné vztahy. Dílčím cílem je identifikovat, jaké kontexty ovlivnily vývoj závislosti.

Práce se zabývá rodinou, jejím vlivem na závislost a vlivem závislosti na rodinu. Představuje, co to závislost je, jaké jsou kategorie dělení návykových látek, nejčastější problémy spojené s aktivním užíváním nelegálních návykových látek, sociální práci s uživateli, možnosti pomoci pro uživatele nelegálních návykových látek a léčbu závislosti.

Poslední kapitola obsahuje kvalitativní výzkum založený na dvou rodinách, celkem šesti narativcích, kteří mají zkušenost se závislostí na nelegálních návykových látkách u člena rodiny. Výsledky představují závislost z pohledu aktivních uživatelů, jejich matek a mladších bratrů.

Abstract

Life experiences of active drug users

Keywords: illegal substance abuse, addiction, relapse, recurrence, family, trauma, crime, social work, treatment, abstinence

The bachelor thesis focuses on the life experiences of active substance users. The aim of the thesis is to find out what effect active use of illegal substances and participation in criminal activities has on family relationships. A sub-objective is to identify what contexts have influenced the development of addiction.

The thesis examines the family, its influence on addiction and the impact of addiction on the family. It introduces what addiction is, the categorical divisions of addictive substances, the most common problems associated with the active use of illicit substances, social work with users, help options for illicit substance users, and addiction treatment.

The last chapter includes qualitative research based on two families, with a total of six narratives, who have experienced a family member's addiction to illicit substances. The results present addiction from the perspective of active users, their mothers, and younger brothers.